

UKULI (ent. TIEDON ANTAJA)

Julkaisija: Turun Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

PL 67, 20101 Turku 10

Päätoimittaja: Antti Karlin Yokylä 6 B 3, 20510 Turku 51 375802

Toimituskunta: " "

Sirkka Niemi Terhotie 20, 20720 Turku 72 361131
 tilaukset Juhani Toukola Kurjenkaivonkenttä 5 A 16 16630
 20200 Turku 50
 Kirsti Vuorisalo Rätiiälänkatu 18 as. 3 356436
 20840 Turku 84

Ukuli ilmestyy neljänä numerona vuodessa: maaliskuu-, touko-, syys- ja joulukuussa. Tilaushinta vuodelle 1979 20 mk maksetaan posti- siirtotilille TU 5138 66-3. Jäsenille lehti tulee jäsenmaksua (20 mk) vastaan. Irtonumero viisi markkaa.

Ilmoitushinnat: 1/1 s. 150 mk, 1/2 s. 80 mk, 1/4 s. 50 mk,
 1/6 s. 30 mk, 1/8 s. 20 mk.

Vanhojen Tiedon Antajien ja Ukulien myynti: Tapani Missonen

Yokylä 23 A 3, 20510 Turku 51. 371489

SISÄLTÖ

	sivu
Esko Gustafsson: Pyöräilemässä kumpuilevassa Tanskassa.....	1
Jorma Tenovuo: Linturetkillä Ranskassa, Yhdysvalloissa ja Skot- lannissa.....	3
Otso Salmi: Interrailaten Iberialla.....	7
Kari Laine & Jukka Salo: Marokon talvilinnustoon tutustumassa.....	16
Rauno Laine: Muisteloita etelän lintumailta - Camargue 6.-18.4. 1979.....	20
Antti Karlin: Välimeren syksyä Kreikassa.....	24
Esko Gustafsson: Kreetta keväällä.....	29
Heikki Karhu: Keskikesällä Kaakkois-Euroopassa.....	31
Juhani Karhumäki: Talvi Kanadassa.....	41
Olli Tenovuo: Idänsinikka ja keltavatsamahlatikka - lintuharras- tusta Yhdysvalloissa.....	46
Jouko Hakala: Huippuvuoret - 78 ^o PL.....	50
Asko Kaikusalo: Terra australis ingognita - etäinen ja eteläi- nen Australia.....	55

Kansi: Jukka-Pekka Flander

Kuvat: Asko Kaikusalo (56 ja 60), Anneli Lehtinen (15 ja 23), Jouni
 Leinonen (18, 28, 40, 42, 44 ja 61) ja Timo Niiniö (45)

-1- PYÖRAILEMÄSSÄ KUMPUILEVASSA TANSKASSA

Esko Gustafsson

Koska muuta kulkuvälinettä ei ollut, niin pyöräilemälläkin matka taituu. Tämä oli ajatuksemme tyttöystäväni kanssa ja tuumasta toimeen. Tanskahan on tunnettu pyöräilymaa, joten sinne vaan. Pyörät kulkivat halvalla (12 mk/pyörä) matkatavaroina laivassa/junassa ja itse matkustimme pari päivää myöhemmin perässä.

Vuorokauden kuluttua olimme väsyneinä Helsingörissä, missä pienten vastoinkäymisten jälkeen saimme pyörämme ehjinä käsiimme. Muut tavarat olimme kantaneet Turusta fillarin sivulaukuissa. Pyörällä matkaan aikoville seuraavia käytännön vinkkejä varusteista: retkipyörä lähes välttämätön, helposti irroitettavat sivulaukut, kunnollinen sadeviitta ja ennen kaikkea hyvä kartta. Kartan ostimme Helsingöristä ja sen tarkkuus oli aivan riittävä (1:200 000, Tanska neljässä osassa). Kartan laadusta ei kannata tinkiä mikäli on lihasvoimin matkassa, sillä eksymiset tuntee nahoissaan.

12 päivän aikana (3-14.7.1978) poljimme 800 km päivämatojen vaihdella 40-100 km:n välillä. Ensimmäisellä viikolla oli päivittäin sadekuuroja ja toisellakin vain kaksi aurinkoista päivää. Lämpötila oli 10-15 astetta, joten sää ei suosinut. Tiet sen sijaan olivat suosiolaisia. Vaikka ajoimme suurimmaksi osaksi pikkuteitä löysimme vain kaksi kertaa karttaan merkityn tien, jota ei ollut päällystetty. Lintuja varten olin varustautunut Hgin akateemisesta kirjakaupasta ostamallani Sanders & Berg'in kirjalla "A Guide to Bird-watching in Denmark".

Helsingöristä lähdimme polkemaan Sjellannin pohjoisosaa länteen. Rehevissä pyökkimetsissä odotteli joka hetki Asterixin tulevan villisikoja kantaan vastaan. Loivasti kumpuilevan maaston kaikki aukeat paikat olivat viljeltyjä. Metsien yleisin laulaja oli peukaloinen, mutta muuten lajisto oli kotoinen. Päivän kuluessa tutustuin ensimmäisen kerran harmaasirkkuun, joita näkyi muutamia. Yöpymispaikka oli yllättävä. Tanskan kaikki leirintäalueet ovat lähes täysin asuntovaunujen kansoitettamia ja ihmiset käyttävät niitä kesämökkeinä. Pieni retkeilytelttamme herätti ansaittua huomiota. Illalla ennätin nähdä leirintäalueen vuorovesirannassa harmaahaikaran.

Toisena päivänä menimme lautalla Jyllannin puolelle Grenåhon. Hämmentystä herätti yöpymispaikan hiekkarannan autius. Kylmyyden karkoittamat turistitkaan eivät olisi häirinneet lintuja, mutta vain harmaalokit partioivat rantoja. Seuraavana päivänä ylitimme Randers Fjordin, jonka rannalla tepasteli useita pitkäpyrstöisiä vuorivästarakkeja. Pikkukaukun katsellen etenimme luoteeseen huimaa 10 km:n tuntivauhtia. Metsät olivat nyt matalia havumetsiä ja puronvarret lautumia. Hiiri- ja tuulihaukkoja näkyi muutamia ja harmaasirkun karhea laulu oli koko ajan kuultavissa. Kylissä oli varpusia ja aina myös jokunen pikkuvarpunen. Mustarastas kuului vakituiseen kylälajistoon.

Iltasella saavuimme Lim-vuonon rannalle Bygholm Vejlen pohjoismaiden suurimmalle linnustonsuojelualueelle. Tämä marskimaa on padolla

eristetty vuonosta ja padon päällä kulkevalta tieltä näkee alueelle hienosti. Harmaahaikaroita näkyi kymmeniä, samoin merihanhia. Tienvieren ojassa paimensi avosetti äänekkäästi lentopoikuettaan. Vesilinnuista huomattavimpia oli 10 ristisorsaa. Läheisellä leirintäalueella yövyttyämme näimme vielä mm. 50 mustapyrstökuiria.

8 boforin vastatuuleen poljimme Hansholmiin Pohjanmeren rannalle. Satamassa pyöri kymmeniä pikkukajavia, hiekkarannalta löytyi kuollut myrskylintu ja meitä kiinnosti myös hieno majakka. Hansthalmista etelään aukeni rauhoitettu "Hansted reservat", jonka 100 metriä korkeat dyynit ovat tosi nähtävyyks.

Yövyimme varsinaisessa turistikylässä, Klitmöllerissä. Täältä löysimme luontomuseon ja kävi ilmi, että alueella toimii jopa lintuasema. Jyllannin länsirannikon metsät ovat kaikki istutettuja ja kulkevat nimellä Plantage. Näissä näkyi useita urpiaisia. Vasta kotona selvisi, että urpiaisien eteläinen rotu pesii nykyisin Tanskassa ja Etelä-Ruotsissa.

Jyllannin poikki itään ajoimme kolmessa päivässä. Maasto oli lännessä aivan tasaista. Linnuista hemppo oli runsas, samoin mustavariksia näkyi muutamia isoja parvia, niin ja tietysti harmaasirkku lauloi joka kolmannen tolpian kohdalla. Silkeborgin kautta saavuimme Himmelbergetin (korkeus 147 m) metsäalueelle. Täällä nähty palokärki lienee retken kovin havainto. Vihertikkaan tutustuin ohilennossa, samoin pyrstötiäisiin. Myös retken ainoat mehiläishaukat näkyivät muutaman hii-rihaukan lisäksi. Mutta koville vuorikiipeily fillarin kanssa otti. Alueen järvien linnusto tuntui köyhältä ja tutulta. Edes liejukanaa ei näkynyt.

Århusista löytyi erittäin pätevä luonnonhistoriallinen museo, jonka koelmista ennätimme nähdä vain osan. Puistoissa näkyi muutama urbaanisoitunut sepelkyyhky.

Saavuttuamme lautalla takaisin Sjellantiin kuuli heti harmaasirkun puuttumisen. Turkinkyyhky taasen oli yleisempi alueen kylissä, vaikka sitä oli näkynyt Jyllannissakin. Lähellä Köpistä näkyi pari harmaasirkku lentokentällä, joten eivät ne sieltä kokonaan puuttuneet. Mustarastaan runsautta nimenomaan kyläalueilla osoitti päivän saalis, 5 auton alle jäänyttä lintua.

Kööpenhaminassa ennätimme leiriytymisen jälkeen käväistä viimeisenä iltana oppaan mainostamalla Utterslev Mosella, mutta järvellä näkyi vain naurulokkeja ja nokikanoja. Järven pienen koon tuntien on vaikea kuvitella sinne mahtuvan oppaan ilmoittamaa naurulokkimäärää, 20 000 paria. Kotona luin, että paikalla oli hieman myöhemmin havaittu botuliiniin kuolleita lintuja, joten pikakäynti taisi olla eduksi terveydelle.

Kuvittelin linnuston muuttuvan Tanskaan mentäessä huomattavastikin, mutta näin ei ole ainakaan heinäkuun aikana. Ainoastaan peukaloinen, hemppo, mustarastas ja turkinkyyhky runsaina ja pikkurastaat vähälukuisina poikkesivat kotoisesta tyyppilajistosta. Joten ainoa vakituinen uutuus ja eksoottisuus kutistuu karkeääniseen harmaasirkkuun.

LINTURETKILLÄ RANSKASSA, YHDYSVALLOISSA JA SKOTLANNISSA

Jorma Tenovuon

Ulkomaille suuntautuneiden työmatkojen yhteyteen on minulla muutamana kerran ollut mahdollisuus yhdistää käyntejä hyvillä lintupaikoilla. Seuraavassa joitakin havaintoja Etelä-Ranskasta kesästä 1977, Pohjois-Amerikasta keväältä 1979 ja Skotlannista kesästä 1979.

Ranska 1977

25. kesäkuuta 1977 lähdin vaimoni kanssa autolla konti Megeven pikkukaupunkia Ranskan Alpeilla. Alkumatka sujui leppoisasti Finnjetillä "Skybaarissa" istuen ja - täytyy myöntää - kaikkea muuta kuin siivekkäät mielessä. Matkalla Saksan halki Sveitsiin alkoi lintumiehen mieli kuitenkin jo herkiytyä: naarahaukkoja näkyi tienvarsilla tuon tuostakin (yht. n. 30) ja isohaarahaukkojakin 2 yks. Saksassa tuli jo toteutettua yksi matkan tavoitteista: ostin uudet kiikarit (Zeiss Dialyt 10x40B), joita saatoin jo pian testata Etelä-Ranskan lintupaikoilla. Alppien ylitys autolla on mieleenpainuva kokemus: nousimme n. 2.8km:n korkeuteen Ranskan ja Italian välisellä rajalla todetaksemme, että tie oli poikki lumivyöryjen takia (1. heinäkuuta!). Jouduimme palaamaan n. 150 km takaisin ja ylitys onnistuikin toista tietä. Lumirajan yläpuolella näin 10 alppinaakkaa ja muutamia pulmusia, muuten lintumaailma oli hyvin köyhä.

Lintulajisto monipuolistui Alpeilta Välimeren rannikkoa kohten. Cannes in ja St. Tropez'in välillä näkyi monenmoisia tipusia, tämän kirjoituksen aihepiiriin kuuluvat mm. etelänsatakieli, vuorivästäräkkejä (3), tornipöllö (vanhassa linnassa) ja runsaasti keltahemppoja. Liikenne Rivieralla neinäkuun alkupuolella oli mieleton, sekä ihmisiä että autoja oli rannikkokaistaleelle ahautunut varmasti useita miljoonia. No, kaikki meni hyvin, kunhan unohti nuo turhantarkat liikennesäännöt.

Automatkan varsinaisen päätavoite oli Camarque, Rhône-joen suoalue, joka on kuuluisa mustalaisistaan, villihevosistaan ja flamingoistaan. Suistoalue on mittasuhteiltaan valtava, halkaisijaltaan muutama sata kilometriä. Alueen keskusta on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi, jonne pääsee vain erikoisluvalla. En ollut ko. lupaa hankkinut, joten tyydyin havainnoimaan pääteiden varsilla näkyviä lintuja. Linnusto oli näin pohjoismaalaisittain ajatellen eksoottista - mitähän itse reservaattialueella olisikaan mahtanut nähdä! Seuraavassa mielenkiintoisimmat havainnot: - flamingo, yhteensä n. 470 yksilöä, parvien koko vaihteli 10-100, autolla pääsi jopa n. 100 m:n etäisyydelle. Upeita lintuja, jotka tuntuivat kiinnostavan kaikkia oniajavia turisteja.

- silkkihaikara, n. 350 yksilöä, lähes kaikki suuressa yhdyskunnassa aivan päätien varrella
- ruskohaikara, ainakin 9 eri yksilöä
- yöhaikara, 1 yks. seisoskeli lietteellä
- isonaarahaukka 1 ja haarahaukka 6 yks.
- avosetti, vain 2 yks.
- pitkäjalka, yhteensä 15 yksilöä tien varren lampareissa. Todella ihmeellisen näköinen lintulaji, etenkin lennossa koivet tekivät linnusta täysin suhteettoman näköisen. Hätäilivät kiivaasti.
- paksujalkakurmitsa, 2 yks. rantaniityllä
- liiro, 4 yks., olivat jo muuttomatalla etelään Lapin perukoilta
- riuttatiira, 5 yksilöä ja pikkutiira 3 yks.
- töyhtökiuru, 3 yks. hyöri telttamme ympärillä St.-Marie-de-la-Mer'issa.

Em. lajien lisäksi näkyi lukuisa joukko jo tuttuja lajeja, mm. liejukanoja, rastaskerttusia, turturikyynkyjä jne.

Viivymme suistoalueella puolitoista vuorokautta, sitten olikin jo kiire Suomeen päin. Paluumatkalla Ranskan, Luxemburgin, Saksan, Tanskan ja Ruotsin halki ei näkynyt enää mitään uutta, varsinkin, kun ajoimme vajaassa kolmessa päivässä Norrtäljeen läheltä Espanjan rajaa. Kilometrejä koko matkalla kertyi 5200, kokemuksia vähintään saman verran.

Yhdysvallat 1979

Keväällä 1979 oli matkan suuntana Pohjois-Amerikka ja yhtenä tavoitteena tutustua paikalliseen linnustoon uusien hyvien kenttäoppaiden avustuksella. Lintuhavaintoja kertyi lähinnä New Orleansista, jossa oleilimme 5 päivää, sekä Tyynen meren rannikolta automatalla San Franciscosta Seattleen. Autamatkan pituus oli lähes 2000 km, ja siihen sisältyi varsin runsaasti pysähyksiä etenkin ranta-alueilla ja Kalifornian ja Oregonin jättiläismäisissä punapuumetsissä.

Matkalla näkyi runsaasti outoja lajeja, mutta myös joitakin jo Euroopastakin tuttuja lintuja, mm. kuikkia, kaakkureita, 3 kalasääskeä, n. 30 isolokkia, pikkukäpylintuja, kottaraisia, iso- ja tukkakoskeloita ja varpusia. Suurin osa linnuista oli kuitenkin outoja, joskin monet niistä muistuttivat hämmästyttävästi meikäläisiä lajeja. Tällaisia lajeja olivat mm. seuraavat (suluissa vastaava meikäläinen laji):

- Aechmophorus occidentalis, mustaselkäuikku, n. 15 yks. (silkkiuikku)
- Phalacrocorax auritus, korvamerimetso, n. 70 yks. (merimetso)
- Branta nigricans, n. 200 yksilön parvi lieterannalla Oregonissa (sepelhanhi), samalla paikalla myös mm. n. 200 pulmussirriä parvessa
- Aythya valisineria, pitkänokkasotka (punasotka) 1 yks. Lousianassa
- Melanitta deglandi, n. 40 yks. (pilkkasiipi)
- Fulica americana, amerikannokikana, 1 yks. Lousianassa (nokikana)
- Larus occidentalis, n. 5 yks. Kaliforniassa (merilokki)
- Cephus columba, n. 10 yks. Oregonissa (riskilä)

- Muista linnuista oli usein helppo määrittää suku, sen sijaan lajinmääritys oli joskus hankalampaa. Seuraavassa muutamia uusia tuttavuuksia, joille useimmille löytyi suomenkielinenkin nimi:
- Melanitta perspicillata, (pilkkaniska), Kalifornian ja Oregonin rannikolla yhteensä n. 60 yksilöä. koiras upean näköinen.
- Cathartes aura, (kalkkunakondori), n. 30 yksilöä länsirannikolla - yleinen korppikotkalaji, joka punaista nöyhenetöntä päätä lukuunottamatta pikimusta
- Buteo jamaicensis, (punapyrstöniirihaukka), n. 10 yks.
- Casmerodius albus, (amerikanjalohaikara), suuri valkea haikara, joita näin 3 yks. kaliforniassa
- Bubulcus ibis, (lehmähaikara), n. 300 yksilöä New Orleansin lentokentällä
- Ardea herodias, (amerikanharmaahaikara), 2 yks. kaliforniassa
- Catoptrophorus semipalmatus, 2 yks. San Franciscossa - nieman mustapyrstökulirimainen kahlaajalaji
- Zenaidura macroura, (vaikertajakyyhky), 1 yks. San Franciscossa. Pieni, erittäin pitkäpyrstöinen kyyhky.
- Columbigallina passerina, (varpuskyyhky), n. 5 yks. Lousianassa. Laulurastaan kokoisia kyyhkyjä.
- Archilochus alexandri, 1 yksilö puheliniangalla kaliforniassa. Yksi alueen lukuisista kolibrilajeista - todella uskomattoman pieni. Imi kukista mettä tyypilliseen tapansa.
- Mecaceryle alcyon, (vyökälästaja) 1 yksilö Oregonissa, rastaan-kokoinen kuningaskalastaja
- Cyanocitta cristata, (töyhtöharakka), n. 10 yksilöä Lousianassa ja Cyanocitta stelleri 3 yks. kaliforniassa, molemmat siniisiä, räähkyviä, nännen kaltaisia lajeja
- Turdus migratorius, (punarintarastas), n. 15 yks. Seattlella
- Ixoreus naevius, (alkurastas) 2 yks. ja Hylocichla mustelina (puurastas) n. 5 yks. - outoja rastaslajeja
- Richmondia cardinalis, (kardinaali) 1 yks. New Orleansissa - upea karmininpunainen, töyhtöpäinen lintu, kooltaan ison rastaan luokkaa.

Em. poimintojen lisäksi näkyi lukuisa joukko määrittämättä jääneitä lajeja, joidenkin tunnistettujenkin pikkulintulajien tarkempi sukulaisuus jäi arvoitukseksi, kun ne eivät muistuttaneet mitään meikäläisiä lajeja. Tällaisia olivat mm. Sayornis nigricans, Mimus polyglottus (taiturimatkijalintu), Agelaius tricolor (punaolkatrupiaali) ja Junco hyemalis (pulumspeippo). Mielenkiintoinen matka ja kaikkien em. lintuhavaintojen jälkeen meikäläiset linnut tuntuivat aluksi jotenkin "latteita".

Skotlanti 1979

Kesällä 1979 skotlannissa pidettyyn kongressiin osallistuminen tarjosi oivan mahdollisuuden samalla tutustua alueen linnustoon. Matka alkoi 27.6. ja tukaisin tultiin 10.7. Aikupäivät kuuluivat kongressissa, mutta runsas viikko ehdittiin kierrellä autolla Skotlannin Ylämailla. Maasto oli todellista retkeilijän toive- aluetta, jyhkiä vuoria - useat niistä lumihuippuja - kirkkaita järviä ja puroja, hienoja niekkarantoja, jyrkkiä rantatoyraitia Atlantin rannoilla, rajattomasti leiripaikkoja ja - ennen kaikkea - ei hyttysen hyttystä! Linnusto muistutti varsin paljon Lapin lajistoa: Ylämaalla pesii monin paikoin maakotka, sepel-

rastaita, keräkurmitsoja, pulmusia, kiirunoita, kapustarintoja jne. En ollut varautunut vaelluksia varten, joten tyydyin vain kiikaroimaan teiden varsilta. Suuri etu omaan Lappiimme verrattuna oli se, että välittömästi jylhän tunturimaaiseman vierellä oli merenrannikko valtamerilintuineen - nähtävää oli ornitologille monin verroin Lappiin verrattuna. Tunturilajeista onnistuivat ilman vaeltelua näkemään vain 1 maakotkan, 2 metsähänhea (ei pesi Skotlannissa) ja kapustarintoja. Musta- ja nokivariksia näkyi runsaasti, meikäläisiä "harmaatakkeja" vain 6 yks. Västäräkeistä suurin osa kuului englantilaiseen rotuun M. a. yarrellii, joka on kokonaan mustavalkoinen ilman harmaita osia. Harmaahaikaroita näkyi yhteensä 7 yks., ja pohjoisrannikolla raksutteli yhdessä paikassa ruisräykkä. Neljässä pikkukylässä näkyi turkinkyyhkyjä.

Merenlahdet, joilla talviaikaan ruokailee tuhansittain kahlaajia, hanhia ja vesilintuja, olivat näin kesällä lähes tyhjillään. Ainoa poikkeus oli Invernessin vieressä oleva pitkä lahti, jonka lietteillä ruokaili peräti 360 kanadanhanhea ja 42 ristisorsaa. Rantaniityltä löytyi yhdestä paikasta mustapäätaskukoiras ja yhdessä lammessa uiskenteli pikku-uikku.

Retken varsinainen päätavoite oli päästä näkemään valtamerilintuja ja pesäkallioillaan. Lintuvuoret olivat kuitenkin varsin vaikeissa paikoissa - autolla ei päässyt lähellekään. Niinpä päätimme kuitata asian kerralla: eräs kalastaja vei meidät kohtuuhinnalla Luoteis-Skotlannin parhaalle lintusaarelle, Handa Islandille. Handa on n. 3x2 km laaja saari, jonka pohjois- ja länsirannat ovat jopa 120 m korkeita jyrkäniteitä, keskiosa matalaa varvikkoa ja kosteikkoa - puita ei saarella ole. Saari oli todellinen lintumiehen unelma: jyrkäniteillä pesiviä valtaisia lintumääriä ei väsynyt katselemaan. Pesivä kanta käsitti mm. seuraavat lajit:

- isokihu, n. 10 yksilöä, syöksyivät kimppuun kuten meikäläiset tiirit
- merikihu, 6 yksilöä
- etelänkiisla, n. 50000 yksilöä jyrkäniteillä
- ruokki, n. 15000 yksilöä
- pikkukajava, n. 15000 yksilöä
- myrskylintu, n. 7000 yksilöä
- karimetsä, 60 yksilöä ja
- lunnii, 15 yksilöä

Toinen yhdyskunta, jossa kävimme, sijaitsi aivan Skotlannin pohjoisimmassa kärjessä, Dunnet Headissä, johon pääsi autolla. Lintuvuoria on runsaasti usean kilometrin matkalla - käväisin vain yhdellä, missä näkyi mm:

- myrskylintu, n. 2000 yksilöä
- lunnii, n. 50 yksilöä ja
- pikkukajava, n. 200 yksilöä

Merilintuja näkyi toki muuallakin, lyhyet kiikaroinnit rannikon eri kohdissa tuottivat mm. 43 merimetsoa, 18 karimetsoa, 1 isokihun, n. 230 pikkukajavaa, 7 riuttatiiraa, 4 suulaa ja n. 45 myrskylintua.

Skotlanti on kaiken kaikkiaan oikea toivemaa sellaiselle ornitologille, joka lintujen lisäksi pitää pubeista, säkkipilleistä ja vanhoista linnoista - kaikkia oli yllin kyllin, paikallisesta murteestakin sai jotenkuten selvää, ainakin muutaman "skottilaisen" jälkeen.

INTERRAILATEN IBERIALLA

Otso Salmi

Toukokuun 78 lopussa lähdin tyttöystäväni Teijan kanssa Iberian niemimaalle suuntautuneelle Interrail-matkalle. Tarkoituksena oli tutustua sikäläiseen kulttuuriin, nähdä maailmaa ja siinä sivussa tutkailla lintuja - eli matkan päätarkoituksena eivät suinkaan olleet linnut.

Kaksi vuotta aikaisemmin olimme olleet vastaavalla reissulla Kreikassa ja tämän matkan oppeja soveltaen otimme mukaamme suhteellisen kevyen varustuksen, sillä painava rinkka pilaa helposti interrailauksen. Jalkineina meillä olivat kumitossut, mutta muutaman kerran olisi kaivannut järeämpää jalkinetta, lähinnä käärmevaaran takia. Yksillä farkuilla ja shortseilla parjasi hyvin ja pieni espanja-suomi-espanja-taskusanakirja oli verraton apu, sillä ilman sitä olisi koko reissu mennyt poskelleen.

Lintujen tarkkailun piti nivoutua ns. sopivassa määrin matkaan ja tällä saralla oli pääkohteemme Coto Doñanan suojelualue Etelä-Espanjassa. Puolisentoista kuukautta ennen lähtöämme olimme kirjoittaneet Coto Doñanan biologiselle asemalle vierailuluvat saadaksemme, mutta vastausta ei kuulunut, joten luvat oli hankittava henkilökohtaisesti Sevillasta.

Kuva 1. Pääpiirteinen reittimme

Starttasimme 29.5. Tukholmasta ja vuorokauden junassa istumisen jälkeen saavuimme Pariisiin, josta jatkoimme vielä samana päivänä kohti Andorraa, Pyreneilla Ranskan ja Espanjan rajalla sijaitsevaa verovapaaat minivaltiota. Matka - etenkin loppuosa ylös vuorille - oli hankala ja aikaavievä. L'Hospitalet -pur-l'Andorre -nimisessä kylässä linja-autoa odotellessamme uskaltauduimme sateesta huolimatta ulos tarkistamaan kylän linnustoa:

Mustaleppälintu 1 lauloi
Vuorivästäräkki 3
Vuorisirkku 1 lauloi siipiään värisyttäen erään vajan katolla

Meillä oli onni myötä, sillä ainoastaan toinen päivän linja-autovuoroista oli kerinnyt mennä ja näin pääsimme Andorraan bussilla eikä tarvinnut turvautua liftaamiseen.

Tie nousi jyrkästi karun kivikkoisessa maisemassa kohti pilviä ja lumihuippuja. Jäimme bussista Pas de la Casa -nimisessä kylässä, joka sijaitsi aivan Ranskan rajan tuntumassa ja koostui muutamasta hotellista, paristakymmenestä supermarketista ja puolestakymmenestä rakenteilla olevasta kerrostalosta. Sateinen ilma ja +12 Celsius-asteen lämpötila pakottivat hakeutumaan hotellin suojiin - halvin 2-hengen huone irtosi noin 32 markkaa vastaavalla summalla.

Illan käyttimme tutustumalla kylään, jossa ei suoraansanoen paljoa tutkimista ollut. Supermarketit olivat kaikki samanlaisia; hyllyiltä löytyi alkoholijuomia (todella halpaa: viskilitra alimmillaan 9 Ranskan frangia), ruokaöljyjä, säilykkeitä, kameroita (hieman halvempia kuin Suomessa), kelloja, taskulaskimia ja kiikareita. Etenkin viimeksimainittujen puute oli meidät Andorran Verovapaille markkinoille ajanutkin; 388 frangin hintaiset Asahi Pentax 8x40 laajakulmakiiikarit kiinnostivat eniten. Niinpä seuraava projekti oli rahanvaihto, joka ei ollutkaan ihan yksinkertaista, sillä lähin pankki oli Andorra la Vellassa, pääkaupungissa noin 30 kilometrin päässä alhaalla laaksossa, ja bussiyhteydet olivat yksi edestakainen vuoro päivässä.

Seuraava päivä eli 1.6. meni reissuun Andorra la Vellaa. Bussi oli Espanjan sisällissodasta suhteellisen pienin vaurioin selviytynyt töpäkkä Mercedes-bussi, ja sitä ajoi espanjalaisyntyinen Pujol Huguet, joka matkan aikana käytti vähintään yhtä kättä ja 80 % tarkkaavaisuudestaan matkustajien kanssa keskusteluun. No, kun pelon kylmään hieken tottui, voi hieman tarkkailla maisemiakin. Andorrassa oli selvästikin kevät. Lähtiessämme Pas de la Casasta sen kadut olivat muuttuneet vuolaiksi virroiksi sateen kiihdyttämän lumensulamisen takia ja laskeutuessamme alas laaksoon muuttui kivi- ja kalliomaie-ma havumetsän kautta kevaisiksi koivikoiksi ja valkovuokkoja kasvaviksi niityiksi. Pääkaupunki oli täynnä turisteja ja Pas de la Casan hintatasoon nähden kallis.

Andorran linnusto jäi muun tohinaan takia hieman taka-alalle, mutta mainittakoon hotellin ikkunasta näkemäni kivikkorastas, joka aluksi hämmensi suuresti: Näin kivisen harmaassa maisemassa valkeaselkäisen linnun, jonka pää oli sininen. Hetken raksutti tyhjää, mutta sitten selin minuun ollut lintu liikah-ti ja näytti oranssinpunervan vatsapuolensa. Selän-yläperän valkean alueen laajuus ja kirkkaus poikkesi täysin ennakkokuvitelmistani. Lisäksi Pas de la Casassa näkyi

Vuorivästaräkki	5	Rautiainen	2
Kivitasu	2	Mustaleppälintu	1
Tuulihaukka	1		

ja Andorra la Vellassa

Keltahemppo	8	Nokivaris	3
Etelänsatakieli	1		

Seuraavana päivänä jätimme Andorran ja suuntasimme Ranskan puolelle kylään nimeltä La Tour de Carol, koska sieltä oli parhaat yhteydet Barcelonaan. Kylässä junaa odotellessa oli hyvää aikaa katsella lintuja:

Haarahaukka	1	Etelänsatakieli	4
Hiirihaukka	1	Mustapäätasku	2
Käki	1	Keltahemppo	2
Harjalintu	1	Sitruunapeippo	1 koiras
		tonki ratapihan takana	
		jätekasaa	

Junamatka Barcelonaan oli pitkä ja hikinen, matkalla näkyi:
Kalliopaasky 1 Hanhikorppikotka 2

Barcelonasta jatkoimme niin pitkälle etelään kuin junavuoroa riitti ja Hospitalet Infante oli kylän nimi, jossa yövyimme. Kreikassa kesällä 77 olimme saaneet niin hyviä kokemuksia rannalla makuupussissa nukkumisesta, että päätimme soveltaa systeemiä myöskin Espanjan taivaan alla. Rauhallisen rannan löytäminen oli hieman hankalaa ja tunnin unen jälkeen meidät löysi yksi Iberian niemimaan kymmenistä miljoonista kulkukoirista, joka häiritsti meitä haukkumalla (pessimististä mielikuvitusta käyttäen) vesikauhuisesti. Kiviä heittelemällä karkoitimme otuksen pimeyteen - orpo olo hulvahti hetkeksi mieleen, jos kohta uni ja makuupussin lämpö kuitenkin voittivat. Mutta, kun sama homma toistui kolmen vartin ja vielä uudelleen puolen tunnin kuluttua, keräsimme kampeemme ja talsimme juna-asemalle, jossa nukuimme lopun yötä asemalaiturin penkeillä ohikiitavien tavarajunien pauhussa.

Aamulla olo oli herkkä ja mielessä pyörivät vain suihku, hotelli, hiekkaranta ja Välimeren aurinkoinen kimallus, joten ajattelimme pienen rantalomaa olevan paikallaan. Tuumimme, että kun meillä kerran oli IR-kortit, kaikkein edullisin tapa olisi tietysti junamatka sopivaan rantakaupunkiin. Näin jälkepäin ajatellen idea ei niitä loistavimpia ollut, sillä koko päivän matkustettuamme saavuimme illalla Cartagenan kaupunkiin Costa Blancalle, eikä rantalomastamme ollut vielä tietoakaan - totesimme ainoastaan ylettömät kulkukoiralaumat, jotka seikkailivat kaupungin kaduilla. Yövyimme eräässä puistossa aivan hissun kissun, sillä emme todellakaan halunneet minkään hurtan löytävän meitä. Yö oli rauhaton, sillä koko päivän kaduilla nukkuneet ja voimia keränneet koirat olivat mitä virkeimmässä kunnossa ja hortoilivat pikkuryhmissä pitkin katuja vertahy-tävästi ulvoen.

Seuraavana aamuna (4.6.) hyppäsimme bussiin, joka meni läheiseen Puerto de Mazarronin kylään. Siellä vietimme seuraajat 3 päivää rannalla lojuten, hotellin mukavuuksista nauttien ja ympäristöön tutustuen. Lintuja löytyi jonkin verran

Alppitervapääsky	10	Harjalintu	3 kaatopaikalla
Vaaleatervapääsky	8	Mustajalkatylly	18 suola-al-
Mustatasku	4	tailla kylän liepeillä	
+jokapaikan lintuja macchiakerttuja, mustakottaraisia ja töuhtökiuruja			

RENFE, Espanjan valtionrautateiden kirjainlyhenne muodostui pahemman luokan kirosanaksi junamatkojen aikana. Millään asemalla ei tiedetty varsinaisia aikatauluja, ainoastaan ajat, jolloin junat ajoivat oman aseman ohi; perilläoloaikoja ei kerrottu, kaiketi koska ne eivät kuitenkaan olisi pitäneet paikkaansa. RENFEn virkailijat puhuvat vain espanjaa, joten sanakirjaa sai käytellä taajaan. Interrail-kortti ei käynyt sellaisenaan Talgo, Electrotren ja TER-juniin, vaan oli maksettava yllättävän korkeita lisämaksuja. Tätä budjettimme ei olisi kestänyt, joten matkustimme lisämaksuttomilla junilla, ferrobusseilla eli "lättähatuilla", jotka kuljivat vain päiväsaikaan ja silloinkin todella hitaasti joka maitolaiturilla pysähtyen.

Hikisillä, päivällä tapahtuvilla junamatkoilla ei ollut paljoa muuta tekemistä kuin kanssamatkustajien tarkkailu ja ulostuujotelu, jolloin näki määrättyjä - näkyviä ja helposti huomattavia - lintulajeja melko runsaasti. Esimerkiksi otettakoon neljän eri päivän aikana tapahtunut lähes 20 tunnin matkustelu väleillä Valencia-Murcia-Granada-Sevilla (n.800 km), jolloin maisema vaihteli kuivan viljelyksen, tasangon, ylätasangon ja vuoriston välillä. Tällöin havaitsin mm.

petoja	34	,joista	Tuuli/pikkutuulihaukka	24
			Haarahaukka	1
			Niittysuohaukka	1
			-lopun eriasteisia sp:eita	
Minervanpöllö	13	-näkyi eniten aamu- tai iltahämärissä		
		puhelinlangalla istuskelemassa, mutta		
		liikkui kirkaalla päivänpaisteellakin		
Sininarhi	7	-yksittäisiä lintuja siellä täällä pää-		
		asiassa Murcian leveysasteilla		
Mehiläissyöjä	34	-istuivat langoilla tai metsästelivät		
		peltojen ja niittyjen yllä		
Harjalintu	21	-radan varressa tai takapihoilla		
Turturikyöky	60	-pikkuparvissa tai yksittäisiä lintuja		
		peltoilla		
Punapäällepinkäinen	20	-helppo määrittää punaisesta päästä		
Lapinharakka	5			
Mustakottarainen	30	-pienissä parvissa asumusten lähellä		
Harmaasirkku	4	-kuivimmissa peltomaisemissa		
Siniharakka	1			
Rusotasku	1	-Oenanthes olivat junasta katsoen vähissä		
Punapyö	1	-ainoa kanalintu, jonka näin riittävän		
		läheltä saadakseni varman määrityksen		

8.6. matkasimme Granadaan, sillä sinne junarata vei - interraillajahan on sidottu ratoihin ja junavuoroihin. Granadassa katsoimme Alhambraa, maurien sykkäyttävää linnaa ja sen puistossa oleskellutta etelänpuukkiipijää.

Sevillan saavuimme 10.6. ja ensimmäiseksi aloimme etsiä toimistoa, josta saisimme vierailuluvat Coto Doñanalle. Toimisto osoitettiin esikaupunkialueella sijaitseviksi biologien pesäpaikkana toimivaksi omakotitaloksi. Asiamme alkoi hoitua melko jähmeästi, sillä nainen, joka vastasi vierailuajojen järjestämisestä puhui ainoastaan espanjaa. Sanakirjalla ja rautalankamalleilla pääsimme jotenkuten alkuun, mutta vartin säpinän jälkeen oli pakko pyytää jotakuta englanninkielentaitoista paikalle. Pienen odottelun jälkeen ilmestyi kaveri, jolla oli takana arviolta vuoden kansakouluenglannin kurssi. Kävi ilmi, että seuraava vapaa aika Cotolla oli viikon päästä, sillä alueella vierailevien määrä on tarkoin rajoitettu. Ei auttanut mikään, oli otettava se, minkä sai, sillä olimme päättäneet, että haikaroita oli päästävä katsomaan ja Camarguelle lähtö olisi sekoittanut konsepteja melko pahoin. Hieman kismitti, että tällä matkustustyyllillä ei voinut olla etukäteen (jo Suomessa tähän samaiseen toimistoon kirjoittaessaan) täysin varma päivämääräistä ja saapumisistaan. Päinvastainen tapaus oli samaan aikaan toimistossa vierailut australialainen ornitologipariskunta. He olivat samana aamuna lentäneet Ceylo-

nilta, jossa olivat tutkineet lintuja parisen viikkoa, ja nyt kävivät vain varmistamassa seuraavan päivän lähtönsä Cotolle. Heillä matkustamisen taso oli erilainen, mutta niin taisi olla hintakin.

Sevilla osoittautui mukavaksi kaupungiksi ja etenkin katedraalin torneissa pesivät parisenkymmentä pikkutuulihaukkaa kiinnostivat. Niitä oli helppo tarkkailla ja kuvata Giralda-tornista, jonne pääsi 15 pesetan pääsymaksua vastaan. Haukat pyydystelivät hyönteisiä tornin ympärillä ja istahtivat pahan välillä tornin kaiteillekin. Lisäksi mainittakoon kaupungin yllä näkemämme hanhikorppikotka ja erään puiston tulipäähippiäinen.

Koko viikkoa emme viettäneet Sevillassa, vaan kävimme välillä Cadizissa, satamakaupungissa Atlantin rannalla. Sevilla-Cadiz rata kulkee melko kostean sekä alavan seudun läpi ja lintujakin näkyi...

Lehmähaikara	20	-kosteimmilla pelloilla etenkin karjan seurassa
Harmaahaikara	1	
Kattohaikara	2	
Kahlaajapääsky	12	-siiven alapuolen punaruskea todella vaikea erottaa, mutta siiven takareunan vaaleus näkyi hyvin
Käärmeotkotka	2	-aluska hieman hämäsi, sillä kauempaa näin vain suurehkon, selkäpuolelta tasaisen ruskean petolinun peltojen yllä; lekuttelu ja vaalean vatsapuolen näkeminen ratkaisivat
Ruskosuohaukka	1	
Pitkäjalka	15	-helppo määrittää pelkän silhuetin perusteella

Eraässä Cadizin keskustan puistossa lenteli ja kirkui kaksi siniharakkaa. Kaupungin laitamalla oli runsaasti suola-aitaita, joilla naimme:

Kattohaikara	2	Avosetti	5
Silkkihaikara	1	Mustajalkatylli	5
Pitkäjalka	20	Pikkutiira	30

Viimeinen päivä ennen Cotolle lähtöä vieraiti linja-autoaika-antujen selvittelyssä, muonan hankkimisessa ja espanjankielisen Coton-vierailijan opaslehtisen tulkkauksessa (toimistosta olivat englanninkieliset loppuneet).

Sunnuntaina 17.6. kello 8 lähdimme Sevillasta linja-autolla kohti Coto Doñanan control-porttia. Matkalla havaitsimme:

Keisarikotka	1	Lehmä/silkki/räökkähaikara	30
Hiirihaukka	1	Harakkakäki	2
Pöllö (pieni)	1	Siniharakka	1
Kattohaikara	3	Mustatiira	1
Lehmähaikara	5		

Keisarikotka lensi komeasti noin 20 metrin korkeudelta bussin yli. Heti näki, että kyseessä oli kotka, pyrstö hieman töpökämpi kuin maakotkalla ja siivet liidossa vaakasorat. Hieman myöhemmin näin vielä kaksi mahdollista keisarikotkaa, mutta niissä määrittäminen jäi hieman epävarmaksi.

Coton portilla hyppäsimme busista paahtavaan auringonpaisteeseen kelle kuivaa ja hiekaista pensasmaisemaa. Minkäänlaisista varjoja ei ollut näkyvillä ja edessä oli 5 tunnin odotus, sillä iltapäivällä kello 14 jälkeen meillä oli lupa tulla sisään alueelle. Portilta oli palatsille yli 10 km:n matka, jota ei saanut kavella (kuten ei muuallakaan suojelualueella eläimistön häiriintymisen estämiseksi).

Luotimme siihen, että joku olisi menossa palatsille sopivaan aikaan ja saisisimme liftin, muutoinhan olisimme olleet pahasti lirissä. Hieman harmitti, ettemme olleet vuokranneet autoa. Kautempaan, mahdollottoman väreilyn seasta näkyi silloin tällöin petoja, joista tunnistin

Tuulihaukka	2
Hiirihaukka	1
Haarahaukka	1
Isahaarahaukka	1

Viimeksi mainittu oli helppo määrittää siiven alapinnan vaaleista laikuista ja punaisesta pyrstöstä.

Kuin tilauksesta saapui iltapäivällä portille Ford Transit sisälläan italialainen linnustajapariskunta (Angelo & Elli). Mahdimme hyvin autoon, vaikka sen takaosassa olikin yhdistetty keittiö ja makuuhuone (kyseessä oli siis lintumiehen unelma-auto) Matkalla palatsille näimme kolmisenkymmentä haarahaukkaa ja reissun ainoan varmaksi määrittämäni iberiantöyhtökiurun.

Tunnelma alkoi nousta aamupäivän uuvuttavan odottelun jälkeen, etenkin kun palatsin pihaan kurvattuamme meidät otti hoiviinsa opastyttönen nimeltä Franca. Hänen edukseen on mainittava suhteellisen hyvä tietämys linnustosta ja loistava englanninkielen taito. Meille kerrottiin välittömästi, että alueella oli rajoitettu liikkumista huomattavasti lintujen, lähinnä haikaroiden, pesimärauhan turvaamiseksi. Jalan sai kulkea noin 50 metrin säteellä palatsista ja muuhun alueeseen oli mahdollisuus tutustua ainoastaan aseman järjestämällä maksullisilla traktori/Land Rover-retkillä.

Heitimme rinkamme huoneeseemme ja kirmasimme palatsin vieressä olevan lammikon ääreen. Läheisestä, nahkasohvilla ja lasiseinillä varustetusta observatoriosta oli myös hyvät näkymät lammelle ja sen takana siintävälle kesäksi hieman kuivahtaneelle marismalle. Avautuvan näköalan lintusäpinä pisti haukkomaan henkeä, mutta puolen tunnin tauottoman kiikaroinnin jälkeen alkoi olla kärryillä tilanteesta...

Kuva 2. Coto Doñanan suojelualueet. Vierailijoilla pääsy ainoastaan viivoitetulle, paksulla viivalla ympäröidylle alueelle.

Kattohaikara	120	Nokikana	4ad 5juv
Silkkihaikara	30	Liejukana	5ad 7juv
Kapustahaikara	130	Mustapyrstökuiri	80
Lehmähaikara	20	Pitkajalka	2
Yöhaikara	2ad 1subad 2juv	Kahlaajapaasky	2
Rääkkähaikara	4	Valkoposkitiira	4
Ruostesorsa	1	Hietatiira	4
Lapasorsa	2	Turturikyvyhky	10
Hanhikorppikotka	1	Nummikirvinen	1
Ruskosuohaukka	1	Macchiakerttu	3
Haarahaukka	50	Lapinharakka	1
Isahaarahaukka	4	Keltahemppo	5
Hiirihaukka	1	Nokivaris	5
Sulttaanikana	1ad 2juv		

Etenkin yö- ja rääkkähaikarat tulivat muutamien kymmenien metrien päähän lampareelle ruokailemaan. Sulttaani-, lieju- ja nokikanat ruokkivat poikasiaan ja tappelivat keskenään. Marismalla lenteli mahtavassa väreilyssä lintuja, joista ei pystynyt sanomaan mitään ja lähialueen linnut oli suhteellisen nopeasti tutkittu. Paikalla oli 6 vierailijaa: Me, Angelo, Elli sekä Kjell-Ove ja Margareta Hager Göteborgista, ja niinpä aseman traktori perakarryineen pistettiin kuntoon pientä iltakierrosta varten. Ajoimme pölyisiä kärrypolkuja pitkin pohjoiseen ohi neljän korkkitammen haikarakolonian. Tie kulki keskellä tiuhaa pusikkoa, joten ajon aikana ei paljoa lintuja näkynyt, mutta pysähdykset olivat hedelmällisempiä:

Punapyy	9	Valkoposkitiira	3
Yöhaikara	8	Hietatiira	12
Silkkihaikara	20	Harakka	70
Pikkutrappi	1	Vihertikka	2

Hietatiirat pyydystelivät hyönteisiä hietikkojen ja niittyjen ylä eivätkä näköjään vaatineet veden läheisyyttä. Pikkutrappi lensi nopeasti ylitsemme, ehdin kuitenkin määrittää linnun koiraaksi.

Palatsissa oli emäntä, jonka eräänä tehtävänä oli valmistaa tuomistamme muonatarpeista aterioita ja tarjoilla se ruokasaliin. Illalla ruokailun jälkeen siirryimme olohuoneen puolelle rupattelemaan ruotsalaisten ja italialaisten ystäviemme kanssa. Sain selville että he eivät alkuunkaan tunteneet lintujen ääniä ja pitivät mahdollisena oppia määrittämään lintuja äänen perusteella. Lisäksi Angelo ei ollut kiinnostunut pikkulinnuista, pitkäjalan kokoinen lintu oli rajatapaus. Jo päivällä olin uumoillut jotain tähän viittaavaa, koska muutamia, äänistä määrittämäni lintuja kommentoidesani heidän naamalleen oli tullut tyhjä mistäköhän-toinytkorisee-ilme. Heidän lintujenhavaitsemiskykynsä oli myös heikokkoa, sillä useimmat linnut me löysimme ja heiltä jäivät esim. ruostesorsa ja pikkutrappi kokonaan väliin.

Illalla kävin vielä ulkona tarkoitukseni kuunnella yölaulajia/aantelijöitä. Laululinnuista ei kuulunut mitään, muutenkin koko reissulla oli pikkulintuja näkynyt yllättävän heikosti; kesa taisi olla liian pitkällä. Kaapiöhuutin kuuleminen romahti sammakoiden, sirkkojen ym. eliöiden öiseen kakofoniaan. Oli painuttava pehkuihin tähtäimessä uljas uusi päivä.

Seuraavana aamuna palatsin pihassa odotti vuokraamosta juuri tullut Land Rover, jolla lähdimme Santa Olallan laguunille...

HeinäSORsa	200	Hieta tiira	3
Lapasorsa	2	Mustakaulauikku	1
Töyhtöhyppä	2		

Sieltä koukkasimme pohjoisen kautta haikarakolonialle, jossa kyselin oppailtamme sujuvasti espanjaa puhuvan Kjell-Oven toimissa simultaanitulkkina arvioita haikaroiden määristä. He sanoivat, että kapustahaikaroita olisi noin 1000, lehmähaikaroita 400 ja harmaahaikaroita 80 yksilöä. Lisäksi näimme:

Keisarikotka	2	Käki	4
Käärmekotka	2	Punapyy	23
Kääpiökotka(vaaleita)	2	Mustapäätasku	1
Paksujalka	2	Samettipääkerttu	1
Mustapyrstökuiiri	4000,1000		

Mustapyrstökuiripotit olivat käsittämättömän suuria, jo edellisellä päivänä olin ihmetellyt marismalla pyörineitä pilviä. Lisäksi näkyi runsaasti villikaneja, kuusipeuroja ja villisikoja.

Palatsilla oli vielä aikaa pieneen lintujentarkkailuun ennen tarviden pakkaamista, laskun maksamista ja lähtöä

Pikku-uikku	2ad 2juv	Rastaskerttunen	1
Rääkkähaikara	3	Mustakottarainen	30
Yöhaikara	28	vesikilpikonna	2
Merihanhi	2	käärme (Malpolon monspessulanus)	1 ui ohitsemme
Naurulokki	1		

Lähestyvät lähdön ja etenkin laskun maksun hetket hirvittivät, mutta mahtoihohan olla ryysyinen ja repsahtanut ulkonäkömme, joka hellytti Franca-oppaan sydämen, sillä hän antoi meille kiertoajelut ilmaiseksi ja yöpymisestä 50 %:n opiskelija-alennuksen.

Hieman sekavin tuntein lähdimme noin 24 suojelualueella vietyyn tuntiin jälkeen todeten, että pintaa oli räpäpitty, mutta mitäköhän jäi sen alle...

Matkamme alkoi olla loppuillaan, enää nonstop-matka Lissaboniin ja sieltä sitten Koto-Suomeen. Kjell-Ove ja Margaret heittivät meidät autollaan Huelvaan, josta hyppäsimme Portugaliin menevään junaan. Matkalla havaitsimme

Lehmä/silkkihaikara	30	Mehiläissyöjä	17
Silkkihaikara	4	Kuningaskalastaja	1
Kattohaikara	56	Meriharakka	3
Niittysuohaukka	1	Vaaleatervapääsky	3
Pikkutiira	1		

Lissabon osoittautui hintatasoltaan erittäin kukkaroystävälliseksi kaupungiksi, joten siellä viihdyimme muutaman päivän tutustuen mm. Sao Jorgen linnaan, jonka kupeelta löysimme

Mustaleppälintu	1
Taiturikultarinta	1 lauloi; välissä ratiseva "krr"-ääni
Barbaarikyhyky	1 outo,pienen rastaan kokoinen kyyhky lensi ohitsemme

Lissabonin lähistöllä lenteli merellä mustajoutsen (Chenopsis atrata), joka todennäköisemmin oli karannut jostain tarhasta kuin harhautunut pesimäseuduiltaan Australiasta. Lissabonin ympäristö oli melko kostea ja junamatkalla kohti Tukholmaa saimme vielä kokea viimeiset eteläiset lintuelämykset. Tuntin junanikkunasta tuijottelu tuotti:

Lehmähaikara	112	Nuolihaukka	1
Kattohaikara	8	Pitkäjalka	2
Silkkihaikara	1		

Mielestämme matkamme oli kokonaisuutena onnistunut ottaen huomioon, että kyseessä ei ollut pelkkä lintuihin keskittyminen. Onnistuakseen IR-matkailu vaatii kevyttä varustusta päinvastoin kuin varsinainen linturetki, jolloin pyöritään enemmän maastossa. Jos joskus aiot linturetkelle Iberialle, niin lähde keväällä tai syksyllä, ota kunnan maastovarusteet mukaasi, valmistaudu huolella etukäteen, lennä paikanpäälle ja vuokraa käyttöösi auto, näin saat ornitologisesti enemmän irti keikastasi. Toisaalta interrailaus on sinällään elämäntapa ja ken sitä suosii, pystyy myös tyydyttävästi (etenkin junanikkunasta) tarkkailemaan siivekkäitä ystäviämme.

MAROKON TALVILINNUSTOON TUTUSTUMASSA

Kari Laine & Jukka Salo

Joulukuun puolivälissä 1978 lähdimme kotomaan harmauteen ja tapahtumattomuuteen kyllästyneinä Interrail-matkalle Marokkoon tarkoituksenamme kierrellä parin viikon ajan Saharan laita-alueita, Atlas-vuoristoa ja Atlantin puoleisen rannikon tunnettuja kahlaajalietteitä. Monista eri syistä johtuen pääasiallinen retkeilymaasto supistui kuitenkin Marokon keskiosaan ja pohjoiseen Atlas-vuoristoon. Aavikkoretkeilyä haluavan tulee ottaa huomioon maan etelä- ja itäosissa käytävä aavikkosota: kulkua eteläisimmille alueille on rajoitettu.

Matkan talviseen Pohjois-Afrikkaan tekee mielenkiintoiseksi alueen talvilinnustoa koskevien tietojen niukkuus. Marokon linnustoa ovat eniten tutkineet ranskalaiset, englantilaiset ja espanjalaiset ornitologit, jotka ovat kuitenkin retkeilleet pääasiassa muuttoaikoina. Englantilaisien kahlaajataakseeraukset ja -rengastukset Etelä-Marokon jokisuiden lietteillä ovat keskittyneet syksyyn, eikä talvehtivien kahlaajien määriä juuri tiedetä. Espanjalaiset tekevät nykyään säännöllisesti retkiä Marokkoon nimenomaan talvehtijoiden selvittämiseksi. Tietoa todella tarvitaan, sillä jo lyhyen käyntimme aikana huomasimme kaikkien suomennettujen määritysoppaiden talvehtimistietojen ontuvan Marokon osalta. Esim. orfeuskerttu talvehtii käsikirjatietojen mukaan pitkällä Saharan eteläpuolella, mutta me tapasimme lajia melko runsaana keitailla.

Gibraltarin salmen ylityksen aikana kannattaa seisokella laivan kannella kiikaroimassa, vaikka talvisaikaan sumu haittaakin usein havainnointia. Kuvitelmissamme olimme matkalla tropiikkiin, mutta ensimmäiset nähdyt lajit toivat mieleen lähinnä Norjan vuonot. Pikkukajavia ilmaantui metsästämään laivasta heitettyjä jätteitä, jääkyhky huristi laivan ohitse muutaman kymmenen metrin etäisyydeltä, meressä kelluivat suula, lunnit ja kymmenkunta isokihua. Kaikki nämä pohjoiset lajit talvehtivat yleisesti Välimerellä, mutta yllättävää niiden tapaaminen kuitenkin oli. Matkalla näyttäytyi harvoja lokkeja: nauru-, harmaa- ja selkälökkien lisäksi näimme Tangerin satamassa yhden aikuisen mustanmerenlokin.

Koko Atlas-vuoriston ja Atlantin väliin jäävä osa Marokkoa on maaisemallisesti hyvin yhtenäinen: viljelmiä, kiviaavikkoa, asutusta. Tukikohtanamme pidimme maan länsirannikolla sijaitsevaa pääkaupunkia, Rabatia. Se vaikutti linnustoltaan tyypilliseltä tämän alueen kaupungilta. Lajeista mainittakoon varpunen, pikkutervapääsky, samettipääkerttu, orfeuskerttu, västäräkki, mustarastas, punakylkirastas, keltahemppo, tiltalitti sekä vanhojen rapistuneiden minareettien varma asukki pikkutuulihaukka. Västäräkistä teimme mielenkiintoisen havainnon. Eräällä appelsiinipuiden reunustamalla noin 400 metriä pitkällä katuosuudella parveili yli 4000 västäräkkiä - meteli oli korvia huumaava. Linnut istuskelivat suurimman osan ajasta puissa nousten välillä kuitenkin lentoon muutamaksi sekunniksi. Moinen käyttäytyminen tuntui varsin oudolta, koska tiiviistä etsiskelystä huolimatta puista ei löytynyt lainkaan hyönteisiä, kuten oletimme. Kyseessä on vastikään keksitty västäräkille tyypillinen käyttäytymispiirre (roosting behaviour), jonka merkitys on vielä epäselvä. On esitetty muun muassa sellainen aja-

tus, että osa yksilöistä hyötyy muiden västäräkkien ravintopaikkoja koskevista tiedoista, kun linnut kerääntyvät alkuillasta tietylle alueelle ja jakautuvat edelleen pienempiin yöpymisparviin. Rabatin roosting-parvi on tietämämme mukaan suurin tällä hetkellä tunnetuista - Englannissa suurimmat parvet ovat jääneet alle 2000 yksilön. Valitettavasti kummallakin havaintokerralla oli niin hämärää, ettemme onnistuneet määrittämään västäräkkien rotua.

Kaupunkilinnustossa tapahtui hyvin vähän muutoksia matkustaessamme etelään. Ikiivanhassa Marrakechissa tapasimme kuitenkin ensimmäiset kyläsirkut. Tämä varpusmainen roolin omaksunut lintu asustaa Marokossa mieluiten pikkukylissä tai suurten kaupunkien vanhassa osassa, Medinassa. Kyläsirkun tapaa varmimmin seinänkoloista tai muurien harjoilta. Koiraan tunnistaa helposti harmaan pään perusteella, naaraalle on ominaista selvä viiruisuus. Toinen kiinnostava sirkkulaji, pensassirkku, asustaa myös asutuksen liepeillä, koska se vaatii lehtipuita, joita ei esiinny Etelä-Marokossa juuri muualla kuin asutusalueilla. Pensassirkun laulu muistuttaa keltasirkun säettä, mutta on soinnittomampi. Ratapenkereiltä ja asemien lähistöiltä löytää varmasti myös työttökiurun.

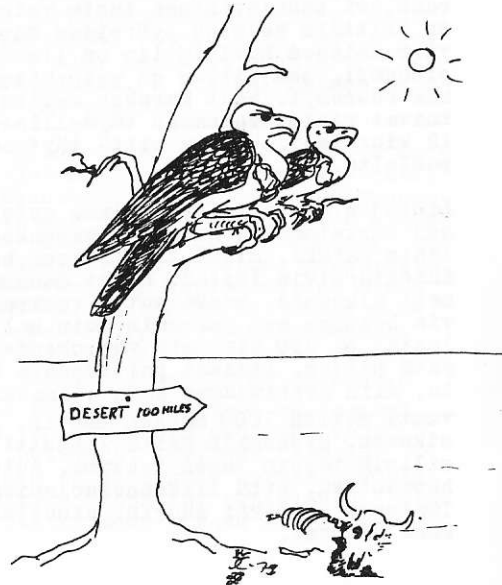
Keski-Marokon maaseutu ei ole ornitologisesti mitenkään sykkähdettävää. Aluetta kuvannee hyvin se, että junassa istuessamme kuvitelimme matkanneemme jo kolmesataa kilometriä kiviaavikon halki, kun aloimme kummastella oletetun autiomaan kamarassa olevia vakoja. Ongelma selvisi nähtyämme kaksi kamelia ja kyntömiehen: tuo pään kokoisista kivistä koostuva tasanko on paikallista vehnäpeltoa. Pellostaa saa talviaikaan ravintonsa vain pari lintulajia, varpunen ja työttökiuru. Rabatin ja Marrakechin välisellä junamatkalla laskimme pelloilta vähintään 10000 varpusta. Ne eivät hyödyntäneet radan vartta, vaan hakivat ruokansa parin sadan yksilön parvissa nimenomaan pelloilta. Oletettavasti varpusten määrä Marokossa on vallan tavaton. Iberiantöyhtökiuru oli vähällä jäädä löytämättä, sillä kovasta etsiskelystä huolimatta vain yksi varma tapaus osui kiikariin. Kun on mahdollista verrata sitä työttökiuruun, ei tunnistaminen tuota vaikeuksia. Iberiantöyhtökiurun rinta on erittäin selvien pyöreiden täplien kirjavoima, ero työttökiurun viirumaiseen kuviointiin on ilmeinen. Nokka on lisäksi selvästi pienempi, sen pituus on vain hieman nokan tyven ja silmän välimatkaa suurempi. Muut Marokon aavikoilla asustavat kiurulajit onnistuivat piilottaumaan täydellisesti. Alueella talvehtii kaikkiaan 12 kiurulajia, mutta niitä täytyisi ilmeisesti hakea Atlaksen itäpuolelta.

Lintujen kannalta otaksuimme antoisaksi Atlas-vuoriston ylityksen sen korkeimmasta kohdasta Marrakechista Ouarzazateen, joka lienee lähin paikka, missä todelliseen hiekka-aavikkoon voi tutustua ja ihmekiurutkin löytää. Retki Saharan laitaaan tyrehtyi kuitenkin heti alkuunsa, koska auton vuokraaminen Marokossa ei ollutkaan kovin helppoa sen paremmin kuin halpaakaan. Pienin vuokra (pikkurelusta) on 250 dirhamia vuorokaudelta, mikä on markoissa täsmälleen yhtä paljon. Lisäksi polttoneste maksaa yli kolme markkaa litralta, niin arabimaassa kuin ollaankin. Kaiken huipuksi vuokraamo vaati meiltä 1000 markan pantin, joten autoilu jäi sillä kertaa sikseen. Myöhemmin meitä lohdutti hieman tieto, että tie oli juuri silloin täysin lumen tukkima. Automatkaa suunnitteleville on syytä huomauttaa, että liikennekuolemien määrä Marokossa on maailmantilastossa toiseksi suurin. Ainuttakaan ehjää autoa emme matkan aikana nähneet.

Koska Ouarzazaten matka peruuntui, täytyi hiekka-aavikkoa lähteä hakemaan erään tuttavamme pikkuautolla Agadirista etelään, jossa kivierämaan ja hiekkaerämaan vaihettumisvyöhyke rajoittuu Atlantiin. Rabatista lähdettäessä jouduimme ylittämään Atlas-vuoriston matalan eteläpäähän. Sen ylängöt muistuttavat jonkin verran Keski-Espanjaa. Kasvillisuus on etupäässä rautatammaa, oliivipuita ja paikoittain istutettua eukalyptusmetsää. Etelä-Atlaksella emme löytäneet varsinaisia vuoristolajeja kuin muutaman. Kalliokyyhky, meikäläisen pulun kantaisä, on yleinen jyrkäniteiden asukki. Purojen ja pikkukujokien reheviä rautatammikoita haravoidessamme löysimme mustataskun, joka lienee selväkuvoisena sukunsa helpoimmin tunnistettava laji. Marokontörmäpääskyä on vaikea erottaa etäältä kallio- ja aavikkopääskystä, mutta vaaleampi vatsa antaa osviittaa jopa muutaman sadan metrin päähän. Retken mielenkiintoisin havainto tehtiin Atlaksen Agadirin puoleisella rinteellä. Saimme nimittäin seurata pitkään keisarikotkaparin mahtavaa soidinta noin 400 kilometriä etelämpänä, kuin levinneisyyskarttojen perusteella on mahdollista. Näkemämme pari kuului keisarikotkan läntiseen rotuun, joka on nykyään erittäin harvinainen. Suurin osa kannasta pesii Etelä-Espanjassa Coto Doñanan luonnonsuojelualueella.

Petolintujen määrä talvisessa Marokossa ei ole suuren suuri. Maa-seudun yleisin peto on tuulihaukka, kaupungeissa taas sen serkku, yhdyskunnissa elävä pikkutuulihaukka. Arohiirihaukkoja näimme vain kerran, tällöin kuitenkin viiden linnun parven. Pystö on yksilitteisesti punainen ja juovaton. Linnusta huomaa heti myös siipien tumman laikan, joka korostuu valkeita käsi- ja kyynärsulkia vasten. Keltapäähaukan kohtasimme neljästi paikoissa, joissa vuoristo vaihtuu tasangoksi. Se on lähes muuttohaukan kokoinen, mutta erottuu jo ensi silmäyksellä muuttohaukasta pitkän perustönsä perusteella. Lintu on täysin tuulihaukan muotoinen. Muut näkemämme petolajit olivat suomalaiselle tutumpia: isohaarahaukka, hiirihaukka, kiljukotka, muuttohaukka ja ampuhaukka. Marokon erikoisuudet lauluhaukka ja berberihaukka jäivät näkemättä, joten vaikutelmaksi jäi, ettei Marokkoon kannata petojen takia ainakaan talvella lähteä.

Varsinaista aavikkobiotooppia näkee jo Agadirin eteläpuolella. Matkalla Tiznitin pysähdyimme kaikissa mahdollisissa keitaissa, joiden yleisin laji oli pippurilintu. Sen huilumaiset, voimakkaat huikkailut kuuluvat etäälle ja paljastavat parven varmasti. Arkana lintuna vaikeasti lähestyttävä aavikkokerttu näyttäytyi muutaman kerran. Vain Atlas-maisessa elävä sepelleppälintu sattui näköpiiriimme kerran erään keitaan laitamilla. Pään selkeän kuvioinnin

ansioista lajinmääritys oli mahdollista jo ennen auton pysäyttämistä. Erikoisin autionmaalaji oli eittämättä saharantimali, joka istuskeli kuivuuteen kuolleen pensaan latvassa keskellä hiekkalakeutta. Suurta päänsäilyä tuottivat pensastoissa alinomaan vilahtelevat lepinkäiset, joilla oli punainen vatsa ja kovin tummat siivet. Lopulta huomasimme Heinzelin pienestä lentokuvasta, että marokkolaisella isolepinkäisellä on todellakin ruusunpunaiset vatsahöyhenet. Aavikkoretkeilyn jälkeen suuntasimme uudeksi vuodeksi Marokon pohjoisosin lähelle Fesiä. Täällä Atlas-vuorten rinteet ovat havumetsän peitossa, valtapuu on mahtava atlaksenseetri. Etelänpuukkipijä ja tulipäähippiäinen ovat yleisiä, samoin korppi.

Metsien yläpuolella alkava puuton "tundra" toi mieleen kuijan tunturiylängöt, sillä luntakin riitti napaan asti. Alueelta löytyi tietysti aito tunturilaji, tunturikiuru, jonka marokkolainen muoto on tosin meikäläistä vaaleampi. Linnut liikuskelivat löyhissä kymmenen yksilön parvissa. Kun näimme metsänlaiteilta vuorisirkkuparven ja alemmaa harmaasirkun, niin kaikki Marokossa talvehtivat sirkut olivatkin jo koossa.

Imouzzerista löysimme pienehkön järven, joka oli mustanaan vesilintuja. Kiinnostavin laji oli kruununokikana. Etäältä ei ole mitään mahdollisuutta erottaa sitä nokikanasta ainakaan talvipukuina. Sinivihreät jalat erottuvat vain lennossa ja hyvin läheltä. Kauimmas näkyvä tuntomerkki on siipien selvästi muuta ruumista tummempi väriyty sekä valkean juovan puuttuminen siiven takareunasta. Järven muu vesilinnusto koostui pääasiassa haapanoista, sinisorsista, harmaasorsista, lapasorsista ja punasotkista. Rantaniityillä asusti kymmenittäin taivaanvuohia, jokunen liejukana sekä joukko silkki- ja lehmähaikaroita. Lehmähaikaroiden määrä oli koko matkalla yllätys. Laji on erittäin runsaslukuinen ja asustaa kaikissa habitaateissa aavikosta kaupunkien keskusta. On ihme, ellei näin runsaslukuinen lintu pian leviä voimakkaasti Keski-Eurooppaan. Kattohaikarat ovat Marokossa keskittyneet taajamien ympäristöihin; monin paikoin sai vaikutelman, että laji korvaa variksen kaatopaikkalintuna. Esim. Marrakechin kaatopaikalla tapasimme noin 400 yksilöä.

Retken mykistävin näky oli taivaan pimeneminen Imouzzerin järven rannalla, kun valtava kottaraisparvi vyöryi vuoriston yli. Kyseessä oli todennäköisesti yöpymispaikalleen matkaava eikä muuttava parvi, vaikka yksilömäärä ylitti arviomme mukaan miljoonan. Kaikki maailman kottaraiset eivät siis ole kuolleet, vaikka Suomesta ne tuntuvatkin kadonneen.

Yleisvaikutelma retken linnustollisesta puolesta oli se, että Marokkoon kannattaa lähteä joskus maaliskuun alussa, jos aikoo nähdä paljon ja erilaisia lintuja. Matkaa valmisteltaessa kannattaa ottaa huomioon kulttuurin erilaisuus. Turisti on kuitenkin yleinen ilmiö suuremmissa kaupungeissa, ja niissä saa kulkea melko lailla omassa oloissaan, jos päättäväisesti välttää "oppaat" ja sitkeät kauppiat. Ranskan kieli on tarpeellisempi kuin luulisikaan, sillä Tangerin tullimies oli käytännöllisesti katsoen viimeinen englantia puhuva ihminen Marokkoon saapuessamme. Lintuharrastukselle löytyy sijaa, kun ei herätä turhia epäilyksiä tiiraamalla ihmisiä tai sotilaskohteita. Marokon lisäetuna moniin etelän lintukohteisiin verrattuna on kiinnostavan toisenlainen kulttuuri, johon tutustuminen täyttää linturetkien väliin jäävät loppopäivät.

MUISTELOITA ETELÄN LINTUMAILTA - CAMARGUE 6.-18.4.1979

Rauno Laine

Tänä keväänä järjesti Hämeen Luontopiiri jälleen retken Ranskan kuuluisaan lintupaikkaan, Camargueen, Rhone-joen suistoon. Perinjuurin kyllästyneenä Suomen kylmään ja oikulliseen kevääseen syntyi rinnassani ajatus lähteä mukaan retkelle katsomaan, missä se kevät oikein viivytteli, ja etsimään etelämpää joitakin mielenkiintoisia lintuja. Halusin myös kerran omin silmin nähdä tuon tuhannen ja yhden linnun paratiisin, josta olin paljon lukenut ja kuulut ja joka jo kerran oli tuhoutua lähes kokonaan, mutta onneksi luonnonystävien sitkeitten ponnistelujen ansiosta säilyi edes nykyisellään.

Tuunasta toimeen. Ennen matkalle lähtöä luin vielä kertaalleen läpi kaiken käsiini saamani aluetta koskevan kirjallisuuden ja tietysti nauhoilta opettelun pahimpien paikallisten lintujen äännädyksiä ja viserryksiä. Molemmista oli kosolti hyötyä matkan aikana. Huhtikuun kuudentena tämä matka sitten alkoi Helsingin Katajanokalta, jonne porukka päivän mittaan kerääntyi vähän joka puolelta Suomea. Vaikka me teimmekin matkamme laivalla ja bussilla, suosittelen silti lentämistä, sillä ainakin meidän matkamme tuli näin jopa kalliimmaksi kuin lentomatka. Laivamatka Travemündeen sujui oikein rattaosasti syöden, nukkuen ja muuten vain ympäri laivaa sekoillessa. Jonkinlaista pientä muuttoaikin oli käynnissä jossain Etelä-Ruotsin seutuvilla, mutta ei vielä mitään ihmeempää linsseihin osunut. Vielä samana iltana jatkoimme Hampuriin, St. Pauliin, jossa majapaikkamme tässä hansakaupungissa sijaitsi. Ilta ja osa yötäkin kului sitten paikalliseen yöelämään tutustuessa, joka taas onkin luku sinänsä kaljakapakoineen ja muine huvituksineen, joista ei nyt enempää, linnuistahan tässä pitäisi naputella. Aamulla ehdin vielä kierrellä paikallisia puistoja: ne olivat täynnä pikkulintuja - rastaita, rautiaisia, peippoja -, jotka odottivat sopivaa sääntä lentääkseen vaikkapa Suomeen jonkun kallionkolossa värjöttelevän bongarin iloksi.

Vähitellen sitten ahtauduimme kaikki 54 samaan bussiin ja pitkä ajomatka kohti etelää alkoi. Koko matkan läpi Länsi-Saksan seuraimme valtaie Eurooppa nelosta, josta ei todellakaan kovin hyvää kuvaa ko. maasta saa. Kuitenkin koko matkan riitti seurattavaa. Keski-Euroopassa oli ilmeisesti käynnissä petolintumuuton huippuhetket, sillä lähes pelkästään bussin ikkunoista näimme sen päivän aikana noin 250 petoa, enimmäkseen Buteoita ja Milvuksia. Eräällä pysähdyspaikalla lähellä Frankfurtia porukkamme ornareita ilahdutti vilkkaasti laulava eteläpuukkiipijä. Pohjoisen ja eteläisen rodun levinneisyysrajahan kulkee juuri näillä näillä yhteydessä mainittakoon muuten, että koko Euroopassa olomme aikana emme havainneet ainoatakaan varista, kylläkin satoja nokivariksia, joka sielä korvaa meikäläisen harmaan raakkujan.

Seuraava yöpymispaikka olikin sitten jo Ranskan puolella kuvankaunis Strasburg, jossa tyydyimme kulttuurinnälkäämme vieraillemalla vanhassa kaupungissa ja uhkeassa katedraalissa. Majapaikkamme oli kaupungin liepeillä, ja ympäröstöstä löytyi monenlaisia lintuja, mm. liejukanoja, mustaleppälintuja, peukaloisia jne. Maanantaipäivän matkaosuus oli huomattavasti miellyttävämpi kuin moottoritteillä jyrääminen. Matkareittimme kulki läpi Jura-vuoriston, josta laskeuduttiin alas Rhonen laaksoon. Petolintuja näkyi nyt noin 150, enimmäkseen Milvuksia, jokunen kattohaikarakin näkyi tallustel vaa tienvarsien pelloilla. Muuten ei linnuista sen ihmeempää havaintoja tullut, sen sijaan komeita maisemia riitti.

Myöhään samana iltana saavutimme lopultakin tavoitteen, Arlesin kaupungin aivan Camarguen porteilla. Kaupungista matkaa varsinaiseen suistoon on kolmisenkymmentä kilometriä. Matkattaessa kohti merenrantaan maisemaan kuuluu olennaisena osana viinitarhat ja riisipellot, molemmat elinkeinot muodostavat alueella toimeentulon perustan. Rannikolla astuu kuvaan mm. suolanhaihdutus. Aikataulumme oli melko tiukka: alueella on monta käymisen arvoista paikkaa, ei vain pelkkä suisto, vaan tutustumisen arvoisia ovat yhtä hyvin jonkun matkan päässä kohoavat Esi-Alpit, rannikon hiekkadyynit tai vaikkapa Craun kiviikkoinen tasanko. Juuri biotooppien vaihtelevuus tekee alueesta mielenkiintoisen. Suistoon tutustumista helpottaa myös suhteellisen tiheä tieverkko, kunhan vain muistaa varoa nasta laudassa kaahaavia paikkakuntalaisia, Ranskassa kun ei juuri hevin toiselle tietä liikenteessä anneta. Ja sitten niihin lintuihin: ensinnäkin mainittakoon pari alueen todellista valtalajia, harakka, jota tosiaan näkee kaikkialla, ja ruskosuohaukka, jonka tapaa leijailemasta lähes joka ruovikon yltä. Myös pienempi Milvus on verraten yleinen, sen isompaa serkkua näimme vain muutama kerran. Käy suistossa sitten yöllä tai päivällä, erilaisia kertusia kuulee tai näkee varmasti. Retkemme ajankohtana yleisin oli eittämättä silkkikerttunen, päivällä voi myös nähdä macchiakerttusia lentelemässä kaislikon yllä tsiip-ääntään toistellen. Juuri saapumassa oli tamariskikerttunen, josta havaintoja tuli vain parista paikasta. Suiston ruovikoista onnistuimme ajamaan lentoon myös seitsemän partatiaisen parven. Laji on hyvin piileskeleväinen ja hiljainen, toista kertaa ei retkellä ko. lintua havaittukaan.

Jos maallikolta kysyy, tietääkö hän jotain Camarguesta, hän saattaa hyvinkin muistella lukeneensa, että siellä voi nähdä runsaasti flamingoja. Ja todellakin, tämä alue olisikaan ilman niitä. Ne ajat ovat menneet, jolloin täällä oli kymmeniä tuhansia flamingoja joka kevät; toki nytkin näimme tuhat flamingoa, suurimmassa parvessa oli nelisensataa koukkunokkaa. Ruusunpunainen flamingoparvi hahmaittane kaklatuksineen jää kyllä lähtemättömästi ainakin pohjoisen ornarin mieleen. Huhtikuu suistossa on myös parasta kahlaaja-aikaa: tavallisia ovat lietteillä piipertävät mustajalkatyllit. Suiston pienet lammikot taas ovat pitkäjalan elinympäristöä. Yleensäkin kaalu-reita näkyi vähänjoka sorttia, mm. pikku- ja kuovisirrejä, punakuireja ja muita tavallisia pohjoisia lajeja. Jos tunnetaan alue flamingoistaan, niin toki myös erilaiset haikarat kuuluvat kuvaan: retken haikaralajinäärä oli 7, joista katolla pesiviä jo mainitsinkin. Muut lajit olivat silkkihaukka, joka tähän aikaan oli verraten yleinen; rusko- ja harmaahaukka, joita silloin tällöin lenahatti siivilleen ruovikon kätköistä, ja lehmähaikara, jota ehkä hieman yllättäen löytyi kolme yksilöä karjan selästä suistossa. Laji on vasta viime vuosina levinnyt Camargueen. Puuttamaan jäi kaulushai-

karä, jonka joku havaitsi kuuleman mukaan jossakin. Retken yhdeksi kohokohdaksi tuli havainto 62 yöhaikaran parvesta lähellä Camarguen informaatiokeskusta. Tätäkin lajia väitetään piileskeleväksi erakoksi, mutta nyt kuitenkin taivas oli hetken aikaa täynnä näitä öisiä sanmakonnieleksijöitä. Samaten kuin haikaroita myös tiiroja näimme seitsemää sorttia: tavallisten meikäläisten lisäksi ensinnäkin pikkutiiran, jota laguunien yllä havaittiin paikoitellen runsaasti. St. Mariesin rannassa liiteli jokunen riuttatiira, ja saman kaupungin liepeiltä erältä puolittain kuivuneelta järveltä havaittiin kaksi saalistavaa hietatiiraa. Matkan varrella Aigues Mortesin kaupunkiin yhdessä sadan pikkulokin koloniassa lenteli viisi musta- ja valkoposkittiiraa, joista jälkimmäinen oli myöhemmin erittäin yleinen alueella.

Kuten jo mainitsin, Välimeren rantaa reunustavat paikka paikoin laajat hiekkadyynit, joilta hakemalla voi löytää monenlaisia mielenkiintoisia lajeja. Me ehdimme tehdä kuitenkin vain pikakäynnin La Grande Motten lähistöllä oleville dyneille, ja tämän biotoopin linnusto jäi ainakin meidän osaltamme niukanlaiseksi. Lähellä Espigeten majakkaa käveli erään yksityistien pensaikosta eteemme yksinäinen punapyy, jota ei sitten muuta kertaa nähtykään. Suistohavainnoista mainittakoon vielä mm. St. Mariesin kaupungin rannassa mereltä löytämäni kaksi tunnistamatta jäänyttä liitäjäjää yllättävän niukkalukuisten sorsien joukosta havaitut punapäänarskut.

Parin viimeisen päivän aikana matkamme suuntautui pois varsinaisesta Camarguesta. Aluksi ajoimme turistimielessä pitkin rannikkoa Rivieralle ja Monacoon. Retkelle uusia lajeja tällä matkalla olivat mm. kalliopääsky - mahdollottoman vaikea laji löytää törmäpääskyjen joukosta - ja Monacossa ruhtinaanlinnan vieressä lauleskellut samettipääkerttu, jota porukka sitten havaitsi enemmänkin Arlesissa. Seuraava päivä olikin taas varsinainen retkipäivä, kohteena tällä kertaa Esi-Alpit ja Les Bauxin kaupunki (pikemminkin rauniokaupunki), josta piti löytyä kalliokiipijä, mutta onni ei tällä kertaa ollut myönteinen. Kannattaa kuitenkin yrittää, kun paikalla käy. Les Bauxin havainnoista mainittakoon parhaimpina kaksi työn ja tuskan jälkeen muutaman sadan naakan koloniasta löytynyttä alppinaakkaa ja vuorten rinteillä lauleskelleet sinirastaat sekä pari pikkupensaskerttua. Yksi retken kauneimpia näkyjä oli La Caune-vuorella leijaileva pikkukorppikotkapari: Molemmat linnut esittivät hienoa ilma-akrobatiaa leijaillessaan parhaimmillaan aivan ihastuksesta suurten silmiemme edessä.

Paluumatkalla Arlesiin poikkesimme vanhalla sotilaslentokentällä. Heti kohta joku äkkäsi kaukana mielenkiintoisen näköisen lintuparven: lähempi tarkastelu paljasti parven 38 pikkutrapiksi. Linnut olivat erittäin arkoja, juuri paria sataa metriä lähemmäs ei pääsyt. Pari päivää aikaisemmin paikalla liikunut ruotsalaisporukka oli nähnyt peräti 60 trappia. Tämän kentän muita mielenkiintoisia lajeja olivat lyhytvarvas- ja arokiuru, retken ainoat havainnot ko. lajeista, hämmästyttävää kyllä. Ja olihan siellä vielä yksinäinen surullisesti nuuttava paksujalkakin. Kun näihin jo mainittuihin lisätään vielä paluumatkalla Dombesissa tehty havainto 50 mustakaulaukusta samassa lätäkössä, parhaat onkin jo mainittu.

Kokonaisuutena retki oli ihan OK, kokonaislajimäärä 171, aika hyvin näin lyhyeltä ajalta. Toki paljon jäi näkemättäkin, mutta eihän sitä makkaa mahan täydeltä.

Mainittakoon vielä pari asiaa Camarguen matkaa suunnittelevalle. Ensinnäkin vuodenaika. Alue on aina hyvin mielenkiintoinen. Suositelen kuitenkin jotain huhti- toukokuun vaihdetta. Meiltä jäi näkemättä paljon lajeja, jotka eivät vielä olleet saapuneet, mm. mähiläissyöjä.

Jos matkaan lähtee suuri porukka, kannattaa ilman muuta harkita henkilöauton vuokrausta. Auton vuokra on melkoinen ja bensa on kallista, mutta tutustuminen tähän laajaan alueeseen käy näin paremmin päinsä. Ylipäättensä frangeja on syytä varata mukaan riittävästi: hintataso on melkoisen korkea, viinejä ja alkoholijuomia lukuunottamatta. Paljon enemmän saa matkasta irti, jos vaivaantuu etukäteen opettelemaan tavallisimpia ranskan kielen ilmaisuja, ainakin lukusanat, tai muuten kaupankäynti voi osoittautua hankalaksi: kukaan ei tosiaankaan tunnu osaavan kuin oman ranskan, englantia on turha kokeilla. Sääolot vaihtelevat suuresti etenkin suiston alueella. Varsinkin mistraalin puhaltuessa ilma voi keväällä olla hyvinkin kylmä, kannattaa varautua jo kotona.

Tässäpä sitä tulikin jo seipitetyksi tarinaa, kiva jos jaksoit loppuun asti lukea. Loppulauseena sanottakoon vaikkapa, että kirjoitetaanpa Camarguesta minkälaisia ylistyssanoja tahansa, se on itse koettava, ennen kuin siitä saa kokonaiskuvan. Matkailu on nykyään huippukallista, mutta uskallan sanoa, että Camarguen matkaan käytyt satalappuset tulevat tavallaan takaisin niinä monina uusina kokemuksina, joita alue parhaimmillaan voi tarjota.

VÄLIMEREN SYKSYÄ KREIKASSA

Antti Karlin

Allekirjoittanut on tehnyt tyttöystävänsä kera kaksi matkaa Kreikan saaristoon. 25.9.-9.10.1978 kohteena oli Kreetan itäosa ja 1-15.9.1979 Rhodoksen pohjoispuolella oleva Kos-saari. Ensimmäinen matka oli lähinnä turistimatka, mutta toisella kerralla perehdyimme Kosin luontoon tositarkeuksella.

Kreetan lintusyksy

Inspiraatio matkalle syntyi jo keväällä ja matka varattiin alkukesä-lä, jolloin oli jo vaikea saada paikkoja. Kauniin syysään vallitessa Finnairin DC - 10 lennätti meidät Kreetan helteeseen. Se hetki, jolloin astuu koneesta lämpimän tuulen puhaltaessa vasten kasvoja, ei hevin unohdu. Iraklionin lentokentältä oli noin 50 km matka yli vuorten Aghios Nikolaokseen, jossa oli hotellimme. Matkalla näin bussin ikkunasta mm. variksia, kesykyhkyjä, tuulihaukan ja muutaman ison pedon. Sitten olikin jo ilta ja kreikkalaisen ruoan maistaminen. Vä-limeren varpusten saapuminen kaupungin muutamaan mänttyyn oli sellai-nen tapahtuma, ettei se jäänyt edes tavalliselta turistilta huomaamatta. Saapumisen jälkeen meteli oli melkein tunnin verran korvia-huumaava ja hiljenti täysin yöksi.

Seuraavana aamuna tavanomaisen tiedotustilaisuuden jälkeen rannalle makailemaan, jossa ilahdutti lomailijoiden joukossa rannalla tepas-televa silkkihaukka, joka oli muutaman päivän ajan Ariadne beach-nimisellä rannalla. Päivän aikana näkyi muutama tikli ja merellä tun-nistamattomia lokkeja. Todella vähäiseltä tuntui alueen linnusto. Illalla ihmetytti outo, mekaaniselta tuntuva vihellys, joka vastasi omaan viheltelyyni ja kuului talojen katolta. Hotellissa suoritettu määrittäminen antoi lajiksi kääpiösarvipöllö, joita seuraavina iltoina vihelteli Agioksessa ainakin kolme.

Kritsan käsityöläiskylää mainostetaan kaikissa Kreetan matkaoppaissa, joten pitihän siellä käydä. Polkupyörän vuokraus maksoi koko päiväk-si vajaan kymmen. Sitten saatiin ajaa muutama kilometri, jonka jäl-keen alkoi talutus mäkeä ylös. Lopulta Kritsakin näkyi. Matkalla mie-lenkiintoisia lajeja olivat tienvarressa ruokailevat tiklit, olii-vipuissa ruokailevat samettipääkertut, jotka oli helppo tunnistaa punaisesta silmästä ja äänestä, sekä mustapäätaskupariskunta. Krit-sasta päätimme palata Agiokseen Laton raunioiden kautta. Tie oli ki-vinen ja pölyinen, joten sitä täytyi taluttaa. Linnuista jäivät mie-leen kaksi korppia, mustarastas, useita talitiaisia ja variksia sekä haarapääskyjä. Iltapäivän rantakerroksella tepasteli rannalla muuta-ma västäräkki ja ilmeinen keltävästäräkki.

28.9. rannalla näkyi pari keltävästäräkkiä sekä kuovisirri, joka oli ainoa kahlaajahavaintoni Kreetalta. Iltapäivällä teimme matkatoimis-ton ohjaamina retken Spinalongan saarelle, jolla on toiminut mm. mie-li- ja leprasairaala. Venematalla näkyi muutama lokki ja saarella asusteli tuulihaukka. Seuraavana päivänä tutkistelin vähän tarkemmin Agioksen linnustoa. Kotoisten pääskyjemme lisäksi näkyi kymmeniä alppitervapääskyjä, jotka oli helppo tunnistaa valkeista vatsaista ja tervapääskyäisestä lentotyyliltä. Eksoottisempia havaintoja edus-tivat naaraspukuinen sinirastas, mustakurkkukerjätupari ja laulava vuo-

risirkku, joka herätti näin alhaalla ihmetystä. Jo tutut tiklit, kel-tävästäräkit, talitiaiset ja varpuset olivat tyyppilajistoa. Illalla löytyi kaupungin kraaterijärven kallioseinämästä muutama häkki, jois-sa oli mm. riikinkukkoja, viiriäinen, turturikyhky ja vuoripyy.

Helsinkiläisten eläkeläisten seurassa kävimme tutkimassa neoliitti-selta kaudelta peräisin olevia luolia Matalassa. Ruotsinkielinen nais-opas oli todella pätevä (kreikkal. aviomies) ja koko päivän hän jak-soi innostuneena vähäisiä taukoja lukuunottamatta kertoa saaresta ja vähän muustakin, joten tuli suoritetuksi tehokas kielikurssikin. Harmittavinta olivat useat matkalla nähdyt pedot, jotka kuitattiin vain joko isoiksi tai pieniksi. Määritettyjen joukkoon kuului muu-tama tuulihaukka, hiirihaukka ja neljä hanhikorppikotkaa, joiden liitelyä jaksoi katsella pitkään. Yleensä hanhikorppikotkat näyt-täytyivät vuorten läheisyydessä. Uusina lajeina tulivat naakka, pen-sastasku ja peippo. Eräessä luostarissa oli pieni eläintarha, jossa häkeissä oli mm. vuoripyy, hopeafasaani, mustarastas ja tiklipari.

Terapetran hellekin täytyi kokea. Kaupungin eräessä kaupassa oli täytetty pikkujoutsen ja langalla ankkuroituna nuori lokki, jota en pystynyt määrittämään, lähinnä säälimään. Venetsialaislinnoituksen satamassa istuskeli pari kuningaskalastajaa ja maaseudulla kaarteli kymmenkunta hiirihaukkaa. Saaren ensimmäinen ja ainoaksi jäänyt pu-navarpunenkin ilmaisi olemassaolonsa laulamalla.

Iraklionin kaupunkikerroksen ja yhden rantapäivän jälkeen päätin lähteä fillarilla vuorille, Tapesiin. Ylöstalutus, joka kesti yli kolme tuntia irrotti hieman hikipisaroihin, sillä lämpötila lienee ollut 25°C paremmalla puolella. Tosin tätä ei voinut mistään tode-ta, sillä missään ei näkynyt lämpömittareita. Kangas- ja työttökiuru oli maaseudun pelloilla useita. Paras kokemus koko retkeltä oli 29!! hanhikorppikotkaa kerralla kiikarin näkökentässä. Tuli mie-leen turkulaisten lempilause "Siit ei enää kovene". Tätä suurempia lintuparvia Kreetalla olivat vain pulujen, varpusten ja loppien muodostamat parvet. Alastulo muutaman talon ja tietenkin ainakin yhden tavernan käsittävistä kylästä kesti alle 30 minuuttia. Kyllä sormivoimat kasvoivat, kun vuorotellen painoi etu- ja takajarrua. Jalkajarrukeksintö ei ole Kreikkaan vielä saapunut.

Lassithin tasangon tuulimyllyt kuuluvat myös saaren turistinähtä-vyyksiin. Matkustaminen yli 1000 metrin korkeiden vuorten yli oli tosi kokemus. Serpentiinimäisiä teitä ylös ja aina kurviin tultaes-sa soitettiin vain torvea. Alhaalla vilkkui muutaman sadan metrin syvyydessä rotko. Ennen laskua tasangolle tuli yhdeksän hanhikorppikotkaa "melkein ikkunasta sisälle" saaden jokaisen turistin iske-mään nenänsä bussin ikkunoihin. Lassithin tyyppilajeja olivat työhtökiuru, pulu ja naakka. Hanhikorppikotkia, hiirihaukkoja ja tuuli-haukkoja näkyi runsaasti tasangolla. Paluumatkalla jäi kalvamaan mieltä eräs kotka, jonka näin muutaman sekunnin ajan. Pyrstö oli huomattavasti pitempi kuin hanhikorppikotkalla, vartalo vaalea kuten pääkin ja tummissa siivissä oli vaaleat laikut. Pyrstön muoto toi mieleen partakerppikotkan, mutta väritys ei oikein täsmännyt. Mysteerio.

Loput päivät kuluivatkin nahkaa poltellessa ja viimeisenä päivänä matkalaukut pakattuamme lähdimme syömään paikallista jogurttia ja hunajaa, josta oli tullut suosittu välipala meille molemmille. Kä-vellessämme keskustaan hotellilta purjehti (tietenkin) noin kymme-nen ison linnun laivue kaupungin lahdelta. Mahdollisesti pelikaaneja, mutta kun kiikari oli jo pakattu!

Kreetalta lähtiessä satoi vettä ja pilvet roikkuivat muutaman sadan metrin korkeudessa, joten sään puolesta ei harmittanut lähteä saarelta. Pari viikkoa aurinkoa kääntyi todella nopeasti sadeseäksi ja lähtöä viivästytti paikallinen ukonilma, jolloin Finnair ei uskaltanut tankata, vaikka toisten yhtiöiden koneita nousi ja laski koko ajan ukonilmasta välittämättä.

Kos - palmuja, macchia ja tuulta

Kosille lento oli säänsä puolesta erittäin hyvä. Oli mukava katsella Eurooppaa lintuperspektiivistä. Budapestissa teimme välilaskun, koska Kreikan ilmatilassa oli niin paljon koneita, ettei sekaan päästetty. Laskeuduttaessa pöllähti kiitoradan reunalta hiirihaukan näköinen peto ja lentopaviljongin edustalla oli varpusia ja räystäspääskyjä. Kosille pääsimme vähän ennen pimeän tuloa, mutta silti tuo tuttu, lämmin tuulahdus koettiin. Poikkeuksellisesti vielä syyskuun alussa puhalteli voimakas pohjoistuuli, meltemi, useamman boforin voimalla koko lomamme ajan. Kosin kaupunkiin läpi macchian ja viljelysmaisen ajoimme lentokentältä. Matkalla näkyi variksia, varpusia, naakkoja, viitisen tuulihaukkaa ja harakka. Varsin tuttua lajistoa. Hotellimme pihalla lauleskeli kymmenittäin töyhtökiuruja. Illalla suorittivat harmaalokit iltalentonsa ja merellä näkyi pari liitäjää. Illan aikana huomaisimme, että Kos on huomattavasti kreettaa halvempi lomakohte. Fillarin vuokraus päiväksi oli 5-6 mk ja moponkin sai parillakypmillä päiväksi.

Tiedotustilaisuuden jälkeen tutkimme Kosin pääkaupunkia Kosia, jossa palmuissa huhuili turturikyhykyjä ja kaduilla näkyi tavallisia varpusia. Muutama tervapääsky eikä juuri muuta. Merellä näkyi muutamia liitäjiä, jotka määritin värityksen ja vaalean yläperän perusteella keltanokkaliitäjiksi. On todettava, että liitäjien määrittäminen aluksi on melko vaikeaa. Liitäjiksi ne kyllä tuntee jo kaukaa.

Fillarista tuli pääasiallisin kulkuneuvo. Seuraavan päivän ohjelmaan kuului itäpään tutkiminen. Noin 70 mehiläissyöjän muuttoparvi kahli si hetkeksi silmät ja vähän ajan kuluttua mereltä tuli täysin musta falco. Veltoin, hieman suohaukkamaisiin siivenskuini se yllätti meidät eikä lajimääritykselle jäänyt muuta mahdollisuutta kuin väli-merenhaukka, lomamme ainoa. Lampaiden joukossa juoksenteli viitisen kanalintua, jotka olivat joko vuori- tai kivikkopyitä. Eucalyptuspuiden oksilla istui pari nuorta pikkulepinkäistä. Päivän huomattavin havainto oli venettä seuraava välimerenlokki, joka kooltaan oli kala- ja harmaalokin väliltä ja jonka siipien kärjissä oleva valkea alue oli mitätön.

Matkatoimiston järjestämä saarikierros antoi hyvän kuvan saaren luonnosta. Karua macchiaa tuntui olevan yli puolet saaresta, lähinnä eteläosa ja suurimmat viljelysmaiset ovat Kosin kaupungin tienoilla. Dikeoksen 800 metriin kohoavat huiput antavat leimansa koko saarelle, mutta valitettavasti turisteja ei rinteille päästetä muuta kuin harvoja teitä pitkin, koska se oli armeijan aluetta. Kreetalta tuttuja alppitervapääskyjä näkyi kymmenittäin. Kaikkiaan Kosilla näin kuusi eri pääskylajia, joista Suomesta tuttuun lisäksi mielenkiintoisin oli ruostepääsky. Se on haarapääskyä jonkin verran pienempi ja siivensku hieman nopeampaa. Yleensä punaruskea yläperäkin vilahtaa, kun vain jaksaa seurata lintua. Tämä retki antoi hyvän kuvan saarella toimivasta sotilaskeskuksesta. Arvioidaan, että saarella on 20000 asukkaan lisäksi noin 10000 sotilasta, mikä myös näkyy. Valokuvauskieltoja on melkein jokaisen tien varrella ja yli puolet saaren pin-

ta-alasta on turistilta kiellettyä aluetta. Kyllä sitä hieman varovaisemmin kuvaili ja kiikaroi, kun jeeppi pysähtyi tarkkailemaan lintuturisteja. Vaikeuksia ei kylläkään ollut. Kerran sotilaspojat kielsivät minulta erään kasvin valokuvaamisen. Jälkeen päin kuulin Dick Forsmanilta heidän Rhodoksen matkastaan. Heille oli käynyt vähän ikävämmin: päivän pidätys ja kameroista filmit.

Kosin kaupungista noin 12 km päässä olevasta Tingagin uimarannasta tuli usein retkiemme iltapäiväkohde uinnin ja löhöilyn merkeissä. Matkalla näki melkein joka kerta kanelinruskean arohiirihaukan, jonka hyvä tunnusmerkki on juovaton pyrstö. Kerran se aiheutti hieman miettimistä alkaessaan piekanomaisesti lekuttelemaan, mitä ei tietenkään lintukirjassa sanottu eikä sitä tiennyt, mitä itäisiä lajeja Kosilla lentää. Suomessa vasta lajimääritys varmistui, kun Dick kertoi lajin lekuttelevan aivan kuten hiirihaukkakin joskus tekee. Tingagin vieressä olevan suola-altaan (kuiva) lähistöllä lekutteli tavallisesti lähes kymmenen tuulihaukkaa ja kerran sain seurata punajalkahaukkan saalistelua. Pääskyjen lisäksi Kosilla kiinnitti huomiota erityisesti naakkojen runsaus, sillä niitä oli viljelysmaiseissa satapäisinä parvina.

Harjalintu näyttäytyi lomamme aikana kaksi kertaa ja sininärhi kolme. Hotellin parvekkeella suoritettu jakapäiväinen stajaus kannatti, kun läheltä pyyhälsi kuusi isoa tiiraa, jotka oli helppo voimakkaan äänen perusteella määrittää riuttatiiraksi. Pettymyksenä oli haikaroiden puuttuminen Kosilta, vaikka oletin, että osa tulee Bosporilta Turkin rannikkoa etelään, mutta ei pidä paikkaansa. Kosin oma kattohaikarapopulaatio on 1-4 paria eikä muita haikaroita paikallisten asukkaiden mukaan juuri näy. Erittäin harvoin muuttoaikoina voi saarella käväistä flamingoja ja pelikaaneja.

Polkupyörät Kosilla olivat sekä halvempia että parempia kuin Kreetalla ja kaikki niillä myös ajavat. Pyörän saa melkein vuokratuksi hotellin ovelta. Yhdellä fillariretkellä liihotteli ruskea suohaukka-naaras rinteillä valkea yläperä vilkkuen, mutta suohaukkalajiksi se jäi. Haarahaukka ja punapäälepinkäinen olivat helppoja määritettäviä, valitettavasti näin kumpaakin vain kaksi yksilöä. Yleensä on tällaisista matkoista hyötyä, koska lajit voivat olla täysin uusia ja koska mukana on ollut Euroopan linnut ei ulotu käsittelymään Kosia, joten levinneisyyskarttoja oli mukavaa katsella retken jälkeen Suomessa. Monta kertaa sitä epäili määritystaitoan, mutta itsekritiikki kasvoi entisestään.

Mehiläissyöjien muutto jatkui koko ensimmäisen viikon ajan ja melkein alituiseen kuului taivaalta niiden surisevia ääniä, vaikkei lintuja näkynytäkään. Yhdessä päiväksi vuokrasin mopon, jolla oli komea nimi: Vip Garetta 1, hinta 25 mk/päivä + bensat. Tämä retkeilymuoto onkin ilmeisesti antoisin, koska pystyy matkaamaan päivän aikana melkein kaikki tiet saarella. Koshan on vain 40 km pitkä ja maksimileveys on kymmenisen kilometriä. Harmaasieppo, pensastasku ja kivikkopyy olivat saarelle uusia lajeja. Kardamena toi mieleen Ierapetran helteet, lajillista kasvoi kivitaskulla ja useita vaaleita kivitaskun näköisiä jäi määrittämättä, muutamat haiskahtivat arotaskuilta.

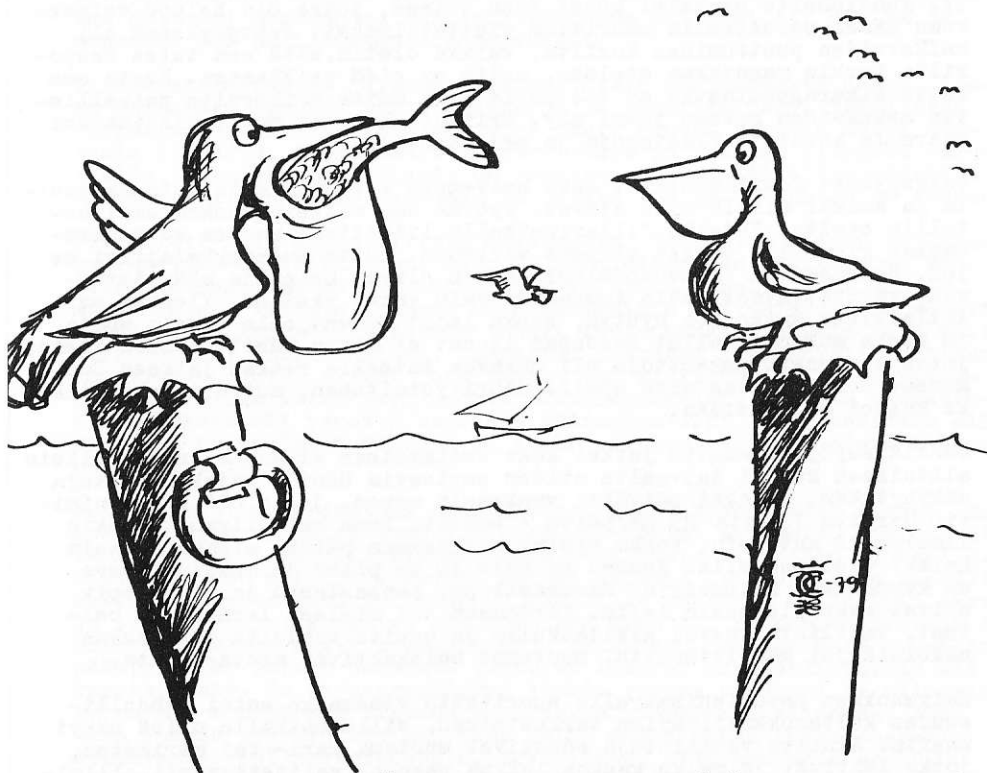
Kalymnoksen pesusienisaarelle suoritettu venematka antoi mahdollisuuden keltanokkaliitäjien tarkasteluun, sillä matkalla niitä näkyi useita. Ainoita vesilintuja edustivat muutama kari- tai merimetso, jotka lähtivät jo melko kaukaa laivaa pakoon, valitettavasti. Illalla saatiin seurata minervanpöllön ääntelyä kaupungin kauppahallin vie-

reisen talon antennilta.

Loppukommentit

Suomalaiselle lintumiehelle Kreeta ja Kos eivät ole mitään paratiiseja, mutta lajimäärityksen parantumisen kannalta matka kannattaa ja saahan sitä tällöin seurata maastamme puuttuvia lajeja. Vesilintujen ja kahlaajien vähyys hämmästytti, sillä levinneisyyskarttojen perusteella oletin niitä löytyvän, mutta ainoaksi jäi Kreetan kuovisirri. Pikkulintuja jätin paljon määrittämättä, erityisesti pensaisa hyöriivät äänettömät phyllarit jätin omaan rauhaansa. Vaikeuksia tuotti taskujen ja liitäjien määrittäminen, esim. keltanokkaliitäjän määritin vasta viidentenä päivänä, vaikka niitä melkein joka päivä näkyi. Samoin oli lokkien laita enkä vielääkään tiedä, mikä laji pöräsi päivittäin satamassa. Itsestäni tuntui, että lajit olivat välimerenlokkeja, mutta koko loman aikana määritin ainoastaan yhden lokin, vaikka näin niitä kymmenittäin päivisin.

Lajeja näkyi Kreetalla 35 ja Kosilla 34. Näistä yli puolet näkee normaaliretkeliyllä Suomessakin. Järvien puuttuminen vaikutti todella merkittävästi, kun vertaa Heikki Karhun matkakertomukseen.

- OLISITPA NÄHNUT SEN JOKA PÄÄSI KARKUUN!

KREETA KEVÄÄLLÄ

Esko Gustafsson

Sopivan sumuisena ja sateisena aamuna 30.4.1979 nousi Finnairin DC-9 Helsingin lentokentältä ja matka Kreetalle alkoi. Linnuista oli ennakkotietoina vain Karlinin Antin kertomukset edellisen syksyn matkasta.

Majapaikkana pidimme Agios Nikolaos-nimistä pikkukaupunkia saaren itäosassa. Jo ensimmäisenä iltapäivänä tutustuin tyypilliseen kylä/kaupunkilinnustoon, joka tuntuu olevan yleiseurooppalainen. Antina oli pari varista, kymmeniä puluja, tervapääskyjä ja varpusia. Vain puolikesy silkkihaikara poikkesi kuvasta.

Kesän alkajaispäivänä 1. kukkaispäivänä 1.5. tutustuimme vaimoni kanssa kaupungin ympäristöön. Kuivat macchiapensaikat ja vuoret luonnehtivat kuvaa kuten koko Itä-Kreetassa. Linnuista olivat yleisiä samettipääkerttu, joka jo ruokki poikasia sekä peippo ja tikli. Läheisen puronvarren metsikössä lauleli pari voimakasäänistä ja piileskelevää silkkikerrettä ja rantalinnuista näyttäytyi pieni räikkähaikara, 3 rantasipiä ja liro. Uutena tuttavuutena tuli kaupungin satamaan kalastajaveneen perässä 300 harmaalokkia ja 500 keltanokkaliitäjää. Liitäjien lepakkomaisen jäykkä lentotyyli on tunnettavissa jo kaukaa.

Toisena päivänä vuokrasimme runsaan kymppin päivävuokralla polkupyörät ja lähdimme vuorille. Päivän ensimmäinen löytö tapahtui jo Kotikylässä, kun ilmeni että varpunen onkin itse asiassa italianvarpunen. Oliivimet-siköiden yleisiin lajeihin liittyivät mustarastas ja talitiainen. Vuorilla alkoivat lajit olla mielenkiintoisempia. Pensaikkoisilla rinteillä näkyi useita vaalean muodon rusotaskuja ja jyrkännteillä lenteli isoja ja letkeitä alppitervapääskyjä. Muuttavaan lajistoon kuuluivat ilmeisesti useat harmaa- ja kirjosiepot sekä pensastaskut. Harmaasirkkuja näkyi ja kuului eräällä pienellä ylätasangolla.

Ylhäällä vuorilla näyttäytyi pari mahtavankokoista hanhikorppikotkaa ja arohiirihaukka kaarteli ylväästi suoraan ylitse. Vakiolajistona olivat helkkyvä-ääniset kangas- ja töyhtökiurut sekä törmäpääsky. Lajiluetteloa kaunistivat myös hemppo, sepelkyyhky, tuulihaukka ja korppi. Matkasta talutettiin 1/4 ja jarruteltiin 3/4. Seuraavalla kerralla vuokraamme mukavuusyistä möpon.

Matkatoimiston järjestämistä matkoista kävimme Spinalongan linnoitussaa-rella. Linnoituksen nähtyään uskoo sen kestäneen 45 vuotta piiritystä. Venematalla näyttäytyi yksi alueen erikoisuuksista, välimerenhaukka. Tämä tuplasti nuolihaukan kokoinen ja sen muotoinen tumma Falco tuntui kuuluvan Kreetalla harvalukuisena vakiolinnustoon. Sinirastaita lauleli 2 koirasta linnoituksen raunioissa. Pikkurastaan kokoisen ja mustarastaan tyyllisen sinirastaan oikeaa väriä on vaikea havaita, sillä se näyttää yksivärisen tummalta.

Myös bussimatka vuoristoon oli elämys maisemien ja kuljettajan ajotyylin "äänimerkki ja vauhdilla kaarteeseen" ansiosta. Lintuja ei matkalla juuri näkynyt, vain useat hanhikorppikotkat ja välimerenhaukat sekä pääskyjen runsaus (Hrus, Durb) alueen kylissä olivat mukavia havaintoja.

Muutaman seuraavan päivän ohjelma rajoittui Agios Nikolaoksen ja Ierapetran kaupunkien tutkimiseen sekä paikalliseen matkaripuliin. Ierapetrassa havaitsimme sentään retken ensimmäisen vesilinnun, liejukanan, juoksevan pitkin katuja. Myös tavallisen ja keltävästäräkin huomasi kuuluvan harvalukuisen esikaupunkilajistoon.

Olimme vuokranneet Suomesta käsin auton kolmeksi päiväksi. Tässä kärsimme hieman tappiota, sillä auton olisi saanut helposti vuokrataksi paikan päälläkin. Vuokraaminenkin käy jo kukkarolle, mutta bensa on tosi kallista (3.20 mk/l). Ilman autoa olisi Kreetan kokeminen jäänyt varsin vaikeaksi, joten vaikka hinta kirpaiseekin, niin kyllä se kannattaa.

Ensimmäisenä päivänä suuntautui Tippa-Rellun keula saaren itäosiin. Heti kaupungista lähdettyämme näkyi rannalla kesäpukuinen tundrakurmitsa. Tuulihaukkoja oli tasaisin välein koko päivän. Retken varsinainen kohde oli Vain palmulehto Kreetan itäkärjessä. Täällä näkyi jalohaikara muutolla ja kokoeron ja tuttuun silkkihaikaraan havaitsi heti. Harmaasirkku ja turturikyhky olivat Vain viljeltyjen alueiden lajeja. Tienvierien linnuista kiinnosti suhteellisen yleinen mustapäätasku ja punapälepinkäisiäkin näkyi 3 yks. Jyrkän teiden kalliopääsky on helposti tunnettavissa jo koosta. Tipan maastokelpoisuus tuli todistettua vanhan ja surkean kartan eksytettyä meidät vuoristoon. Siellä lauleli muutama ruostekurkkusirkku ja vilahti todennäköinen vuoripyy.

Toisena ja kolmantena päivänä kiertelimme daaren länsiosaa. Kreetan länsiosaa on rehevämpi ja osittain metsäinen. Linnustokin tuntui runsaammalta ja monipuolisemmalta. Petolinnuista tuulihaukka oli yleinen, lisäksi näkyi muutama välimerenhaukka ja retken ainoa maakotka. Yksittäisiä mehiläishaukkoja muutti pikkuhiljaa. Uusia metsien lintuja olivat sinitiainen ja jokunen peukaloinen. Tienvarressa näkyi yleisesti mustapä- ja rusotaskuja ja vuorilla ruostekurkkusirkkuja, alppitervapääskyjä, töyhtökiuruja ym. Lassithin tuulimyllytasangolla oli harmaasirkkuja, tavalisia ja keltävästäräkkejä sekä erittäin yleisesti hemponoja. Yövyimme Rethymnionissa ja illan kapakkakerroksen jälkeen löysimme "tuut" äänen perusteella kääpiösarvipöllöparin.

Viimeisenä autopäivänä oli matka Samarian rotkolle. Tämä Euroopan suurin rotkolaakso on kapeimmalta kohdaltaan vain 2-3 m leveä, mutta 800 m syvä. Sen läpi kulkee retkeilypolku, mutta meidän aikamme ei riittänyt sen kulkemiseen (kestää koko päivän). Kävimme polun toisessa päässä ja laskeuduimme lähes rotkon pohjalle. Suosittelien vilpittömästi mahtavista luonnonelämyksistä kiinnostuneille.

Päivän automatka kulki välillä pilvien sisälläkin, sillä kävimme yli kilometrin korkeudessa. Omalos'in ylätasangolla ruokaili alppivariksia ja Samarian rotkon rinteillä lauleli sinirastas ja näkyi useita alppivariksia ja kalliopääskyjä. Vuorilla liittyivät lajistoon närhi ja pensassirkku. Kotimatalla havaitsimme pienellä patojärvellä useita liejukanoja. Illalla saavuiimme hotelliin 920 km takanapäin ja silti tuntui, että jotain jäi näkemättä.

Viimeiset kolme matkapäivää käytimme katsomalla Knossoksen mahtavia raunioita, Iraklionin kaupunkia ja Kritsan kylää. Linnuista näyttäytyi jalohaikara, rantasipi ja muutama hanhikorppikotka ja välimerenhaukka.

Kreetan linnustoon pesimäaikana tutustuessaan huomaa selvästi, että koptipuolen linnusto on runsaampi ja monipuolisempi. Mutta ne mielenkiintoiset uudet tuttavuudet antavat iloista mieltä. Ehkä ensi kerralla jää aikaa Samarian rotkonkin tutkimiseen tarkemmin.

KESKIKESÄLLÄ KAAKKOIS-EUROOPASSA

Heikki Karhu

Työstästä, mutta antoisaa oli liikkua 21.7. - 11.8.1979 etupäässä Bulgariassa, hieman Kreikassa ja näytteeksi Istanbulissa. Mukavuutta arvostavalle suosittelen heti alkuun lähtöä näihin maisemiin ohjatulle, esimerkiksi SLY:n, lintumatkalle.

Vaimo ja kirjoittaja hankkivat Lomamatkalta kolme viikkoa Bulgarian Mustanmeren rannikolla. 1500:lla markalla saa yksi henki edestakaiset lennot Tupolevilla, kahden viikon puolihoiton melko hyvässä hotellissa ja lisäksi viikon bungalovissa hoivotta.

Petomuuton aikaan näillä eväillä jo pärjääkin. Kesällä ei. Kaksi ensimmäistä päivää sai kulumaan hotellialueen metsiköitä tutkimalla ja käymällä bussilla lähimmillä suola-altailla. Sitten piti vuokrata Lada, jotta pääsi tutustumaan paremmin Burgasin liepeiden lintujärviin ja Bulgarian sisäosiin. Viisi päivää myöhemmin jäi auto Sofiaan ja jatkettiin junalla Kreikkaan Tessalonikiin. Linja-autoilla ja liftaten kuljettiin parhaiden lintupaikkojen kautta Turkin rajalle. Sitten kävelen yli ja Istanbuliin, jossa pari päivää turistina. Bussilla ja taksilla taas Bulgarian rajalle; toiselle puolelle päästyä liftaten takaisin omaan hotelliin. Viimeinen viikko sisälsi mm. mahataudin parantelua ja retkeilyä lähimmillä altailla.

Se kulissee. Loput sivut käytetään lintupaikkojen ja -havaintojen keuhmisen. Vierassa ympäristössä moni määräytyy jää hämäräksi ja käpyjä syntyy. Mitä Bulgariassa ym. pitäisi näkyä, selviää jutun lopussa olevan luettelon kirjallisuudesta.

Nessebar

Tarkemmin sanoen sen Aurinkoranta, alkukielellä Slantshev Brjag, oli alue, jolla sijaitti kymmenittäin hotelleja. Lomalaisia paikalla oli 90.000, joten rannalle sopi näiden lisäksi vain päivänvarjoja. Sisämaa rantametsikön takana oli avointa viljelysmaisemaa.

Räystäspääsky, varpunen ja välimerenvarpunen vaikuttivat yleisimmiltä lintulajeilta. Viimeksimainittua pesi sadoittain mm. hotellien valokirjaimien väleissä. Musta koiras on helppo erottaa varpusesta ja laulukin - kirjo-sieppomaisen inttävä "tsvili-tsvili-tsvili-tsvili" - kuulosti erilaiselta. Myös turkinkyhkyjä, kukankeittäjiä, tikkejä ja hotellien katoilla pesiviä harmaalokkeja näkyi kymmenittäin. Muuta lajistoa kuvaa ensimmäisen aamu-kävelyn tulos:

iso podiceps	1	tervapääsky	2	sinitiainen	5
silkkihaikara	5	syriantikka	1	pikkulepinkäinen	20
viiriäinen	1	töyhtökiuru	2	viherpeippo	15
naurulokki	10	haarapääsky	1	pikkuvarpunen	15
riuttatiira	1	harakka	10		

Viiriäinen huuteli kilpaa aasien kanssa läheisellä laitumella. Samalta paikalta löytyi myös nuori syriantikka puhelinylvään päästä kököttämättä, lajin tunki nuuttuvasta poskijuovasta.

Myöhemminä päivinä ei listaan monta lisäystä kertynyt: talitiainen, peippo,

mustapääkerttu ja sepelsieppo (rotu semitorquata). Mielenkiintoisimpina vihertikka kahdesti sekä eräänä iltana "kjuu"-ääntään tarmokkaasti toisteleva kääpiösarvipöllö. Pienten pöllöjen tuntemista helpotti se, ettei kääpiösarvipöllöä nähnyt päivisin, vastaavasti minervanpöllö ei huudellut öisin.

Rakentamattoman rantavyöhykkeen lintuihin saatiin tuntumaa polkupyöräretkellä 9.8. Muutaman kilometrin matkalla Emonan niemenkärjen suuntaan näkyi mm:

töyhtökiuru	5	phylloscopus sp	1	nokkavarvunen	3
samettipääkerttu	1	pikkulepinkäinen	6	vuorisirkku	2

Evästauolla ilmaantui paikalle 2 balkanintiaista leivänmuruja norkoamaan. Viereisen nuronvarren pöheikössä loikkineen rastaankokoisen hippolaisen määritin oliivikultarinnaksi. Kahdesta mustapääsirkusta naaras oli helppo tuntea kellertävästä viiruttomasta vatsapuolesta. Väliin jääneistä lajeista kaihotuin oli nunnatasku, joka hyvinkin saattaisi majaillla rannan kuivilla pensaikkorinteilla.

Säätila kuitataan maininnalla "kuumaa": autereen läpi paistava aurinko kehitti joka päivä paljon yli +30°, meriveden lämpö jäi vain vähän alle.

Eläminen tulee halvaksi ja alueella runsaina esiintyvien mustanpörssin rahanvaihtajien ansiosta taskussa olevan länsivaluutan arvo vielä kaksinkertaistuu. Yksi leva maksaa kaksi markkaa, joten penniäkään ei kannata vaihtaa virallisilla tiskeillä. Matkashekeillä ei tee mitään. Esimerkiksi valuuttakaupassa olisi ostettava koko shekin määrällä, takaisin ei länsivaluutaa saa.

Ahelojn suola-altaat

Sijaitsevat kymmenen kilometrin päässä Aurinkorannalta, Pomorjen kaupungista alkavan allasketjun pohjoispäässä. Ahelojssa saa hyvän kuvan koko alueen linnustosta tarvitsematta kiertää kaikkia altaita. Auton vuokraaminen keikkaa varten tulee kahdelle liian kalliiksi, taksin saaminen on sattuman varassa ja pyöräily rantatiellä on kielletty, joten mennään bussilla. Lippu maksaa 0.40 lv ja on ostettava etukäteen myös paluumatkaa varten, koska altaiden pysäkiltä niitä ei saa. Kuski ei myy lippuja, sako-tushinkuisia tarkastajia sensijaan liikkuu melkein joka vuorossa. Pois on osattava jäädä "Kamping Aheloj"-nimisellä pysäkillä. Kilometrin kävelyn jälkeen on sitten perillä. Ei haittaa, jos sattuu ajamaan ohi, myös seuraavan pysäkin - välit useita kilometrejä - tuntumasta löytyy samanlaisia altaita. Sitten vain häikäilemättömyyttä ja hartiaivoimia, sillä bussit ovat kirjaimellisesti täynnä.

Näkyvimpiä ja kuuluvimpia pesimälintuja olivat avosetti (pienen näytealueen parimääräarvio 40 kn) - useita pieniä poikasia vipelsi piiloon - ja pitkäjalka (5 kn). Myös kalatiira (20 kn) ja pikkutiira (10 kn) sekä mustajalkatylli (10 kn) pesivät.

Kummallakin kahdesta käyntikerrasta tavatut lajit:

	22.7.	6.8.		22.7.	6.8.
silkkihaikara	16	15	avosetti	100	100
töyhtöhyppä	1	8	pitkäjalka	10	30
pikkutylli	1	5	harmaalokki	200	100
mustajalkatylli	42	30	mustanmerenlokki	80	20
liro	1	20	kalatiira	40	40
rantasipi	15	5	pikkutiira	20	40
punajalkaviklo	500	500	västäräkki	1	5
pikkusirri	160	150	keltävästäräkki	25	400
kuovisirri	190	100	harmaasirkku	1	200
suokukko	1	10			

24.7. punajalkavikloja oli 700. Harmaasirkun massailmiössä 6.8. oli kai kyse jonkinlaisesta yöpymislennosta. Lajinhan tuntee, kun näkee ison paksupäisen ja -nokkaisen sirkun, josta ei irtoa värituntomerkkejä. Ääni ei mielestäni ollut tiksahtava, vaan ontonkuiva "pt, pt".

Satunnaisemmista kahlaajista näkyi ensimmäisellä käynnillä 4 isokuovia, 2 valkovikloa ja kahlaajapääsky. Toisella taivaanvuohi, 3 mustavikloa, 2 lampivikloa, 30 suosirriä ja kirjallisuuden mukaan hyvin harvinainen isosirri.

Vähemmän vakituksia haikaroita edustivat 4 harmaa-, 3 yö- ja 5 jalohaikaraa. Vesilintuja näkee keskikesällä vähän: muutama heinäSORSA ja 2 ristisorsaa.

Rantalinnuista mainittakoon vielä 11 muuttavaa kaitanokkalokkia 22.7., mustatiira, 5 valkosiiptiiraa ja 200 yöpymään asettuvaa riuttatiiraa 6.8. sekä nuori pikkulokki 8.8.

Tievarressa ja pellonreunoilla näkyi mehiläissyöjiä (30), lyhytvarvaskiuruja (2), töyhtökiuruja, kiuruja, mustaotsalepinkäisiä (8) ja muutama laulava välimerenvarvunen.

Auton vuokraaminen sujuu hämmästyttävän tuskattomasti Aurinkorannalla, yhdessä maan neljästä alan toimipisteestä. Hinta näet suoritetaan länsivaluutassa. Takuusumma tekee 175 mk päivältä. Varsinainen vuokra on 45 mk ja vakuutus 10 mk päivältä, jokainen kilometri maksaa vielä 0.40 mk. Bensaa saa levoilla, mustaan kurssiin hinnaksi tulee 1.60 mk litralta, Virkailijatyttö oli ainoa tapaamamme englanninkielen taitoinen. Muiden matkailualalla toimivien kanssa voi yrittää saksaa, tavallisten kansalaisten keskuudessa tulee toimeen venäjällä. Tällöin saattaa joskus alkuun esiintyä pientä jähkyä, luulevat puolalaiseksi tms. Maaseudulla liikkua tulee lisäksi muistaa, että nyökkäys tarkoittaa ei ja päänpudistus kyllä ja venäjänkielen oikealle meinaa bulgariaksi suoraan jne.

Atanasovin järvi

On juuri se matala suolajärvi, oikeastaan merenlahti, joka kertyy kentän viereessä Burgasiin laskeuduttaessa. Matkaa Aurinkorannalta kertyy vajaat 30 kilometriä. Kolmen käynnin perusteella paikka tuntui erinomaiselta. Ilman omaa autoa vierailut kyllä rasittivat niin ruumista kuin hermoja. Puolet varatusta retkiajasta nimittäin haaskautuu helposti järjestelmän pikku erikoisuuksiin tutustumiseen. Esimerkki: 10.8. erehdyimme luulemaan fiksuksi suunnitelmaa mennä ensin bussilla Pomorjeen ja ottaa sieltä taksi. Muuten hyvä, mutta taksi kieltäytyi poistumasta kaupungin alueelta. Siis bussilla - lippujonot, eläimellinen tungos, helle - takaisin Aurinkorannalle ja sieltä pitkän taivuttelun jälkeen taksilla järvelle. Vasta dollarit tehosivat. Illalla vuohien ym. seurassa paikallisbussilla Burgasiin ja sitten taas tunnin seisominen täpötäydessä harmonikassa Aurinkorannalle.

Järven tuntumaan päästyä kannattaa pyrkiä sitä kiertävälle uloimmalle patovallille. Itärannan hökkelikylän kohdalla pääsee sekä sillan että pienen padon yli, muualta ei. Vallilta hallitsee maiseman mainiosti. Sitä pitkin voi kävellä kohti pohjoispäätä ainakin siihen asti, missä kanavasta nousee eteen vesipuhvelilauma. Tässä kohden käännyin itse takaisin, puhveleita arvatenkin vauhti nauratti. Järvi on matalammilla valleilla jaettu erikokoisiin altaisiin, jotka etenkin illansuussa ovat täynnä haikaroita, sorsia ja kahlaajia. Päiväsaikaan ensinmainittuja saa esiin kanavan kaislikoista vaikkapa käsiä läpyttämällä. Vain sikojen valokuvaaminen aiheuttaa pientä ärhentelyä, muuten niin täällä kuin muuallakin Bulgariassa saa liikkua omaan tahtiin kenenkään estämättä.

Tässä kolmen käynnin tuloksia. Ensimmäinen kerta oli pelkkä pistäytyminen ja sen näkee mm. vesilintujen luvuista:

	24.7.	8.8.	10.8.
pikku-uikku	-	10	5
heinäsorsa	1	1500	200
tavi	-	117	200
heinätavi	2	300	20
harmaasorsa	3	28	20
ristisorsa	3	-	83
liejukana	-	40	50
nokikana	-	40	10

Syksymmällä runsaista sotkista oli paikalla nyt vain ruskosotka ja 2 punasotkaa. Luhtakanan ääntä kuului kahdesti, pikkuhuutin kerran. Petolintuja edustivat muutamat paikalliset ruskosuohaukat ja tuntemattomaksi jäänyt iso kotka. Järven yllä 10.8. etelään muuttava 46:n pelikaanin parvi oli leppoisa yllätys. Kohti tullessaan ne ensin näyttivät kattohaikaroilta, joiden muuton alkua 8.8. kuvasi hyvin korkealla matkannut 180-päinen parvi. Paikallisia muita haikaroita:

harmaahaikara	-	18	5
ruskohaikara	3	11	8
silkkihaikara	34	230	200
rääkkähaikara	-	7	14
yöhaikara	-	72	60
pikkuhaikara	1	3	-
kapustahaikara	10	180	180
mustaiibis	-	111	37

Suunnilleen puolet yöhaikaroista oli ruskeita nuoria: 1-v hakkimaisen täplikkäitä ja 2-v täplättömiä; loput 3-v ja vanhempia. Kapustahaikaroiden joukosta löytyi yksi tummanokkainen vanha lintu. Kahlaajien määrinen vaihtelu selittyyneen pääosaksi sillä, että linnut olivat usein toisella puolella järveä kuin havainnoitsijat. Vähälukuisimpia olivat meriharakka, isokuovi, isosirri, jänkäsirriäinen ja oksujalka, yksi kutakin. Muut:

töyhtöhyppöä	10	110	75
pikkutylli	-	5	5
mustajalkatylli	10	15	15
tundrakurmitsa	-	4	1
taivaanvuohi	-	1	14
mustapyrstökuiri	110	143	240
metsäviklo	-	15	1
liro	2	65	30
rantasipi	5	-	3
punajalkaviklo	500	1850	500
mustaviklo	-	250	50
valkoviklo	-	220	20
lampiviklo	3	43	25
pikkusirri	6	50	-
lapinsirri	-	5	3
suosirri	-	-	15
kuovisirri	65	-	-
suokukko	2	-	10
avosetti	500	33	250
pitkäjalka	8	17	10
kahlaajapääskey	2	10	30

Lampiviklot olivat silmiinnistävässä, lähes pitkäjalkamaisen mustavalkeassa ovussa; ääneksi merkitsin aikalailla punajalan sukuisen vaimaan "tjit" ja heikon "kjiiv" (sama ääni, eri käynnit). Kahlaajapääskeyjen kairat näyttivät mustilta heti yli 50:n metrin matkalta, kaikki lähelle

tulleet kuitenkin olivat punakainaloita.

Lokit istuivat altailla tai vaelsivat edestakaisin niiden ja peltojen väliä. Mustanmerenlokeista suurin osa oli valkosiipisiä vanhempia lintuja, mutta kaikenasteisia nuoruus- ja vaihtopukuja näkyi joukossa. 1-vuotiaat erotti naurulokista mustista käsisulista ja kalalokista mm. kartan avulla. Parvet olivat aavemaisen äänettämiä, vain pari kertaa kuului vaimea "kvaa" ja "kau-kau". 8.8. lukuihin voi lisätä 3000 nauru/mustanmerenlokkaa. Kaitanokkalokkeja saattoi olla enemmänkin kuin yksi määritetty nuori, jonka tunki paitsi pitkistä nokasta myös mustanmerenlokkia isommasta koosta. Pikkulokkeja (1-v) näkyi kuusi.

	24.7.	8.8.	10.8.
harmaalokki	+	+	200
mustanmerenlokki	1750	700	3500
naurulokki	200	1000	500
mustatiira	1	-	1
valkosiipitiira	9	60	30
hietatiira	5	10	15
kalatiira	10	10	10
pikkutiira	25	130	+

Mustatiiran kylkitäplä oli hyvä tuntomerkki. Valkosiipien (kaikki juv/tp) joukossa oli varmaan valkoposkiakin, mutta läheltä nähtyjen valkea niskavyö sekä vaaleiden siipien ja tumman selän kontrasti kallisti vaa'an ensinmainittujen puolelle - odotellaan vielä julkaisematonta määrittystietoutta. Tiirihin täytyy lisätä 3 räyskää ja 4 riuttatiiraa. Riuttatiiran ääni, terävä "kirrit", on ainakin matkan päästä paras ero hietatiiraan, jonka äänistä merkitsin muistiin voimakkaan, epätiiramaisen "kavak, kavak" ja "käkvärr" sekä nenäsointisen "kvekekekek".

Varpuslintujen lukuisimpia olivat törmäpääsky (150), kottarainen (1300) ja keltävästäräkki (400 max). Viimeksimainitut olivat kaikki rotua feldegg; paitsi vanhan koiraan mustaa päätä myös ääni on erilainen kuin meikäisillä: nummikirvismäinen "drrryyit".

Haarapääskyjä, rastaskerttusia ja pikkuvarpusia näkyi kymmenittäin. Ruovikon vilistäjistä juovattomat menivät ryti- ja juovikkaat ruokokerttusiksi, muitakin vääntömahdollisuuksia olisi kyllä ollut. Yhdestä nähdystä sirkkalinnusta ei kehittynyt lajia.

Turturikyöky, lyhytvarvaskiuru, töyhtökiuru, mustaotsalepinkäinen ja harmaasirkku vaikuttivat yleisiltä. Minervanpöllö lennähti esiin suola- miesten taukotuvan räystään alta ja istui kivelle, nurkissa kähmi pari harjalintua.

Kuningaskalastajan määrittäminen ei tuottanut ongelmia, kivi- ja rusotaskujen tuotti.

Burgasin järvi

Toiselta nimeltään Vaia, on hieman eriluonteinen paikka, kuin edellä käsitelty. Vesilintuja on enemmän ja kahlaajia vähemmän, koska järvi on syvämpi ja ruovikkorantainen eikä siellä ole suola-altaita. Sanottu koskee länsipäätä, johon Lasse Laineen nuvoja seuraten kävimme tutustumassa 24.7. illalla ja seuraavana aamuna. Paikka, jossa rantaa nuuskimme, sijaitti heti Dolno Ezerovon kylästä länteen, kolhoosin sikalan huitteilla. Bussimatka Aurinkorannalta Burgasin kautta vaatisi melkoista järjestelyä; meillä oli Lada.

Ennen illan tuloa yhytimme järven länsipuolisissa kukkulamaastoissa mm. kivikkopyyppöikueen - Polski Izvorin kylästä 2 km pohjoiseen - ja parven peltopyitä, Samoin sarvipöllön ja lehtopöllön sekä harvinaisen pensastaskun. Yö vietettiin autossa. Nukkuminen sujui hieman rauhattomasti etenkin, kun keskyyöllä ilmaantui 40 äänekkäästi röhkivää sikaa hinkkaamaan kärsiään kärrymme kylkeen. Sitten kokeiltiin yökuuntelua, saalista mm. 6 viiri-

äistä, liejukanoja, rutiseva kääpiöhuitti/sammakko, 2 kääpiösarvipöllöä sekä epäluukuinen joukko haikaroita, ainakin yö- ja räikkä-. Aamuksi siirryimme hyvän verran ennen auringonnousua aseisiin järven rantaan, mm. ohilentäviä haikaroita laskemaan:

	24.7.ilta	25.7.aamu
harmaahaikara	2	15
ruskohaikara	4	2
silkkihaikara	15	42
jalohaikara	-	1
räikkähaikara	9	24
yöhaikara	30	46
pikkuhaikara	-	9
kattohaikara	10	7
kapustahaikara	1	-
mustaiibis	326	430

Useimpien haikaralajien lento- ym. äänien kuvaus riippuu kuulijasta, kuitenkin pitää mainita yöhaikaran todella luonteenomainen, kaikua "kvark, kvark".

Vesilintulajisto oli samantapaista kuin Atanasovin järvellä. Monet parvet jäivät määrittämättä, esim. sotkat, joista valtaosa ilmeisesti oli ruskosotkia. Uusia tai muuten mielenkiintoisia olivat mustakaulauikku, merimetso (50), kääpiömerimetso - ensivaikutelma: "sorsa" - (8), harmaasorsa (10) ja punapäänarsku (4).

Kahlaajiakin oli samaan tapaan, esim. 55 mustapyrstökuiria, 10 pitkäjalkaa ja 2 avosetta, mutta määrät pieniä. Lokkilintujen osuudesta vastasivat mustatiira ja 3 hietatiiraa.

Varis (450), naakka (40) ja käki olivat uusia retkenpinnoja. Pikkulinnuista runsaimpina esiintyivät pääskyt (1000), keltavästäräkki (200) ja kottarainen (17000). 2000 välimerenvarpusta vaelsi aamulla tiheinä parvina ruovikon reunaa sisämaan pelloille päin. Hämärien kerttusten joukossa vilautti myös locustella sp.

Sikalan muuntajassa istuneet 3 minervanpöllöä loivat osaltaan leppoisaa aamutunnelmaa. Omituisimman havainnon tittelin vei ampuhaukka, joka todennäköisesti oli pikkutuulihaukka.

Bulgarian sisämaa

On tunnetusti laajahko vuoristoinen alue, johon tutustuimme muutaman päivän ajan ladan ratin takaa. Tosin vain siltä osin, joka sattui reitin Burgas- Karnobat- Kotel- Omurtag- Veliko Tarnovo- Gabrovo- Karlovo- Zlatica- Sofia varrelle.

Autossa istuvalta jää tietysti suurin osa pikkulinnuista näkemättä ja lopuistakin puolet - etenkin sylviat ja phylloscopukset - tunteematta.

Asutuskeskusten valtapulu oli kaikkialla turkin-, kesykyhykyä näki melko harvoin. Sepelkyhykyä kertyi runsaasti havaintoja, uuttukyhykyä vain yksi.

Maaseudun tievarsilinnuston ehdoton tähtilaji oli varpunen. Muita melko tavallisia tuntuivat olevan kattohaikara - kerääntyi pikkueläinjahtiin sinne, missä kaadettiin heinää tai poltettiin olkia - , kottarainen, harmaasirkku, pikkulepinkäinen ja pikkugarpunen.

Tuulihaukka (yht 7), turturikyhyky (6), mehiläissyöjä (15), harjalintu (3) ja kuhankieittäjä (3) näyttäytyivät yksittäin tievarren puuistutuksilla ja puhelinlangoilla. Esim. mustapäätaskua ja pensaskerttua oli vain näytteeksi.

Lähellä Burgasin järveä seisoi pelloilla 50 mustaiibistä, kahlaajia tai lokkeja ei sisämaassa tullut vastaan yhtään kappaletta. Kosteikkolajeja kyllä löytyy kalalammikoilta, joista esimerkkinä Omurtagin - V. Tarnovon puolivälissä sijaitsevan Kesarevon liepeillä ollut:

pikku-uikku	7	yöhaikara	1	rastaskerttunen	1
harmaahaikara	4	pikkuhaikara	10	ruokokerttunen	1
ruskohaikara	1	liejukana	10	rytikerttunen	3
silkkihaikara	6	kuningaskalastaja	1		

Edestakaisin lenteleviä pikkuhaikaroita lukuunottamatta havaitut ryhmän edustajat nuokkuivat puissa. Illalla olisi kai vilskhe ollut eri luokkaa. Uneliasta tunnelmaa korosti pehmeästi hyrisevien mehiläissyöjien rauhallinen liitely auringonpaisteessa lammikoiden yllä.

Petoja ei peltojen yllä kierrellyt juuri enempää kuin kotimaassakaan: kääpiökotka ja haarahaukka havaittiin. Peltopyytä näkyi poikueen verran, viiriäisiä kuului varsin usein. Säihkylinnuista harvinaisimmaksi jäi sini-närhi, joita ennen Sofiata näkyi vain yksi; paikan nimi muuten oli Elin Pelin.

Mirkovon kylän luona tutkittu istutusmännikkö sisälsi mm. hiirihaukan, tali-, sini-, hömö- ja viitatiehia sekä joukkoon lyöttäytyneen hernekertun. Läheisessä hedelmätarhassa järsi kirsikoita nokkavarpuispoikue.

Alempi vuoristo oli kauttaaltaan lehtimetsän peitossa, pohjoisrinteet sankimmin. Piikkinen aluskasvillisuus esti pidemmät tutkimusmatkat eikä lintuja ollut kovinkaan paljon näkösailla. Tyyppilajisto oli suureksi osaksi hyvin kotoista: hiirihaukka, närhi, laulurastas, mustarastas, punarinta, peippo, tikli ja viherpeippo. Pinnan verran kertyi havaintoja myös seuraavista: fasaani, käpytikka, leppälintu, lehtokerttu, harmaasieppo, metsäkivinen ja punatulokku. Avoimemmillä paikoilla astuivat kuvaan kangaskiuru, hemppo ja keltasirkku. Keltahemppo (15) oli selvästi keskittynyt männiköihin.

Purojen ja jokien varsista löytyi ruostepääsky - kolmessa eri paikassa yht. 6 -, pähkinänakkeli (2), peukaloinen (3), koskikara (2), vuorivästäräkki (3) ja etelänsatakieli. Lähellä Kotelia laulanut silkkikerttunen oli mielestäni hyvä havainto.

Drjanovon luostarin solassa pesi alppitervapääskyjä (10); korkeuksissa viilettävien kokoa oli vaikea arvioida, ensivaikutelma: tervapääsky. Solan yllä kaarteli vanha pikkukorpikotka, ensivaikutelma: pikkukorpikotka. Ohii vilahtaneesta accipiteristä teki kovasti mieli kehittää balkaninvarpushaukka. Kalliopääskyjä näkyi joka päivä kymmenittäin melko peitteissäkin vuoristossa. Harvinaisemmista sirkuista tavattiin nensas- ja vuorisirkku.

Kun listaan vielä lisätään korppi sekä ylhäällä Shipka-solassa nähdyt kuusitiainen (3), tulipäähippiäinen (2) ja vuorikirvinen (siis luotokirvisen nimirotu), alkaa se sisämaankin osalta olla koossa.

Ehdottomasti pätevin majoittumistapa tällaisella kiertueella olisi telttailu. Ei jaksettu raahata telttaa, niinpä yöpymispaikkatilastosta tuli sangen kirjava: auto, hotelli, bungalov, yksityiskoti ja Sofian päärautatieasema, yksi kutakin. Oikein luettuna tilasto osoittaa, että hotellihuoneen saaminen vaati metkua, joihin ei joka ilta jaksanut ruveta.

Yleiseen elämisen halpuuteen verrattuna tuli maasta pois matkustaminen kalliiksi. Junalippu Sofiasta Tessalonikiin piti lunastaa viralliseen kurssiin. Sitäpaitsi paikkaliput oli tietysti myyty kahteen kertaan, joten matkaa tehtiin konduktöörin kopissa. Suosittelen menoa vain raja-asmalle ja kävelyä yli. Tulee paljon halvemmaksi. Keskitymistä haittaavasta keskustelusta huolimatta junan ikkunasta havaittiin mm:

	Bulg. Kreikka		Bulg. Kreikka	
harmaahaikara	-	2	käki	1
silkkihaikara	-	1	turturikyhyky	10
kattohaikara	20	60	mehiläissyöjä	-
ruskosotka	25	-	sininärhi	3
kotka sp.	1	-	harjalintu	-
viiriäinen	-	1	mustaotsalepinkäinen	22
				+

Erikoisin junapinna oli ilman muuta viiriäinen, jonka ääni kuului ikkunasta lähellä Sidirokastronin asemaa. Sininärhen paljous hätkähdytti.

Kreikan maaseutulajisto vaikutti suuresti bulgarialaisen kaltaiselta. Maisema vain oli hieman kulottuneempaa. Säästän lukijaa yksityiskohdilta ja kuvailen kahta parasta paikkaa reitin Tessaloniki- Asprovalta- Kavala- Aleksandroupolis varrelta.

Koronia-

niminen matala lintujärvi sijaitsee 20 kilometriä Teasalonikista itään. Bussi lähtee Diikitiriou 34:n kohdalta, pois on paras jäädä Ag. Vassilioxen kylän kohdalla. Kun on haukannut paikallisessa psistariassa järvestä vedettyä hiillostekalaa ja jättänyt repun isännän vahdittavaksi sekä ottanut mukaan ison pullollisen vettä, voi lähteä tallustelemaan rantaa pitkin kohti järven länsipäätä. Ainakin keskikesällä ranta on helppokulkuista ja haikaroita sekä kahlaajia riittää. Ihme muuten, ettei järveä ole aidattu suojelualueeksi, sen arvoinen se kyllä olisi.

Pelikaani oli mielenkiintoisin tuttavuus. Niitä istui viitisen sataa tiiviissä parvissa rannoilla aamukalaa sulattelemassa. Goodersin pinnapaikkaopus lupasi pesivän kiharapelikaanin. Sitä ei kuitenkaan tällä otoksella joukosta irronnut: kaikilla lennossa nähyillä siiven alapinta oli mustavalkea.

Rantavedessä jökötti ainakin 115 harmaahaikaraa, kaiken ikäisiä yöhaikaroita nousi ruovikon kätköistä yhteensä 107. Silkkihaikarat (80) ja mustaibikset (20) olivat lyöttäytyneet yhteen joukkoon. Pieniä ruskeaselkäisiä räkkähaikaroita yllätettiin päivälevolta 3, ruskohaikaroita näkyi yksi.

Muuttomatalla lepäileviä naurulokkeja oli paikalle kertynyt 700, joukosta löytyi yksinäinen mustammerenlokki. Valkoposkitiira saatiin varmaksi, vanha kesäpukuinen lintu lensi ohi rantaa seurailleen.

Pitkäjalka oli runsain tusinasta kahlaajalajista, 80 näkyi. Muuttajista mainitaan mustapyrstökuiri (30), taivaanvuohi, liro (8), valkoviklo (15), pikkusirri (75) ja kuovisirri (5).

Vesilintuja pitää tuolla katsomaan myöhemmin. Nyt näkyi ristisorsa, muutama kymmen heinä- ja harmaasorsaa sekä 200 heinäntavia.

Jo korjatuilla rantapelloilla lenteli 200 varista ja yhtä monta naakkaa. Outoääninen 60:n kiurun joukkio aiheutti päänvaivaa, ehkäpä osa oli arokiuruja. Takaisin kylään johtavan tien varresta löytyi mm. harjalintu, 5 töyhtökiurua ja kuollut kehrääjä. Oli varmaan läkähtynyt kuumuuteen.

Yksi liftasimme Asprovaltaan, meren rannalle. Tienoota mainostetaan hyvänä lintupaikkana, nyt siellä kumminkin oli liikaa väkeä. Välimerenlokin (se harmaa/kalalokki, jolla on nokassa poikkirengas) vääntöyritykset onnistuivat sitten seuraavana päivänä, jolloin idempänä, Porto Lagolla, näkyi 2 vanhaa lintua. Paikan muista linnuista ehdittin huomata mm. 50 pikku-uikkua, 30 harmaa- ja 30 silkkihaikaraa, 50 kala- ja 10 pikkutiiraa.

Bussimatkalta napattiin 50 kattohaikaraa, kotka sp., hiirihaukka, 50 mustammerenlokkiä Kavalan satamassa, 2 turturia, 10 sininärheä, 10 mustaotsaa ja ensimmäiset 5 punapäällepinkäistä.

Evroksen suisto

Koko matkan viimeinen uusi lintupaikka. Sen tutkimista varten majoituimme kahdeksi päiväksi läheiseen Aleksandroupoloksen kaupunkiin. Joki tunnetaan myös nimellä Maritsa. Itärannan takana on niinkään laajoja kosteikkoja, mutta turkkilaiset kuulemma käännyttävät kiikkarimiehet pois. Ilmei-

sesti juuri liittolaisvaltioiden nihkeät välit ovat toistaiseksi pelastaneet suiston kuivattamiselta; toivottavasti sotiminen jatkuu. Kreikan puolella tuntui saavan liikkaa vapaasti. Retken jälkeen ilmeni, että sotilasviranomaisten lupa on välttämätön, vaan eivät kyselleet.

1.8. teimme hikisen kokopäivän kävelyretken suistoon: kymmenen kilometriä joenpenkkaa rantaan ja takaisin. Puolimatassa lyöttäydyimme kahden maantierosvon näköisen englantilaisen pointсарin seuraan, olivat ensimmäiset tapaamamme linnustajat koko keikalla.

Penkkaa kävellessä sai erinomaisen tuntuman muuhun kuin kosteikkolinnustoon; rantaan saavuttua oli jo sen verran auringon kypsyttämä, ettei enää jaksanut mennä haikaroiden ja kahlaajien perässä. Jälleen yksi paikka, jossa oma auto olisi ollut mukavin kulkuneuvo.

Jokea pitkin lenteli mm. 5 merimetsoa, harmaahaikara, 20 silkkihaikaraa ja 2 hietatiiraa. Rannan pensaissa ja puissa vilahteli runsaasti pikkulintuja: 3 käkeä, 3 kuhankeitäjä, etelänsatakieli, kultarinta, vaalea-kultarinta, orfeuskerttu, pensaskerttu, harmaasiippo, välimerenvarpusia jne.

Kappaleen matkaa lenteli edellä puusta puuhun 2 Kreikassa harvinaista harakkakäkeä. Siivillä oli punaista, nuoria siis. Ruostekerttuja näkyi 3, olemukseltaan kovasti sinirinnan kaltaisia.

Aukeaa maisemaa halkovilla sähkölangoilla istui ainakin 50 mehiläissyöjää, 50 turturikyhyä ja 9 sininärheä. Harvassa paikassa pääsee kerralla katsomaan neljää lepinkäislaajaa. Täällä pääsi: lukuisien pikkulepinkäisten, mustaotsa- (20) ja punapäällepinkäisten (16) joukosta irtosi yksi alueen itäisistä erikoisuuksista, mustapäällepinkäinen.

Arotasku puolestaan oli mielenkiintoisin kuivien niittyjen ja peltojen linnuista. Pyrstön mustan leveyttä oli hankala arvioida, parempi tunto-merkki oli siipiä myöten tasaisen vaaleanruskea väritys. Rusotaskuja näkyi 2 ja muita tämän biotoopin lintuja olivat lyhytvarvaskiuru (20), töyhtökiuru (9), kiuru (5), arokiuru, hemppo, nummikirvinen ja harmaasirkku (18).

Taivaalla kaartelevat pedot antoivat vahvasti väriä retkeen. Paras parvi sisälsi hahnikorppikotkaa, 5 munkikorppikotkaa ja 3 maakotkaa. Vaaleita kääpiökotkia näkyi 2 ja käärmekotkia 6. Muita petoja olivat haarahaukka (3), ruskosuuhaukka, nuolihaukka ja tuulihaukka (2). Kaartelijoiden joukkoon ilmaantuneesta mustahaikarasta tuli elämänpinna.

Niittyjen yllä risteili pikku ryhminä yhteensä 110 kahlaajapääsäkyä. Rannan lähellä olevilta altailta löytyi mm. 4 lampivikloa sekä työvoittona paikan kiinnostavin laji: kynsihyppä (4). Sen päälle maistui kalastajan tarjoama kylmä vesi.

Seuraavana aamuna kävelimme Kipin kylän kohdalla rajan yli ja matkasimme Istanbuliin. Jokivarren jälkeen maasto oli kuivaa kumuilevaa sänkipeltoa ja auringonkukkaviljelmää. Kattohaikaroita näkyi kymmenittäin, samoin erilaisia lepinkäisiä ja taskuja, mutta linja-autosta käsin viimemainittujen määrittäminen oli henkimaailman hommia. Marmarameren rannikon harmaalokkiparvista erottui myös mustammerenlokkeja.

Istanbulin linnustosta osaavat siellä pitempään oleilleet kertoa paremmin. Kahden päivän turistina olon aikana kiinnitti huomiota erityisesti alppitervapääskyn hämmästyttävä runsaus sekä haarahaukan sopeutuminen kaupunki-elämään. Turkinkyhykyjen naapurina pesivän palmukyyhkyn huhuilua kuului usein.

Sulttaanin seraljin parvekkeella pistäytyessäni totesin viiden minuutin tarkkailussa Bosporia pitkin muuttavan harmaahaikaran ja 40 isoa kahlaajaa. Pihapuistossa lauloi mm. keltahemppo. Osoituksena jo kesällä käynnissä olevasta kattohaikaramuutosta näkyi kaupungista Bulgarian suuntaan poistuttaessa taivaalla 500 - 1000 lintua käsittänyt nauha. Muista bussihavainnoista mainittakoon sadat lepinkäiset, kymmenet tuulihaukat ja retken ainoat 100 mustavarista Kirklarelin lähellä.

Sininärhiä (20) lähti kuin variksia langoilta siellä missä vähänkin puita kasvoi. Turkin puolen viimeiset 45 kilometriä taitettiin taksilla. Oli pelkästään kuskilli suopean allahin ansiota, että puomille selvittiin ehjinä. Vauhdista huolimatta ehdin rajan läheltä tempaista kauniin pensassirkkukoi-raan.

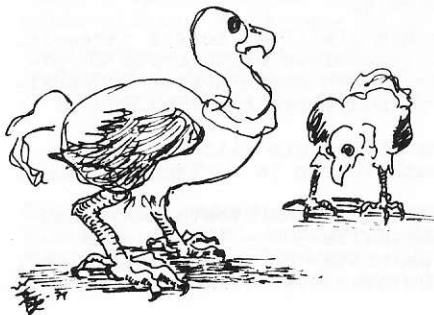
Rajan ylitys kävellen sujui jo rutiinilla, autopapereiden puuttuminen vain aiheutti virkailijoille pientä päänraavintaa. Toisella puolen saatiin kohta liftti irakilaiseen turistibussiin ja kuuden tunnin kuluttua Istanbula lähdön jälkeen oltiin taas suorastaan pohjoismaisen siistissä ja hiljaisessa Burgasissa. Enempi olisi pelkkää vanhan kertausta, mutta täytyy vielä mainita muutama havainto liftimatkalta: Metsäosuudella näkyi mehiläishaukka ja 2 ilmeistä pikkukiljukotkaa, rannempana 100 silkkihaikaraa, ruskohaikara ja tuhansittain mustanmerenlokkeja. Mandrajärven - varmasti käymisen arvoinen paikka - kohdalla mm. pari sataa mustakaulaukkua ja 50 nokikanaa.

Koko kolmen viikon lajimäärä, epävarmat tietysti pois lukien, oli 190.

Kirjallisuutta

- Bruun B. & A. Singer: "The Hamlyn Guide to Birds of Britain and Europe", 1978. Uudet, entisiä tarkemmat levinneisyyskartat.
- Gooders J.: "Where to Watch Birds in Europe", 1974. Hyvä lintupaikkaopas.
- Laine L.J.: "Muutonhavainnointia Mustanmeren länsirannikolla", Lintumies 2/78. S. 68 - 73.
- Mountfort G. & J. Ferguson-Lees: "Birds of Bulgaria", Ibis 103a (1961). S. 448 - 470. Vertaileva havainto- ja lajiluettelo.
- Robel D. ym.: "Hinweise für ornithologische Beobachtungen in Bulgarien", Der Falke 5/72. S. 157 - 165. Puutteiden kartoittamista peräänkuuluttava lajiluettelo. Vastauksia saman julkaisun myöhemmissä numeroissa.
- Roberts J.L.: "Migration of Raptors in Bulgaria", Ibis 121 (1979). S. 301-312. Selvitystä petojen ja muiden isojen lintujen muutosta Bulgariassa 1975 - 78.
- Shepherd M. "Let's look at North-east Greece", 1977. Antiinsa nähden kallis Koillis- Kreikan retkeilyopas (lintu-).

Useimmissa yllämainituista on lisäksi hyvät kirjallisuusluettelot, joiden avulla kiinnostunut saanee riittävästi osviittaa.

TALVI KANADASSA

Juhani Karhumäki

Seuraavassa on tarkoitukseni kertoa lyhyesti niistä kokemuksista, jotka sain viettäessäni talven 1978/79 Kanadassa. Oleskeluuni ei sinänsä liittynyt lintujen tai luonnon tarkkailua, mutta suhteellisen pitkältä ajasta johtuen saatoin myös tutustua alueen paikallisiin lintuoloihin. Etenkin talvinen linnusto oli loppuaikoina jo sangen tuttu.

Olin Kanadassa lokakuun alusta huhtikuun loppuun eli 7 kuukautta. Asuinpaikkani oli Waterloon kaupunki Ontarion maakunnassa. Kaupunki sijaitsee suhteellisen lähellä nk. Suuria Järviä ja etenkin Erie-järveä. Lähin suurkaupunki on Toronto, jonne kertyy matkaa n. 100 kilometriä. Asuinpaikkani oli siihen kiinteästi liittyvän toisen kaupungin kanssa yhdessä hiukan Turkua pienempi. Asuin miellyttävästi kaupungin laidalla, josta oli helppo lähteä kävelyretkille ympäröivälle maaseudulle. Tällä tavalla löysin mm. kaksi paikallisen huuhkajalajin pesää - spontaanisti!

Maisemallisesti lähimaastot olivat eteläiselle Ontariolle luonteenomaisia kumpuilevia viljelylakeuksia, joten suuria metsiä ei ollut. Toisaalta ne metsäsirpaleet, joita vielä oli, olivat yllättävän luonnontilaisia, mikä varmaan johtuu siitä, että niillä suhteellisen pienialaisina ja känkkyräisinä lehtimetsinä ei ole samaa taloudellista arvoa kuin pohjoisen laajoilla havumetsillä.

Pelkästään leveysasteiden perusteella alue on kovin eteläinen, vastaten Italiaa. Kuitenkin lämpötilojen nojalla alue on Italiaa selvästi "pohjoisempi". Sillä vaikka kesät siellä ovatkin helteisiä, ovat talvet asteissa vain hiukan Suomen talvia lämpimämmät. Talvista ilmaa lisäksi kylmentävät lähes jatkuvat tuulet. Talviset lumimyrskyt ovat jokavuotisia ja rajuja - huhtikuun ensipäivinä kokemani oli aivan eri luokkaa kuin mikään aikaisemmin tapaamani.

Linnuston yleispiirteistä

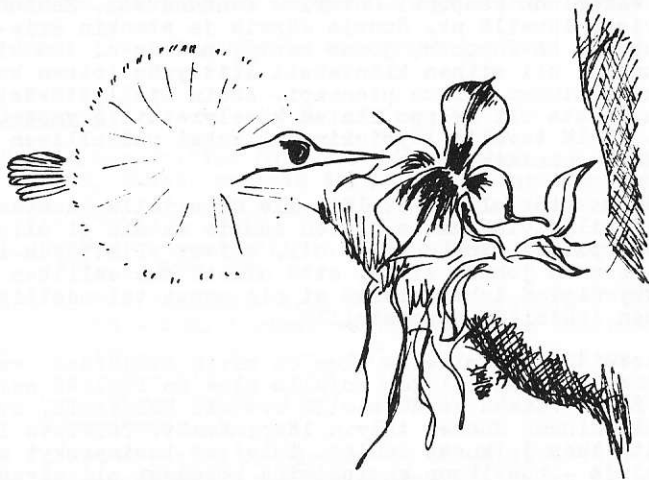
Pinta-alaltaan Ontarion maakunta on 2-3 kertaa Suomea suurempi. Kasvillisuusvyöhykkeiden skaala on myös Suomen vastaavaa monipuolisempi - kuten linnustonkin. Niinpä maakunnan vakituiseen pesimälinnustoon kuuluvat sekä tunturipöllö että muuan kolibrilaji. Monipuolisuudesta huolimatta Ontariossa ei esiinny lintulajeja kovin paljoa enempää kuin meillä. Kaikenkaikkiaan maakunnassa on tavattu n. 400 lintulajia, joista pesintä on todettu n. 270 lajin osalta.

Itse näin oleskeluaikani 95 eri lajia, eli noin neljänneksen maakunnassa tavatuista lajeista. Määrän vähäisyyteen vaikuttaa se, etten juurikaan kierrellyt lintupaikkoja etsimässä, vaan pyrin saamaan jonkinlaisen poikkileikkauksen paikallisista lintuoloista. Lisäksi ajankohdasta johtuen mm. kaikki hyönteissyöjät jäivät näkemättä.

Ehkä kaikkein mielenkiintoisimmaksi koin sikäläisen ja suomalaisen linnuston vertaamisen. Näin siksi, että linnusto oli selvästi erilainen, muttei kuitenkaan niin erilainen, että mielenkiinto olisi kadonnut. Tai toisin ilmaistuna: se oli pääsääntöisesti samanlainen, mutta

kuitenkin hienosäädöltään riittävän erilainen. Konkreettisesti tätä kuvaa mm. seuraavat huomiot. Näkemistäni 95 lintulajista vain 23 eli noin joka neljäs oli eurooppalainen, siis suhteellisen harvat. Kuitenkin tapasin koko aikana vain vähän sellaisia lajeja, joilla ei ole lähisukulaista tai muuta lähivastinetta vanhalla mantereella. Toisinaan vastinlajien erot olivat olemattomat, toisinaan selvemmät, kuten myöhemmin käy ilmi.

Kesäinen lajisto saattaisi poiketa vastaavasta eurooppalaisesta talvista enemmän. Tästä minulla ei kuitenkaan ole suoria havaintoja. Alueelta kuitenkin puuttuvat esimerkiksi kaikki Sylvia- ja Phylloscopus-lajit, vaikkakin näitä on vastaamassa laaja joukko erilaisia "vireoita" ja "warblereita" (so. Vireo-, Dendroica- ja Vermivora-lajeja).

... ja erikoispiirteistä

Kuten jo edellä mainitsin, kanadalaisen (lue: ontariolaisen) ja eurooppalaisen linnuston vertailu osoittautui erittäin mielenkiintoiseksi. Seuraavassa esitän joitakin hajahavaintoja tästä.

Tiaisia alueella oli vain yksi laji: Parus atricapillus. Eli laji, jonka ainakin vanhemmat havainnoitsijat yhdistävät meidän hömötiaiseen. Olihan hömppärimme tieteellinen nimi aikoinaan juuri tämä. Nytemmin vanhan ja uuden mantereen "hömötiaiset" on kuitenkin katsottu eri lajeiksi, mikä tuntuu ainakin sikäli perustellulta, että lajit ovat maastossa erotettavissa.

Paltsi että tiaisia oli vain yksi laji, oli tiaisparrvien rakenne muutenkin meikäläisestä poikkeava. Tyypillisimpiä lisälajeja olivat kaksi nakkelilajia (Sitta canadensis ja S. carolinensis). Hippiäislajeja oli myös kaksi (Regulus satrapa ja R. calendula), mutta niitä ei juuri näkynyt muulloin kuin muuttoaikoina. Havumetsien lajeina ne nimittäin pesivät pohjoisempaan ja muuttivat etelämmäksi. Ainoa molemmille mantereille yhteinen tiaisparrvien laji oli puukiipijä. Se oli varsin runsaslukuinen, mutta tämänkin kohdalla paljastui mielenkiintoinen ekologinen eroavuus: laji oli jokseenkin totaalinen muuttolintu.

Vertailun kannalta erikoisen mielenkiintoisen linturyhmän muodostivat tikat. Maakunnassa pesii 9 eri tikkalajia, siis hiukan enemmän kuin meillä. Näistä vain pohjantikka (jota en tosin tavannut) on yhteinen. Kuitenkin lähes kaikilla muillakin on selvästi tunnistettava vastineensa meillä Suomessa. Suurin (Hylatomus pileatus) on lähes yksivärisen musta ja muutenkin palokärkeä muistuttava, jopa soidinääntä myöten. Toinen (Colaptes auratus) on vihreänharmaa, liikkuu mielellään maassa ja on kooltaankin kuin harmaapäätikka. Myös tämän soidinääni muistuttaa suuresti meikäläisen vastinlajin ääntä, jopa niin että arvasin lajin äänen ensikertaa kuullessani. Pikkutikan vastine (Dendrocoptes pubescens) oli, jos mahdollista, vielä edellisiäkin enemmän kaimaansa muistuttava. Laji kierteli talvisin hoitamattomissa lehtimetsissä ja myös maissipelloilla. Neljännen tapaamani tikkalajin (Dendrocoptes villosus) vastineeksi sopii meikäläinen käpytikka. Vain viidennelle tapaamistani tikkalajeista (Sphyrapicus varius) on vaikeampi esittää meikäläistä vastinetta. Siellä laji oli metsien todella hiljainen eläjä - ja kuten eräät muutkin tikkalajit, muuttolintu.

Yllättävää tikkojen kohdalla oli myös niiden runsaus. Talvisella kävelyretkellä saattoi tavata jopa kymmenen "pikkutikkaa". Epäilemättä tämä johtui siitä, että metsät olivat usein käsittelemättä.

Talvisia siemensyöjiä alueella oli suunnilleen samalla tavalla kuin meillä. Lajisto tosin oli eri. Erikoisen sykhdyttävä oli kirkkaanpunainen kardinaali (Richmondena cardinalis). Mielenkiintoisena kuriositeettina voisi mainita myös "purppurapeipon" (Carpodacus purpureus), joka päinvastoin kuin meidän punavarpusemme esiintyi alueella läpi talven.

Petolinnuista runsain oli hiirihaukkaa vastaava "punapyrstö" (Buteo jamaicensis). Niitä näki melkein päivittäin, ja myös läpi talven. Muista petolinnuista useimmin tielleni osuivat Falco sparverius ("tuulihaukka") sekä pienet Accipiter-lajit. Accipiter-lajeja oli yksi enemmän kuin meillä: kanahaukka, kuten meillä, ja sen lisäksi yksi varpushaukkaa suurempi (Accipiter cooperii) ja toinen sitä pienempi (Accipiter striatus) laji.

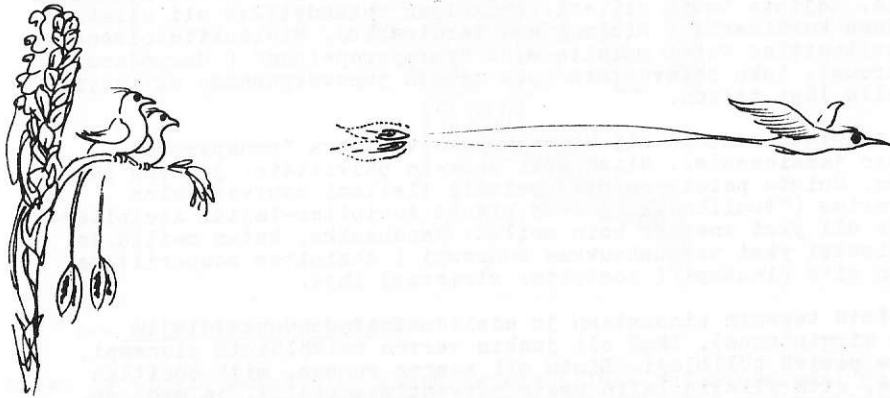
Pöllöistä tapasin ainoastaan jo edellämainitun huuhkajalajin (Bubo virginianus). Tämä oli jonkin verran meikäläistä pienempi, puissa pesivä pöllölaji. Lintu oli sangen runsas, mitä osoittaa mm. se, että yllätin lajin usein päivehtimisoksalta, ja myös se, että löysin kaikkiaan kolme lajin asuttamaa haukan (?) pesää. Yhdellekään ei tullut kiivetyksi - laji kun on kuulemma kovin aggressiivinen. Tavallaan petolinnuksi voinee lukea myös lapinharakan, joka on sama laji kuin meillä, mutta joka niin ikään tarjosi erikoisen yllätyksen: nuoret yksilöt olivat lähes tasaisen harmaita, eivätkä kirkkasvärisiä, kuten meillä.

Vesilintujen tarkkailuun asuinpaikkani oli suotuista, sillä aivan lähistöllä sijaitsi rehevä järvi, tai oikeammin kyllä säännöstelyallas. Joka tapauksessa siellä oli muuttoaikoina melkoisesti vesilintuja. Tyypillisimmät ja runsaimmat vesilintulajit olivat kotoinen sinisorsa sekä "mustasorsa" (Anas rubripes). Yleisesti vesilinnuista voisi todeta, että lähes kaikki meikäläiset lajit on myös siellä ja lisäksi alueella on koko joukko omia lajeja, joita ei Euroopassa esiinny. Yllättävää oli myös kanadanhanhen runsaus. Parhaimmillaan aivan yliopiston kampuksen tuntumassa saattoi nähdä jopa 500 paikallista lintua. Muista hanhista en tavannut kuin lumi- ja sinihanhen (Chen hyperborea ja C. caerulescens) kummankin kertaalleen. Eräiden käsikirjojen mukaan näitä lajeja pidetään nykyisin saman lajin eri rotuina. Suurikokoisen arktisen "viheltävän joutsenen" (Cygnus columbianus) tapasin niin ikään vain kerran.

Edellä olen korostanut moneen otteeseen Euroopan ja Kanadan linnuston yhtäläisyyksiä. Toki erojakin on. Eräs tällainen oli "grackle" (*Quiscalus versicolor*), jota voisi kai luonnehtia rastaiden ja varisten välimuodoksi. Laji oli runsas ja kuuluva, eikä sillä liene eurooppalaista vastinetta, ainakaan läheistä.

Joululintulaskenta

Joulukuun puolivälissä alueella suoritettiin joululintulaskenta. Osallistuinkin tähän yhdessä 30-40 henkilön kanssa. Laskentaan käytettiin yksi päivä, ja tuona aikana yritettiin selvittää alueen linnusto mahdollisimman tarkoin. Käytännössä tämä tapahtui niin, että joukko hajaantui pieniin ryhmiin, joilla kullakin oli vastuualueenaan pieni osa-alue (joka tosin oli useita neliökilometrejä). Kunkin ryhmän tuli etsiä kaikki tai ainakin mahdollisimman paljon lintuja omalta vastuualueeltaan. Homma ei ollut siis erityisen systemaattista, vaan siitä kuului läpi "alueellisesti rajoitetun pinnakisan maku". Monille harvemmin lintuja katsoville laskenta näytti olleen vuoden tärkein tapahtuma. Näimme päivän aikana yhteensä hiukan yli 50 lajia, siis suunnilleen saman verran tai hiukan enemmän kuin mitä löytyisi esim. Turusta. Oma ryhmämme näki 18 lajia.

Long Pointin lintuasema

Huhtikuun jälkipuoliskolla vietin pari päivää Erie-järven rannalla sijaitsevalla Long Point -niemen lintuasemalla. Paikka oli sangan mielenkiintoinen. Kyseessä on n. 30 km pitkä, keskimäärin noin kilometrin levyinen ja täysin asumaton hiekkasärkkä. Särkkä suuntautuu itäkaakkoon, joten muuton kannalta suunta ei ole optimaalinen. Toisaalta niemi on melkoinen muutonjohdin, koska saaria ei ole.

Vedet lintuaseman ympärillä olivat likaiset, kutsutaanhan järveä usein maailman suurimmaksi likaviemäriksi. Alueella ei varsinaisia metsiä ollut, mutta sen sijaan laajoja matalia rantoja ja erityyppisiä kosteikkoja. Lintuasemia oli kaksi: toinen niemen kärjessä ja toinen sen puolivälissä. Itse vierailin vain jälkimmäisellä, joka oli ulkoisilta puitteiltaan varsin tavanomainen kämppä. Pääasiallisena tarkoituksena näytti olevan rengastus, mutta asemalla, jossa itse kävin, rengastusta vasta käynnistettiin, joten emme saaneet montakaan lintua.

Kosteikot tarjosivat hyvät mahdollisuudet vesilintujen tarkkailuun. Mielenkiintoisimpia tuttavuuksia olivat puissa ketterästi kiipeilevät "puusorsat" (*Aix sponsa*). Hauskaa oli myös tavata paikallinen "vihreäsiipitavi", jonka jo äänestä saattoi päätellä tutuksi, mutta joka kirjan mukaan olikin eri laji kuin Euroopassa. Sitä runsaampana alueella kuitenkin esiintyi "sinisiipitavi" (*Anas discors*).

Lyhyen lintuasemavierailuni yllättävin havainto oli aiemmin mainitun harmaapäätikkaa vastaavan tikkalajin massamuutto. Vaikemme erikoisesti muuttoa seuranneetkaan, noteerasimme aseman ympäristössä tunnin kuluessa noin 100 muuttavaa tikkaa, ja parhaimmillaan aseman pihapuussa lepäili 6-7 yksilöä!

Retki Algonquinin puistoon

Aivan huhtikuun lopulla tein parin päivän retken Algonquinin kansallispuistoon (*provincial park*). Puisto sijaitsi n. 300 km Torontosta pohjoiseen, siis varsin lähellä asutusta. Puisto oli laajuudeltaan n. 6000 km². Vaikka se ei ollutkaan kaiken talouskäytön ulkopuolella tarjosi se silti melkoisia mahdollisuuksia monien erikoisuuksien säilyttämiseksi. Esimerkiksi susi oli puiston tavallinen asukki, karhuista tai majavista puhumattakaan.

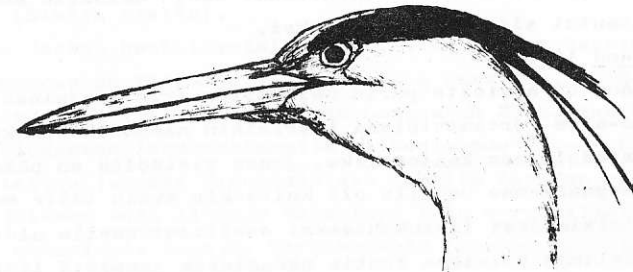
Erikoisen luonteenomaista puistolle ovat kirkkaat ja vaihtelevat vedet. Kanoottiretkelyyn se onkin ihanteellinen. Metsät olivat yhä lehtimetsiä, vain paikoin näkyi merkkejä pohjoisen havumetsien läheisyydestä.

Käydessäni puistossa jäät olivat juuri lähteneet ja lunta oli vielä monin paikoin. Niinpä lintuja oli kovin niukalti näkösällä, etenkin kun säätkin olivat huonot. Aidon tunnelman pohjolan metsistä saattoi kuitenkin saada. Kuikat (*Gavia immer*) uiskentelivat viimeisten jäälauttojen seassa ja huusivat alakuloisesti kuin Suomessa ikään. Korpit seurailivat metsän kulkijaa ja tukkikämpien "kuukkelit"

(*Perisoreus canadensis*) olivat tietysti tähteitä norkoilemassa. Majavat rakentelivat patojaan ja jossakin lammella saattoi tavata pienen, siron telkkiä muistuttavan vesilintuparin (*Glaucionetta albeola*).

Lopuksi haluaisin korostaa, että esitetty ei pyri mitenkään systemaattisesti esittelemään Kanadan (tai edes Ontarion) linnustoa. Sen sijaan tarkoitukseni on ollut kertoa, yksittäisten esimerkkien valossa, kuinka mielenkiintoista on ollut tutustua linnustoon, joka on "riittävän erilainen, muttei liian eksoottinen". Ainakin minulle juuri tämä seikka teki lintujen tarkkailun Kanadassa kovin mielenkiintoiseksi.

Kirjoituksen auktoriteettina, so. arvioitaessa onko laji sama kuin Euroopassa samalta näyttävä, on käytetty teosta: Roger Tory Peterson: *A Field Guide to the Birds, Eastern Land and Water Birds.*

IDÄNSINIKKA JA KELTAVATSAMAHLATIKKA

- LINTUHARRASTUSTA YHDYSVALLOISSA

Olli Tenovuo

Kesäkuussa 1979 tein vaimoni kanssa kolmen viikon lomamatkan rapakon taakse amerikkalaisia tuttaviamme tapaamaan enkä malttanut olla käyttämättä muutamaa päivää sikäläiseen lintumaailmaan tutustumiseen. Matkamme Uudella mantereella alkoi 7.6. ja toinen pääkohteistamme oli Norfolkkin satamakaupunki Virginian osavaltiossa Yhdysvaltain itärannikolla. Täällä onnistuin kolmena päivänä varaamaan muutaman tunnin ohjelmastamme siivekkäiden ja luonnon katselemiseen; 12.6. kiersimme n. 8 km:n lenkin luontopolkua Seashore State Park'issa, joka on rehevä suojelualue Broad Bay -nimisen lahden ja Atlantin valtameren välissä. Kaksi seuraavaa päivää vietimmekin sitten pääosin sikäläisen ornitologin Bob Andersonin seurassa, hänen asiantuntevalla opastuksellaan tutustuimme seudun parhaisiin lintupaikkoihin Craney Island'iin ja Dismal Swamp'iin. Seuraavassa lyhyt selostus näiden kolmen päivän kokemuksista.

Seashore State Park 12.6.

Vasta ollessaan kokonaan uuteen lintumaailmaan tutustumassa huomaa miten suurta osaa äänet merkitsevät kotoisissa määrittystehtävissä. Niinpä omin avuin liikkeessä tulos jää ainakin metsäbiotoopissa varsin laihaksi, kun yrittää tiheästä lehvis-töstä saada kunnolla näkyviin jotain outoa visertäjää. Lisäksi mahdolliset tututkin äänet jäivät uudessa eksoottisessa ympäristössä helposti tunnistamatta. Näin kävi mm. Seashore State Parkissa tapaamilleni liejukanalle ja kalasääskelle, jotka tunsin vasta saatuani äänilähteen kiikarin näkökenttään. Kokonaan uusia tuttavuuksia tällä retkellä olivat mm. karoliinantikka (*Centurus carolinus*), pari nakkelilajia (*Sitta carolinensis* ja *S. pusilla*) sekä karoliinanpeukaloinen (*Thyrothorus ludovicianus*). Paljon mieltäni askarruttanut usein metsästä kuulunut ääni osoittautui sittemmin sammakoksi.

Craney Island 13.6.

Craney Island on arviolta parin neliökilometrin laajuinen liete- ja täytemaa-alue Portsmouthissa (Norfolkkin naapurikaupunki). Kyseessä on eräänlainen kaatopaikka, jonne yleisöltä on pääsy kielletty. Oppaallamme Bobilla oli kuitenkin avain tälle matkan mielenkiintoisimmaksi lintukohteeksi osoittautuneelle alueelle, jossa kiertelimme kolmisen tuntia pääasiassa jeepistä lintuja

amerikkalaiseen tyyliin tarkkaillen. Alue on erinomainen kahlaajien levähdyspaikka ja kuukautta aiemmin siellä olikin ollut n. 35 000 kahlaajaa! Nyt oli muuttokausi kuitenkin ohitse ja saimme tyytyä rippeisiin. Kahlaajathan ovat sikäli mielenkiintoinen ryhmä, että sikäläisiä lajeja voi hyvällä onnella odottaa näkevänsä Suomessakin. Seuraaviin kahlaajalajeihin sain tuolla alueella tutustua: amerikanavosetti (*Recurvirostra americana*), kanadantylli (*Charadrius semipalmatus*), amerikantylli (*Charadrius vociferus*), willet (engl. nimi, *Catoptrophorus semipalmatus*), isokeltajalkaviklo (*Tringa melanoleuca*), keltajalkaviklo (*Tringa flavipes*), lyhytnokkainen kurppaviklo (*Limnodromus griseus*), valkoperäsirri (*Calidris fuscicollis*), kääpiösirri (*Calidris pusillus*) ja amerikanvesipääsky (*Phalaropus tricolor*). Kanadantyllistä mainitaan sikäläisissä lintuoppaissa että ei ole varmuudella erotettavissa meidän tavallisesta tyllistämme (*Charadrius hiaticula*) muuta kuin varpaiden välin räpylöiden perusteella, joten muistakaapa tarkastaa tyllien varpaanvälit vastaisuudessa. Muita Craney Islandilla näkemämme lajeja olivat mm. amerikanhaapana (*Anas americana*), mustasorsa (*Anas rubripes*), karibiansorsa (*Oxyura jamaicensis*) ja virginianpyy (*Colinus virginianus*). Paikalla pesi myös n. 80 yksilön pikkutiirakolonialia.

Dismal Swamp 14.6.

Noin 85 neliökilometrin laajuinen Dismal Swampin ainutlaatuinen suojelualue on pääasiassa läpipääsemätöntä vesipohjaista lehtimetsää, jossa ainoa kulkumahdollisuus on alueelle kaivettujen ojien viertä kulkevat hiekkatiet. Metsän keskellä ympäristöään korkeammalla on Lake Drummond -järvi, jonka oletetaan syntyneen aikoinaan meteorin pudotessa. Alueella pesii runsaasti laulajia, mm. harvinainen swainsoninkerttu (*Limnothlypis swainsonii*), jonka minäkin onnistuin näkemään. Muita alueella tapaamiani mielenkiintoisia tuttavuuksia olivat mm. kalkkunakondori (*Cathartes aura*), punasiipihiirihaukka (*Buteo lineatus*), amerikanharmaahaikara (*Ardea herodias*), keltanokkakäki (*Coccyzus americanus*), virginianhuuhkaja (*Bubo virginianus*), rubiinikurkkukolibri (*Archilochus colubris*), vyök alastaja (*Megaceryle alcyon*) ja idänsinikka (*Sialia sialis*).

Matkamme jatkui henkilöautolla 17.6. Virginiasta Washingtonin kautta Chicagoon Illinoisiin, ajomatkaa kertyi n. 1500 km. Washingtonissa vietimme yhden päivän. Loppuajan 27.6. saakka vietimme Chicagossa lukuunottamatta viikonloppua 22.-24.6., jonka olimme telттаilemassa Wisconsinissa lähellä Kanadan rajaa. Virginian jälkeen tuli lintuja katsottua vain syrjäsilmillä, tässä joitain mukavimpia lajeja: harjakoskelo (*Mergus cucullatus*),

mustakondori (*Coragyps atratus*), preeriakehrääjä (*Caprimulgus vociferus*), punapäätikka (*Melanerpes erythrocephalus*), keltavatsamahlatikka (*Sphyrapicus varius*) pesällä, seetritilhi (*Bombycilla cedrorum*) ja amerikantikli (*Spinus tristis*).

Melkoinen pettymys oli huomata että yleisimmät lajit Yhdysvalloissa olivat kottarainen, varpunen, harmaalokki, kesykyyyhy ja sinisorsa. Tosin näiden kanssa tasavertaisesti kilpailivat amerikannaurulokki ja erilaiset trupiaalit. Haikaroiden runsaus kiinnitti etenkin Virginiassa huomiota, itse näin kuusi eri haikaralajia joista kolme (amerikanjalohaikara, lumihaikara ja viherhaikara) oli hyvin yleisiä. Virginiassa hyvin runsaslukuisia ja huomiota herättäviä lajeja olivat lisäksi töyhtöharakka (*Cyanocitta cristata*) ja kardinaali (*Richmondia cardinalis*). Kaiken kaikkiaan näin Yhdysvalloissa 101 lajia joista 14 oli Suomesta tuttuja.

Ornitologia ei ole USAssa yhtä suosittua kuin Suomessa. Norfolkissa, puolen miljoonan asukkaan kaupungissa, oli aktiivisia harrastajia n. 10 kpl. Paikalliseen "bird clubiin" kuului kyllä muutama sata jäsentä, mutta he olivat lähes kaikki enimmäkseen kannattajajäseniä tai mukana luonnonsuojeluaatteen takia. Aktiiviset lintuharrastajat tuntuivat olevan lähinnä pinnametsästäjiä (pointhunters?). Virginian kärkimies Bob Ake oli nähnyt n. 750 lajia niistä n. 830: stä jotka Yhdysvalloissa on tavattu ja oli paraikaa Alaskassa lintuja katselemassa. Viime keväänä olivat kaverukset käyneet Texasissa n. 2000 km päässä bongaamassa meikäläistä kuovia.

Parhaat alueet lintuharrastukseen Yhdysvalloissa ovat Arizona, Texas, Kalifornia, Florida ja Virginia (paremmuusjärjestyksessä) mikäli lajimäärää käytetään mittarina. Arizonan ja Texasin seuduilla varsinkin Colorado-joen suistossa esiintyy monia lajeja joita ei muualla Yhdysvalloissa tavata ja lisäksi muuttovirrat Etelä- ja Väli-Amerikkaan keskittyvät näille Meksikonlahden perukan seuduille. Kaliforniassa taas merilintujen osuus lisää huomattavasti lajimäärää. Virginian seuduilla päämuutto on keväällä toukokuun alkupuolella ja syksyllä syys- ja lokakuun vaihteessa Suomen tapaan huolimatta siitä että Virginia on Etelä-Espanjan korkeudella. Myös talvehtiva linnusto on Virginiassa melko runsas varsinkin vesilintujen osalta. Loppukeksällä ja alkusyksyllä on Virginiassa hyvät mahdollisuudet myös valtamerialintujen näkemiseen - Tyynenmeren puolella Kaliforniassa valtamerialintujen lajivalikoima on kuitenkin runsaampi ja esiintyminen säännöllisempää.

Rengastus ei tuntunut olevan kovin suosittua, etenkin pesäpoikasarengastus. Virginiassa on yksi pääasiassa syksyisin toimiva lintuasema. Kuitenkin Yhdysvalloissa rengastetaan vuosittain n. kaksi miljoonaa lintua, ilmeisesti toiminta on amerikkalaistyyllisen suuri-

muotoista siellä missä sitä on. Jos haluat seurata petomuuttoa Yhdysvalloissa niin mene Appalakkien tai Kalliovuorten rinteille, siellä pedot viihtyvät nousevissa ilmavirtauksissa ja nelinumeroisiin lukuihin pääsee hyvinä päivinä vaivattomasti. Tunnistamistakin riittää sillä yksistään Buteoja on kolmeatoista lajia.

Eli: jos haluat nähdä mahdollisimman paljon lintuja Yhdysvalloissa kiertämättä koko mannerta niin mene toukokuussa Yhdysvaltain lounaisosiin ja ota yhteys johonkin paikalliseen lintukerhoon jotta saat oppaan.

Vielä joitakin ei-ornitologisia huomioita Yhdysvalloista. USAssa todellakin kaikki on suurta, tiedättehän, tyyliin "well, meillä Valloissa...". Maa on etäisyyksiltään valtava ja osavaltiojärjestelmä muistuttaa paljon kuin liikkuisi valtiosta toiseen. Tästä johtuu myös se että erot maan eri osien välillä saattavat olla monissa asioissa hyvin huomattavat. Hämmästellävää ja näkemistä maassa riittää yllin kyllin. Eräs huomattavimpia eroja meikäläiseen elämänmuotoon oli se, että lähes kaikki amerikkalaiset asuvat omakotitaloissa. Puolen miljoonan asukkaan Norfolkissa on ainoastaan yksi asuinkerrostalo - opiskelijoille. Tästä johtuu myös se että kaupunkialueet ovat valtavan laajoja ja etäisyydet pitkiä. Toinen huomiota herättävä piirre on autojen valtava määrä ja jalankulkijoiden vähäisyys. Norfolkissa ei ollut missään liikennevaloja jalankulkijoille ja aivan keskikaupunkia lukuunottamatta jalankulkija oli suoranainen nähtävyys. Autoja on USAssa yli 100 miljoonaa eli yksi kahta asukasta kohti. Julkinen liikenne on erittäin huonosti järjestettyä ja sitä käyttävät lähinnä neekerit. Yksityisauto onkin nykyisellään pitkien etäisyyksien ja huonon julkisen liikenteen takia lähes välttämättömyys. Tässä mielessä amerikkalainen yhteiskunta on hyvin haavoittuva jos ja kun energiakriisistä tulee todellinen ongelma, asian havaitsi jo nyt bensapulan aikana. Rikollisuus ja huumet ovat edelleen ongelma mutta rotukysymys ei niinkään. Valkoiset sanovatkin että neekereillä on nykyisin paremmat olot. Itse asiassa hienoimpien autojen ratissa yleensä istuikin neekeri. Rikollisuuden suhteen on kuvaavaa, että sellaisissa kauppoissa jotka olivat auki 24 tuntia vuorokaudessa (tällaisia oli muuten paljon) luki usein ovelta: "pimeän tulon jälkeen käteiskassa korkeintaan 50 dollaria, ei kannata ryöstää". Opiskelu on todella kallista kuten myös sairaus-teleminen; vuosi yliopistossa maksaa helposti yli 40 000 SMK ja päivä sairaalassa on n. 500 SMK. Autot taas ovat halpoja, pienoistietokoneen sisältävä kahdeksan hengen "paina nappia -auto" maksaa n. 45 000 SMK. Monien epäkohtien ja järjettömyyksien vastapainoksi Yhdysvalloissa on ystävälliset ihmiset ja kiehtova vapauden ilmapiiri.

HUIPPUVUORET -78° PL

Jouko Hakala

I YLEISTÄ

Norjalle kuuluva Svalbardin hallinnollisen alueen suurin saari, Huippuvuoret, on varsinaista arktikumia. Täysin puuton ja pääosin jäätiköiden peittämä saari sijaitsee Jäämeressä yli 600 km Norjan rannikolta. Se on maapallon pohjoisin pysyvästi asutettu alue. Asutus on keskittynyt Norjan ja Neuvostoliiton kivihiihkekaivosten ympärille. Kasvullisuus on tundraa ja ilmasto arktinen keskilämpötilan ollessa heinäkuussa +4,4°C. Sää on usein sumuista ja tikkusateista.

Merestä paikoin lähes 1000 m:n korkeuteen nousevine jyrkkine kalliiseinämineen Huippuvuorten länsirannikko muistuttaa hieman Norjan pohjoisosaa. Satojakin metrojä paksut jäätiköt ulottuvat Huippuvuorilla kuitenkin paikoin mereen asti. Kesälläkin ajojään reuna sivuaa saaren pohjoisosia ja etelämpänä ajelehtii jäätiköstä lohjenneita jäävuoria. Huippuvuorten länsireunaa sivuavaan Golf-virran haaran ilmasto leudontavan vaikutuksen vuoksi linnusto ja kasvisto on runsainta täällä. Kasvipeite on paikoin erittäin värikästä, ja vuorten välissä mereen ulottuvia laajoja heinikköisiä ja saramätteikköisiä laaksoja lampineen pitää jopa rehevääkasvustoisina tarvottuaan jäätiköllä ja kivikoissa pari päivää.

Ennen vanhaan oli laivayhteys Norjan rannikolta kesäisin jäättömänä aikana ainoa tapa päästä Huippuvuorille. Nykyäänkin se saattaa olla lintumiehelle antoisin, joskin hidas ja keuhuva matkustustapa. Myöhemmin alkoi epäsiällinen lentoliikenne pienkoneilla. Uuden Longyearbyenin lentokentän valmistuttua alkoi v. 1975 säännöllinen suihkukoneliikenne Tromsasta. Lento on mukavin ja halvin tapa matkustaa paikalle. Yli 20 kg:n menevästä lentorahdista saa kuitenkin maksaa kalliisti, joten saarelle pitkäksi aikaa aikoven kannattaa lähettää ainakin osa tavaroista etukäteen laivalla. Sisäiset yhteydet saarella ovat huono. Vain Svalbardin hallinnollisen keskustan, Longyearbyenin ja siitä runsaat sata kilometriä luoteeseen sijaitsevan Ny-Ålesundin kaivosyhdyskunnan välillä on kesäisin viikottainen laivayhteys. Laivamatka olisi varmaan ollut elämä, mutta meillä ei ollut siihen tilaisuutta. Longyearbyenistä löytyy takseja (!), mutta tieverkosto on vain muutamia kymmeniä kilometrejä yhdistäen lentokentän sekä sen lähistöllä olevat kaivokset ja asualueet. Yksityisvene tai lentokoneen vuokraukseen on jonkinlaisia mahdollisuuksia, mutta hinnat ovat rajut. Retkellämme 8.7.-14.7.-78 matkatoimisto oli varannut kumiveneen perämöötoreineen, joten saatoimme hyvällä säällä liikkua melko nopeasti muutaman kilometrin päähän lentokentän vieressä olevalta telttailualueelta, joka oli meidän ja useimpien saarella käyvien retkeilijöiden tukikohta. Useimmille apostolinkyyti on ainoa tapa liikkua saarella, joten ei ole ihme, että Longyearbyenin ympäristö on linnustoltaan eräs parhaiten tutkituista alueista.

Alueen luonnon suojelemiseksi perustettiin vuonna 1973 laajoja suojelualueita ja kansallispuistoja. Samoilta alueille on kuitenkin saatettu myöntää öljynporauslupia! Pahiten saaren luontoa saattaakin uhata öljyn mahdollinen löytyminen sen hyödyntämistä seuraavien ympäristöriskien vuoksi. Hiilikaivostoiminnan laajeneminen seurannaisvaikutuksineen on jo aiheuttanut ympäristöhaittoja. Turismi ei ole toistaiseksi ollut yhtä suuri luonnonsuojeluongelma. Parantuneiden lentoyhteyksien myötä saarella käyvien määrä on kuitenkin kasvamassa. Luonnon poikkeuksellisen huonon kulutuskestävyyden johdosta Norja voi joutua myöhemmin asettamaan retkeilylle rajoituksia nykyisten määräysten lisäksi. Näihin on välttämättä perehdyttävä ennen saarelle menoa.

Turismia ei ole mitenkään pyritty aktivoimaan. Saarella ei ole turisteille sisämajoitus- tai muonastomahdollisuuksia. Longyearbyenin iltaisin muutaman tunnin auki olevassa kahvituvassa voi kuitenkin särpiä pilsnieriä kolmen vartin pulloista. Valintamyymälästä voi ostaa jääkarhunaljan 8000 kruunulla, olkalaukun (made by Lahden Nahka Oy, kuten totesin ostokseni tehtyäni), vastavaraa, hyvännäköisen makuusäkinenullisesta, suklaasta, normaalia turistikrässä jne., muttei kunnan elintarvikkeita saatikka alkoholia. Longyearbyenissä on posti, puhelin ja jopa uimahalli saunoineen. Käytimme ilmaista uimahallia tietämättä, onko se turisteille tarkoitettu. Kaikkea hallitsee "Store Norske" eli Store Norske Spitsbergen Kulkomani jopa omine rahaseteleineen, ja palvelut on yleensä tarkoitettu kanta-asukkaille. Ruotsinkielen taito on saarella omin päin liikkuvalla välttämätön ja norjenkielen taidosta saa lisäbonuksia. Saaren olosuhteisiin on etukäteen perehdyttävä mahdollisimman hyvin. Paikan päällä on turha odottaa suuremista turistipalveluista. Ennen retkeilyä on syytä käydä käskynhaltijan, sysselmanin, luona neuvottelemassa retkisuunnitelmasta. Em. vaivoilta vältyy osittain matkalla opastetussa turistiryhmässä. Vahingosta viisastuneena neuvon tällöin varmistamaan, että opastus on luonnontieteellisesti (ja tietysti erityisesti lintutieteellisesti) pätevää, ja että ryhmälle on varattu siedettävään hintaan kuljetus hyvälle lintupaikoille. Onneksi olimme saaneet saarella kesäkuussa käyneiden SLY:n ryhmien jäseniltä etukäteen vähän vinkkejä.

Saarella ei ole syytä retkeillä yksin, vaan pienissä ryhmissä. Kesäkuun lopussa ja heinäkuussa retkeilevän ei erityisesti kannata pelätä jääkarhua, sillä se hyökkää kuulemma harvoin ihmisen kimppuun - ja vain kerran! Sitäpaitsi nallet vetäytyvät kesäksi jään reunan mukana alueen koillisosiin. Joku yksittäinen saattaa valitettavasti jäädä etelämmäs (ns. landkonge), ja kesällä 1977 tappoi jääkarhu itävaltalaisen turistin Magdalenavuonossa saaren luoteisosassa. Omaan leirirantaammekin kerrottiin jääkarhun seilanneen jäälautalla muutamia viikkoja ennen tuloamme. Teltoilla puhuttiin alussa jopa karhupäivystyksen järjestämisestä yöksi! Sysselmanin mukaan jääkarhun kohtaamismahdollisuus kesäisin länsirannikolla tai saaren sisäosissa on olematon (obefintlig).

Retkelle varustauduttaessa on huomattava, että vettä lukuunottamatta kaikessa on oltava omavertainen saarelle tullessa. Varusteet tarkastetaan lentokentällä tai laivareunassa ja jos ne esim. muonituksen ja leiriytymisvälineiden osalta katsotaan puutteellisiksi, on paluu samana päivänä armotta edessä! On otettava huomioon sääolosuhteet ja aivan pintakerrosta lukuun ottamatta routainen maa. Vaatetuksen on oltava lämmintä, tuulta- ja vettäpitävää. Retkemme aikana lämpötila vaihteli +1 - +10°C ja ajoittain kova tuuli lisäsi koleutta. Edellinen retkikunta oli taas saanut nauttia melko tyynistä ja aurinkoisista

ta päivistä. Kunnollinen telttä, avaruushuopa, makuualusta sekä hyvä täysuntuvamakuupussi takaavat unen Huippuvuorillakin. Sprii-käyttöinen myrskykeitin on varsin käyttökelpoinen. Polttoaine on varattava mantereelta. Kuivamuonapakkaukset säästävät lentopainoa. Pitkävartisten saappaitten avulla saattaa vältyä kahlaamasta paljain jaloin jäätiköltä tulevassa sulamisvesivirrassa, jossa vesimäärä samanakin päivänä voi vaihdella hämmästyttävästi lämpötilan mukaan. Hätäraketteja kannattaneen ottaa mukaan. Myös kartat on syytä hankkia etukäteen. Vain Longyearbyenin ja Ny-Ålesundin lähistöltä on saatavissa 1:100 000 karttoja, muualta yleensä epätarkempia. Jäätiköillä ei esim. halkeamien vuoksi ole kokemattoman syytä liikua ilman opasta.

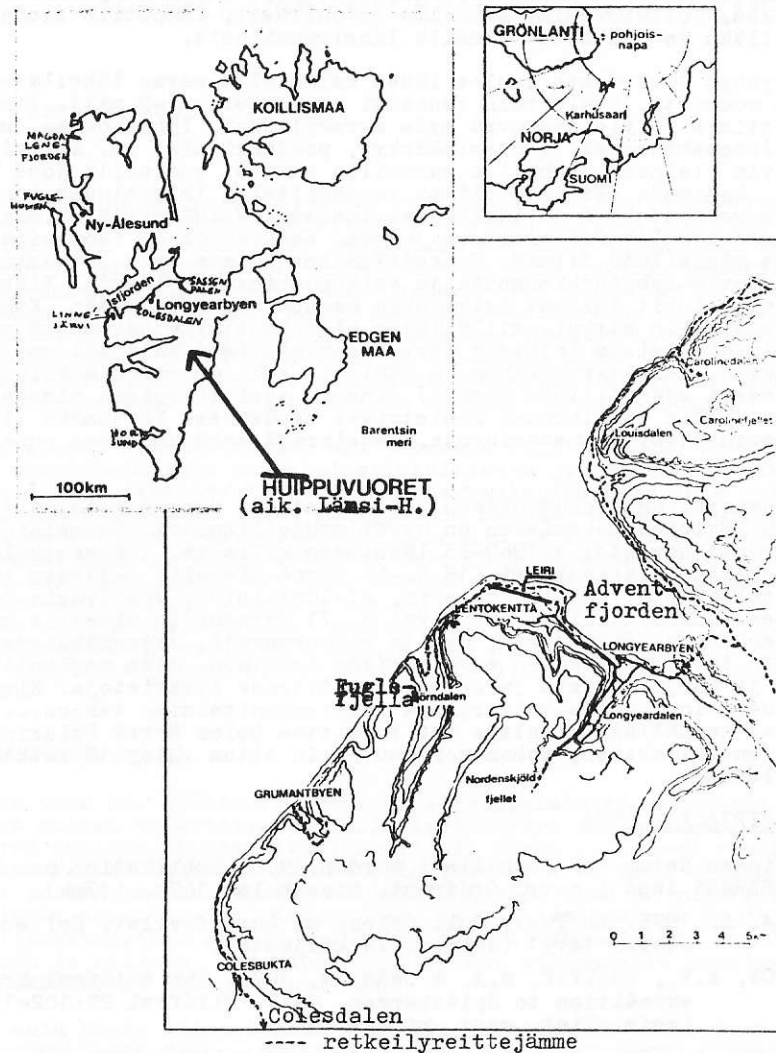
Huippuvuoret on jo maisemiensa vuoksi käynnin arvoinen kohde. Aikaa on syytä varata ainakin pari viikkoa. Saaren geologia, kasvisto ja eläimistö ovat erittäin mielenkiintoisia, osin ainutlaatuisia. Saarelta puuttuu lähes kokonaan pikkujyrsijät ja petolintuja tavataan vain satunnaisesti. Jääkarhukanta lienee 1500-1900 yksilöä. Huippuvuorten villipeura on erittäin yleinen. Tapasimme sitä kaikkialla alavilta mailta. Myskihärkäkanta on viime aikoina vähentynyt muutamaankin yksilöön. Meitä aiemmin saarella käynyt suomalaisryhmä onnistui näkemään yhden yksilön Grumantbyemissä. Neali on melko yleinen ja saattaa öisin tulla leiriin eväitä vohkimaan. Merilintuja tarkkaillen saattaa kiikariin osua hylkeitä tai valaita. Rannan lähellä ohitsemme lipunut 16-päinen maitovalasparvi oli eräs mieleenpainuvimmista elämyksistä.

II LINNUSTO

Petolintujen lisäksi puuttuvat myös varpuslinnut pulmusta ja harvinaisena esiintyvää kivitaskua lukuun ottamatta. Huippuvuorilla vuosina 1931-1958 tavattu lintulajisto on esitetty seuraavassa yhdistelmässä Lövenskiöldin mukaan.

yleisinä pesivät (x)	harvinaisina pesivät	satunnaisesti tavatut
kaakkuri	tavi(x)	<u>amerikanjääkuikka</u>
myrskylintu	jouhisorsa(x)	pilkkasiipi
alli	tylli(x)	mustalintu
haahka	karikukko	(isokoskelo)
kyhmyhaahka	isosirri	(joutsen)
lyhytnokkahenhi	kapustarinna	tunturihaukka
sepelhenhi (hrota)	suosirri(x)	(heinäkurppa)
valkoposkianhi	pulmussirri	(lehtokurppa)
kiiruna	vesipääsky(x)	pikkukuovi
merisirri	tunturikihi	punajalkaviklo
isovesipääsky	merilokki	isokihu
merikihi	tiiralokki	leveäpyrstökihi
isolokki	jäälokki(x)	harmaalokki
pikkukajava	14. kivitasku(x)	(ruusulokki)
lapintiira		tunturipöllö
jääkyyhky	(x retkellämme tavattu	(haarapääsky)
pohjankiisla	— ± säännöllinen	(räystäspääsky)
riskilä	() kerran em. aikana	varis
lunni		räkättirastas
20. pulmunen		21. mustarastas

Luettelo ei enää ole läheskään ajan tasalla, sillä saarella on esim. 1970-luvulla retkeilty aiempaa aktiivisemmin.

Kahlaajien ja hanhien kannalta parhaita alueita Longyearbyenin lähistöllä ovat Sassendalen ja Colesdalen. Myös Adventfjordenin perukassa kannattaa käydä. Lähin lintuvuori on Fuglefjella lentokentän lounaispuolella. Se on kuitenkin hyvin vaikeakulkuinen, kuten monet Huippuvuorten lintuvuorista. Lohkeilevat seinämät tekevät kiipeilyn hengenvaaralliseksi. Lintuja pääsee helpommin näkemään pienemmillä

vuorilla. Ny-Ålesundista käsin retkeilevän kannattaa käydä Prins Karls Forland -saaren pohjoisosan Fuglehukenissa, Kongsfjordenin Lovénöyanessa ja muillakin Kongsfjordenin saarilla, sillä alueella on silloin tällöin nähty tiiraloitteja. Sopiva retkeilyaika lienee heinäkuu, jolloin esim. hanhilla on poikaset, lämpötila siedettävimmillään ja jääkarhut etäällä länsirannikosta.

Jääkyyhkyn liverrystä kuuluu lähes kaikkialta meren lähellä olevilta vuorilta. Svalbardin kannaksi on esitetty 1-2 milj. lintua. Eksotisia ja yleisiä ovat myös myrskylinnut, lyhytnokka-, sepel- ja valkoposkihanhet, isovesipääskyt, pohjankiislat ym. Merisirri on hyvin yleinen: parhailla rannoilla saattoi ruokailla jopa 50:n parvi. Lghimmät reviiirit olivat rantaniityillä leirialueen tuntumassa. Isovesipääskyjä ja täällä harvinaisia vesipääskyjä näimme lampareissa lähellä Colesdalenin järveä. Kesäpukuiseen isovesipääskyyntuhlaa mielellään filmiä. Colesdalenissa näimme myös poikasineen laiduntavia lyhytnokkahanhia ja valkoposkihanhia (43ad). Pikkukajavat ja isolokit tulivat leiriinkin makupaloja kerjäämään. Kynmyhaahkataikakin särkyi, sillä lajia ei voinut olla näkemättä rannoilla. Harvalukuisemmista lajeista löytää suhteellisen helposti mm. pulmussirrin, leveäpyrstökihiu ja jäälokkin sekä amerikkajääkuikan (nyk. ilmeisesti säännöllinen pesijä) ainakin pariviikkoisen oleskelun aikana. SLY:n retkikunnat onnistuivat kesäkuussa löytämään lisäksi mm. naurulokin, kapustarintoja, isosirrejä sekä kuolleen punakylkirastaan.

Huippuvuoret on linnustoltaan yhä verrattain huonosti tunnettua ja uusien löytöjen tekemiseen on hyvät mahdollisuudet. Suomalainen retkikunta havaitsi v.1960-65 länsirannikolla mm. tukkakoskelon, meriharakan, alakansirrin(18.6.-65 Linné-niemellä L-järven lähellä), selkälokin, grönlandinlokkin, etelänkiislan, västäräkin ja urpiaisen. Englantilaiset tapasivat v.-73 Hornsundin alueella mm. ulappapääskyn, sinisorsan, useita pikkukuoveja, todennäköisesti pesivän leveäpyrstökihiu sekä pesivän isokihun. Alan englantilaisista ja norjalaisista julkaisuista löytynee lisätietoja. Kirjallisuusluettelon avulla voit ryhtyä retkisuunnitelmien tekoon... Havainnot kannattaa julkaista tai toimittaa Oslon Norsk Polarinstiuttutkimuslaitokseen, johon voi muutenkin ottaa yhteyttä retkeä suunnitellessaan.

III KIRJALLISUUTTA

Föreningen Natur och samhälle i Norden. 1978. Publikation nr. 9. SPETSBERGEN land i norr. Ordfront, Stockholm. 167s. (47mk).

HAKALA, A. 1975. An Ivory Gull Colony at Lardyfjellet, Spitsbergen, Sterna 14:91 (esim. TY:n kirjasto).

JACKSON, E.E., OGILVIE, M.A. & OWEN, M. 1974. The Wildfowl Trust expedition to Spitsbergen, 1973. Wildfowl 25:102-116. (esim. Tiet. seur. kirjasto)

LEPPÄNEN, A. 1978. Vaelsin hiilen, jään ja kukkien keskellä. Kodin Kuvalehti nr. 19 (10.10.-78), s. 70-75.

LÖVENSKIÖLD, H.L. 1964(1963). Avifauna Svalbardensis. Norsk Polarinstiutt Skrifter nr 129. Oslo. 460s. + liitt. (esim. Åbo Akademin ja TY:n kirjastot)

NYHOLM, E.S. 1966. Observations on some birds and mammals of Spitsbergen. Ann.Zool.Fenn. 3:173-175. (esim. TY:n kirjasto)

TERRA AUSTRALIS INCOGNITA - ETÄINEN JA ETELÄINEN AUSTRALIA

Aske Kaikusalo

Erään elämässään paremmin menestyneen ystäväni myötävaikutuksella pääsin parisen ajastaikaa sitten kuukauden mittaiselle visiitille Australiaan. Lentokoneitse räpiköimme runsaan vuorokauden verran vasten itäauringon siltaa loikataksemme pois Perthin pysäkillä Länsi-Australiassa. Vuokrasimme venikkelin, jolla sitten kykyjemme mukaan hurjastelimme halki maanosan etelälaidan aina Adelaiden kaupunkiin. Siellä seisahdimme jarrulle, kävimme laivakyydin avulla kääntymässä Kengurusaarella ja palasimme vähin äänin lähtöpaikkaamme, mistä mitä herttaisimmin lentoemännin varustettu Malesian Ilmalaivastoemme kiikutti meidät takaisin Koto-Eurooppaan.

Emme olleet kiinnostuneita sen paremmin politiikasta, urheilusta tai uskonnosta kuin suomalaissiirtolaisten juurettomuudestaan. Tavallisina tasalatavaisina luonnonharrastajina halusimme vain kerätä mahdollisimman monta vaikutelmaa maasta, missä - Suomesta katsoen - ihmiset kävelevät pää alaspäin ja auranko kiertää vastapäivään. Emme myöskään ottaneet isompia yhteyksiä sikäläisiin luonnonsuojelijoihin tai alan ongelmia ratkoviin viranomaisiin. Niinpä seuraavassa kerrottu perustuu pelkästään kahden subjektiiivisen silmäparin kokemaan. Kumpikaan meistä ei ylväile ornitologinlahjoillaan, mutta äärimmäisen turistiamatöörin tavoin rohkeiden tarita tilkkasen kokemistamme tosi lintumiestenkin myhäiltäväksi.

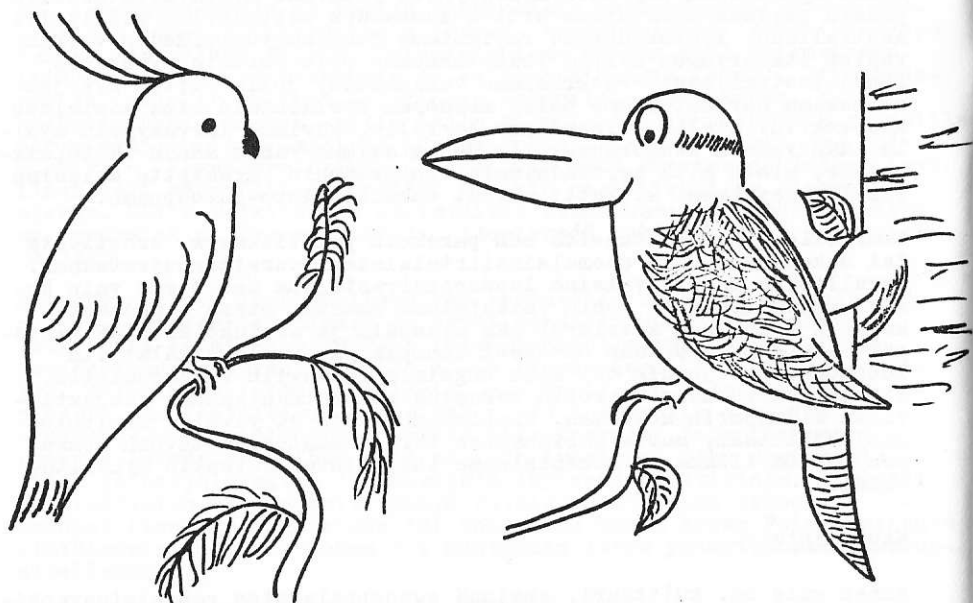
Naurulintu

Ennen kuin ns. kulttuuri, ensinnä eurooppalaisten rangaistusvankien ja muiden valkoisten voimalla levittäytyi Australiaan, suuren saaren aavikoilla viettivät onnellista perhe-elämäänsä sikäläiset alkuasukkaat. Lukemani perusteella tiedän, että nämä aboriginaalit ovat jo ammoin edustaneet maailman kehittyneintä ja ympäristönsä oivimmin sopeutunutta ihmiskuntaa. Kelpo kokemuksensa ja rehevän mielikuvituksensa avulla he osasivat selittää matoisen maailmamme synnyn jo silloin, kun Suomen tunturissa ensimmäiset maahiset vasta hakeutuivat tievan kupeeseen:

Taannoin kansa maleksi maan pinnalla täyspimeässä, kun taas taivaanväki tunsu valon. Jälkimmäisillä oli tapana koota eukalyptuksen risuista röykkiö kahvitulia varten. Eräänä päivänä maassa rinnakkain hautovat emu ja kurki kimpaantuivat toisiinsa. Toran tuoksinassa kurki sieppasi kilpailijansa munan ja sinkosi sen taivaalle. Kipunoiksi räjähtänyt emun muna syytti yhtäaikaa kaikki taivaskansa risukasat, jolloin valoa riitti aina maahan saakka ja väki hoksasi, jotta somaltahan täällä alhaallakin näyttää. Niinpä sovittiinkin, että tästäläihin taivaankansa syyttää risunsa joka aamu. Homma hoitui, kunnes koitti pilvinen huomen. Tällöin yläker-

ran asukkaat eivät tienneetkään, milloin maan kamaralla vuotetaan aamuvaloa. Pälkähästä päästiin siten, että komennettiin kookaburra kiekaisemaan pilvisen yön päättymisen tiedoksi yläkansalle.

Sopimus pätee yhä tänä päivänä. Eukalyptusmetsän uumeniin telttansa virittänyt luonnonharrastaja havahtuu taatusti himmeänpilvisenä aamuna omituiseen kakofoniaan. Kuvitelkaamme käkinaaraan, pikkupäissään ravintolasta palaavan palokärjen ja megafonia käyttävän riekon yhteisluikkaus. Moninkertaisesti vahvistettuna se muistuttaa jonkin verran kookaburran eli naurulinnun kuiskausta. Tämän hilpeän äänimerkin saimme miltei joka-aamuisena kirouksena. Itse lintu on närhen kokoinen, isonokkainen ja yleisväriltään ruskea.

Cacatua galerita

Kookaburra

Metsän lurittajat

Australiassa metsään suhtaudutaan monasti kuin vaarallisimpaan viholliseen. Sen kimppuun käydään uudisraivaajan innolla ja nykytekniikan asein, jotta saataisiin uutta uljasta laidunta. Niinpä luonnontilaisia puupyhättöjä näkyi suhteellisen niukalti. Kuitenkin nämä todella tehokkaasti rauhoitetut tilkkuset edustivat havumetsien äijälle varsinaista eksotiikkaa: parin miehen mittaisia heinäpuita, kaiken maailman Banksia-pensaita, saniaismaisia käypäpalmuja sekä palmumaisia saniaisia - ja kaikkialla kaikenkokoisia eukalyptuspuita, joista suurimmat jättiläiset yltivät kepeästi

150 metrin korkeuteen.

Näissä metsissä kohtasimme kookaburran, puissa kurnuttavien sammakoiden sekä papukaijoiden ohella melkoisen joukon sikäläisiä siipihippisiä, joiden olemusta ilmentäköön seuraava 26.-29.10. -77 Lou-nais-Australian viidakoissa taltioitu, täysin epäornitologinen ote havaintokirjastani:

Corvus bennetti

"Pikkuvaris". Yleisvaikutelmaltaan meikäläisen korpin ja mustavariksen välimuoto. Valkosilmäinen. Tupsahtaa tuon tuosta vastaan, sanoo "nark-nark" ja viipottaa tiehensä. Viihtyy kulttuurin kirjomilla metsäseuduilla.

Gymnorhina sp.

Erilaisia harakoiksi eli huilulinnuiksi nimettyjä, varista muistuttavia vekkuleita, joita luonnehtivat selkäpuolen mustavalkea kuviointi, valkea nokka, soinnikkaan luritteleva ääni sekä ihmistävihaava käyttäytyminen. (Yancepin luonnonpuistossa muuan ex. hyökkäsi hampurilaiseni kimppuun.)

Anthochaera carunculata

"Punainen helttalintu". Laihaa käenpiikaa muistuttava, pienellä punaisella poskiheltalla varustettu kummajainen. Ääni kodikas "kukkaluu". Puistoalueiden kesyikki, luonnonmetsissä ujompi.

Psohodes nigrogularis

"Lännen piiskalintu". Ei minkään näköinen, mutta sivaltelevasta "vyit"-äänestään helposti tunnistettava. Vyittelee tyypillisen yleisenä varsinkin vanhoissa E-metsissä.

Cacomantis pyrrhophanus

Ja mikähän tämäkin lie, lintuoppaasta luontevasti suomennettuna "hupihäntäkäki". Livertää kuin meikäläinen käkirouva savonmurteella.

Rhipidura fuliginosa

"Harmaa viuhkapyrstö". Ilmiselvä västäräkin ja harmaasiepon yhdistelmä, joka räväyttää pyrstönsä kuin soidinmetsoa matkiva riikin-kukko, koossa ja väreissä vain vähän uupuu.

Malurus sp.

Tosi tiitisiä. Olemus kuin kirkkaansinisillä peukaloisilla. Väristä löytyy sinitiaista, hännästä pyrstötiaista ja käyttäytymisestä taas hömötiaista. Metsien tyypillinen...

Papukaijaparatiisi

Tokihan kantahämäläistä kiehtoivat erilaiset papukaijat, ennen kaikkea kookkaimpiin kuuluvat kakadut. Ensimmäisiä vastaan tulijoita olivat Calyptorhynchus-sukuun kuuluvat puna- ja valkopyrstöka-

kadut. Nämä lähes korpinkokoiset, sinimustat linnut olivat nimensä mukaisesti tunnistettavissa pyrstössä päilyvästä laikusta. Tuon tuostakin niitä ilmaantui yksin, kaksin tai pikku parvina isojen eukalyptuspuiden latvuksiin ärhentelemään.

Uljaan ulkonäkönsä ja eksoottisen syntyperänsä vuoksi isot papukaijat kuuluvat lemmikkipuotiemme halutuimpiin. Australian retkeni perusteella päätin oitis unohtaa moisen sädekehän. Mielestäni isot papukaijat ovat kaikki tyyppiä tylyn riittäisiä, typeriä laumasieluja ja rumaäänisiä räkkiä, jotka Miss Sympatica -tittelistä miteltäessä milloin tahansa häviävät esimerkiksi Suomen varikselle.

Viljelystihulaisina useimmat kookkaat papukaijat ovat Australiassa lainsuojattomia. Mielestäni sikäläisessä metsästyskulttuurissa olisi paljon parantamisen varaa, mutta ymmärrän myös paikallisen jyvänhuoltajan huolen nähtyäni monisatapäisiä, eri Cacatua-lajeihin kuuluvia valkeita parvia mellastamassa viljelyksillä. Ja vielä lukuisampi oli Galah-nimeä kantava Eolophus roseicapillus, kyyhkynkokoinen, vatsapuolelta vaaleanpunainen ja seljältä harmaa siivekäs, yleistäkin yleisempi koko maanosassa, joka kirkuvana ja kiljuvana laumana täyttää yöpymismetsikkönsä jokaisen oksan.

Pienempiin ja olemukseltaan sympaattisempiin kuuluivat harmaasävyinen, töyhtöpäinen Nymphicus hollandicus sekä heleänvihreä, mustapäinen Barnardius zonarius. Molemmat olivat varsin yleisiä vähäisilläkin metsäseuduilla. Tuttua undulaattia odottelin pitkään, kunnes kohtasin pienen parven eteläisen aavikkoalueen laiteilla. Lajihan on maailmankuulu taivaantäyttävistä, vaalelevistä massaparvistaan, mutta käyntimme ajaksi kaikki taivaantäyttäjät olivat näköjään hakeutuneet toisaalle.

Savannin saalistajat

Australian mantereen etelälaiteilla levittyy pitkälti yli tuhannen kilometrin mittainen Nullarborin tasanko. Pääosin se on ylettömän kuivaa, harvan heinikon ja vähäisen pensaston kirjomaa "savannia". Karun seudun autius on kuitenkin näennäistä. Kuivuuteen sopeutuneet luontokappaleet kokevat Nullarborin tasangon paratiisina, sillä tänne ei uudisraivaajan vesuri ole vielä ennättänyt. Kotihiirten, lukemattomien kenguruiden sekä vähempilukuisten vompattien ohella alueella asustaa joukko petolintuja.

Ensimmäisenä näkökenttääme osui tuulihaukka. Lintu oli kuitenkin omaa lektuttajaamme hitusen pienempi ja vatsapuolelta vaaleampi, nimikin kuollisti vierasammalta: Falco cenchroides. Oleellisin ero meikäläiseen tuulihaukkaan verrattuna oli kuitenkin saaliskohteissa. Sikäläisestä heinikosta saat pikkujyrsijöitä etsiä kirjaimellisesti silmä kourassa. Kenties jonkun alkubiotoopilteen kotiutuneen kotihiiren kohtaakin, myyristä et ensimmäistäkään päästäisistä puhumattakaan. Siimahäntiä edustavat lukemattomat liskot omaa sisiliskoamme muistuttavista lajeista alkaen puolimetrisiin, suomu-peitteisiin töpöhäntiin jatkuen ja puolitolstametriisiin, kuivikolla kirmaltaviin varaaneihin päättyen. Matelijoiden seurakuntaa täydentävät myös lukuisat käärmeet, joista meitäkin - tyhmiä turisteja - varoitettiin joka käännteessä; yritykistämme huolimatta yhytimme kaikkiaan vain kaksi karkuunsa pinttelevää kiemurtajaa.

Joka tapauksessa nämä kaikkensuomuiset matelijat muodostavat tärkeimmän ravintolähteen sikäläisille petolinnuille. Tosin eräät lajit hyödyntävät tehokkaasti haaskojakin, eritoten liikenteen uhreiksi päätyneitä satoja kenguruvainajia. Tuon pienen tuulihaukan ohella kohtasimme usein olemukseltaan nuolihaukkaa muistuttavan sujahtelijan: Falco longipennis. Sitä vastoin aimo järkytyksen aiheutti aito muuttohaukka ryntäillessään herra Flindersin nimeä kantavassa luonnonpuistossa. Kirjallisuuden mukaan laji on keskimääräisen tyyppillinen varsinkin vuoristoseuduilla.

Sinisuhaukasta tehtiin moniaita havaintoja sekä pensasaavikolla että viljelyseutujen laiteilla, kunnes todettiin, että kyseessä olikin punaposkinen ja täplävätsainen Circus assimilis. Sitä vastoin kunnan haarahaukka (Milvus migrans) oli aivan aito, joskin se täällä vaikutti tyyppilliseltä kulttuurilajilta. Ja liihottipa keran etelästä hyökyvän valtameren partailla kotoinen kalasääskikin.

Tyyppillinen Nullarborin asukki oli suhteellisen tumma kiilapyrstökotka (Aquila audax). Useimmiten se kökötti hillitysti tienvarren korkeimmassa risussa leyhättäkseen hetkeä myöhemmin aterioimaan pikitielle ruhjoutunutta kengurupoloo. Täsmälleen samaa haaskanhyödyntäjän virkaa olen joskus todennut arokotkan hoitavan Afrikassa.

Rantojen siivekkäät

Australian suuri ongelma on sisävesien vähyys. Pohjiaan myöten kuivuneissa suolajärvisissä eivät laineet loiski, ja puropahaset voivat kimmeltää kuivuuttaan vuosikymmeniä. Varsinkin maanosan etelälaiteilta päilyvää pintaa löytyy helpoiten vain taajamien tekoaltailta.

Tällaisen lintuparatiisin kohtasimme oitis Perthin kaupungin keskustassa. Ja siellähän tapasimme - tosin tuonti-istukkaana - tutun sinisorsankin. Nokikana oli hakeutunut paikalle omin siivin. Mutta komeiden pelikaanien keralla näkyisin oli mustajoutsen (Cygnus atratus), joka koko kontinentille levinneenä ja eräänlaisena kansallislintuna on lainattu lukuisten yritysten - mm. mitä suositumman olutfirman - symboliksi.

Melko vähäväkisistä kahlaajista mieleen painuivat varsinkin eräiden pihalätäköiden liepeillä marssiskelevat pitkäjalat (Himantopus), yksittäiset jalohaikarat ja yhtä harvalukuiset ibikset (Thresciornis molucca).

Suolaveden partailla silmää ilahuttivat useammat kormorantit. Oli rehellistä merimetsoa (Phalacrocorax carbo), oli pikkumerimetsoa (P. sulcirostris), oli täplämerimetsoa (P. melanoleucos) ja oli ennen kaikkea kelpo käärmekeula (Anhinga rufa). Tavallisen meriharakan rinnalla rantaleväikössä pyyhälsi täysmusta sukulaisensa (Haematopus fuliginosus) ja yläpuolellaan räyhäsivät kalalokkiamme muistuttavat hopealokit (Larus novaehollandiae). Räyskänkin vielä noteerasin, mutta kun lapintiiran jälkeen sivuitseni viilletti eräänlainen mustatiiran ja myrskylititään välimuoto, lannistuin lajimäärityksissäni lopullisesti. Tyydyin vain tähyämään Kenguru-saaren ruohikolla laiduntavia Cape Barren hanhia (Cereopsis novaehollandiae), trappimaisia täysharmaita oliota, jotka onnettomuu-

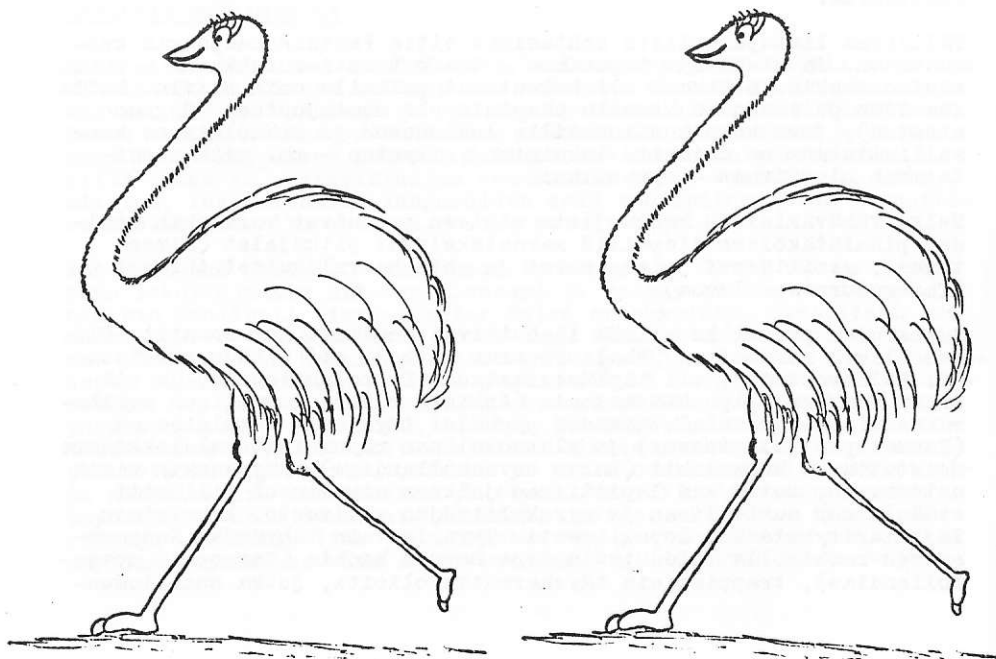
dekseen kuuluvat maapallomme viimeisiin.

Ja vielä lopuksi,

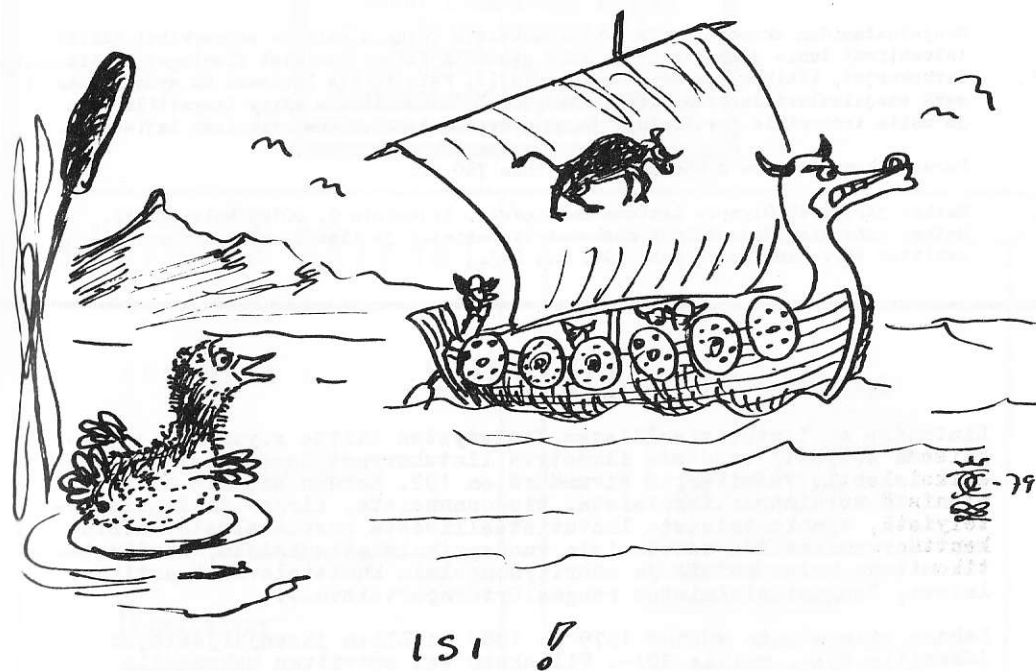
mikä oli mieleenjäävin? Tietysti emu, tuo miehenmittainen juoksiainen, jonka heimolaisiin kuuluvat niin Aasian kasuaarit, Afrikan strutsit kuin Etelä-Amerikan nandut. Saimme taivaltaa yli puolet retkestämme, ennen kuin kohtasimme ensimmäisen. Monien muiden luontokappaleiden tavoin emutkin kuuluvat sikäläisiin syrjittyihin. Ammoin alkuasukkaat metsästivät niitä nälkäänsä. Sitten valkeat valloittajat supistivat lajin levinneisyyttä tuhat vertaa tehokkaammin. Nykyisin kookkaita kypälälintuja kohtaa vain varsin rajatuilla seuduilla, lähinnä rauhoitetuissa luonnonpuistoissa.

Ensimmäinen virui pikitiellä muutaman yliporhaltaneen rekan jälkeen. Seuraava tallusti vastaanme huomattavasti elävämpänä. Hätäsimmät valokuvat otettiin auton ikkunasta, sitten uskaltauduin ulos. Tiettävästi maksimipituuteni savisissa saappaissa hipoo viittä kyynärää; viereeni astellut emu voitti vajaalla desimetrillä. Omituisia vatsanpohjasta lähteviä murahduksia päästellen ja mitä lempeimpiä silmäniskuja luoden se jatkoi ateriointiaan, noukkasi heinikosta jyväsän ja pensaasta silmun.

Seuraavien päivien myötä kohtasimme kymmeniä lajikumppaneita. Useimmiten yksittäin tai parin hengen parvissa ne astelivat arvokkaasti harvassa heinäpensastossa ja tunsivat olonsa turvatuksi tietämättä, että suojaa riitti vain luonnonpuiston lähimmälle rajapaalulle saakka.

Elämäkseni Australian siivekäsmaailmasta jäivät luvattoman vähin. Ylen epävarmojen määritysten perusteella syntyi yhtä epämääräinen lajiluettelo. Mutta tämän neliviikkoisen visiitin myötä oivalsin jälleen, miten helposti ihminen voi haavoittaa ympäristöään. Näennäisesti ja hetkellisesti tuho voidaan torjua suppealla rauhoitus päätöksellä, mutta tuhat vertaa tärkeämpää on turvata jokikisen lajin elinmahdollisuudet ekologisin perustein. Ja tämän taustaksi tarvitaan tietoa, sitä aitoa aineistoa, jota jokainen alalleen vihkiytynyt ornitologi täällä Suomessaakin taltioi.

SUOSIKAA ILMOITTAJIAMME

Lintumatka **INTIAAN** 6.3. - 14.3. 1980

SLY:n retkisihteerin Kalevi K. Malmströmin johdolla

Tilaisuus lisämatkaan **J u h u n** palmurannoille 13.3. - 19.3. 1980

Intian linnusto on hyvin monipuolinen ja mielenkiintoinen. Suomalaisen lintujen harrastajan kannalta sieltä löytyy sekä tuttuja pohjoisia lajeja, jotka talvehtivat Aasian eteläosissa, että eksoottisia eteläisiä lintuja, jotka eivät milloinkaan eksy Eurooppaan saakka.

Matkalle lähdetään Helsingistä 6.3. ja lennetään Kööpenhaminan kautta Delhiin, minne saavutaan 7.3. aamulla. Seuraavana päivänä tutustutaan Sultanpurin linnustonsuojelualueeseen Delhiin lähistöllä. Sitten matka jatkuu 9.3. Jaipuriin, 10.3. Amberiin ja Bharatpuriin, 11.3. Keoladeo Ghanan linnustonsuojelualueelle, 12.3. Agraan ja Fatehpur Sikriin ja 13.3. Delhiin ja Bombayn kautta kotimatkalle. Paluu Helsinkiin 14.3. Lisämatkan varaaajat jäävät Bombayn lähistölle 13.3. - 18.3. väliseksi ajaksi ja palaavat Helsinkiin 19.3.

Suojelualueiden eksoottisista erikoisuuksista voidaan mainita esimerkiksi täällä talvehtivat lumi- ja neitokurjet sekä pesimälajistoon kuuluvat flamingot, pelikaanit, saraskurjet, iibikset ja monet haikaralajit. Petolintuja Intiassa on myös runsaasti sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Rannikolla näkyy fregattilintuja ja muita trooppisia merilintuja ja mangrovemetsissä on oma erikoinen lajistonsa.

Perusmatkan hinta on 4 950 mk, lisämatkan 780 mk.

Matkan järjestää Olympia Lentomatkatoimisto, Yrjönkatu 9, 00120 Helsinki 12. Matkan teknisiä järjestelyjä koskevat tiedustelut ja ilmoittautumiset voi osoittaa Viri Rannikolle puh. (90) 644 033.

LINTUMIES - tilaa LINTUMIES

Lintumies on Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto r.y:n (LYL) julkaisema neljästi vuodessa ilmestyvä lintuharrastukseen keskittyvä erikoislehti. Vuosikerran sivumäärä on 192. Lehden sisältö koostuu pienistä tutkimusartikkeleista, tiedonannoista, kirja- ja lehtiesittelyistä, ajankohtaisesta lintutieteellisestä keskustelusta, LYL:n kenttäorganisaation tuottamista vuodenaikaiskatsauksista, Rariteettikomitean katsauksista ja määritysongelmia käsittelevistä artikkeleista, Rengastustoimiston rengaslöytöraporteista...

Lehden tilaushinta vuonna 1979 ja 1980 on LYL:n jäsenjärjestöjen jäsenille 25:-, muille 30:-. Tilauksen voi suorittaa maksamalla mainittu summa postisiirtotilille 398 57-6 osoitteella Lintumieslehti / Heikki Lokki, Santavuorentie 3 C 40, 00400 Helsinki 40. Vuoden 1979 alkuvuoden numerot saat paluupostissa.

Lisäksi voit tilata vanhoja vuosikertoja hintaan 4:- numero. Tilamalla vanhoja numeroita saat täydellisen kokoelman suomalaisia rengaslöytötuloksia analysoivia artikkeleita ja voit seurata käynnissä olevaa keskustelua linjalaskennoista sen alusta asti.

(Ilmoitus)

loma matkat

3 TASOKASTA
SEURAMATKAT -
OHJELMAA TARJOAA
HYVÄN LOMAN
JOKAISELLE

lomamatkat . terveysmatkat
lomamatkat Neuvostoliittoon
JA KANNATTAA MYÖS

MUISTAA
että seuramatkat - kohteiden lisäksi Lomamatkan kautta voit lähteä harraste- tai opintomatkalta milloin ja minne vain. Pyydä tarjous.
matkatoimisto oy lomamatka
Eerikinkatu 2, puh. 337749

RADIO JA ANTENNI

AURAKATU 8

KOPKOLMIO

U SKALTANET

K AIVAA

K U VETTASI

TI L AA

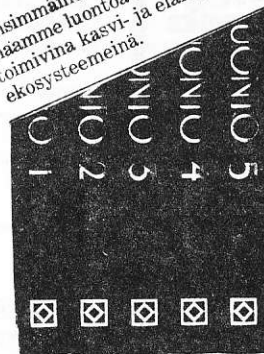
LAHJAKS I

JOS ETSIT EDULLISIA
TAULUJA TAI KEHYKSIÄ,
NIIN POIKKEA KÄYMÄÄN
TAIDE - SIRUSSA
OSOITTEEMME ON
KÄSITYÖLÄISKATU 1,
PUHELIN 333176
AVOINNA ARKISIN 10 - 17,
LAUANTAISIN 9 - 13

20100 Turku 10 Yliopistonkatu 27
 Puhelinvaihte 336 511
 Shuolite Maariankatu 6
 Puhelin 19 796
 Postitietokil Tu 34720-4
 Shekkikil KOP 11733-4312-0
 Lvm M 112588-31

SUOMEN LUONTO 1-5

Ensimmäinen teossarja, joka kuvaa
 maamme luontoa uudesta näkökulmasta,
 toimivina kasvi- ja eläinyhteisöinä eli
 ekosysteemeinä.

Ennakkohinta:
 Osam. 1.675:--,
 alkum. 75:-- + 32 x 50:--
 Käteishinta 1.600:--

Ensimmäinen osa ilmestyy lokakuussa 1979.
 Koko sarja valmis 1981.

Y L I O P I S T O K I R J A K A U P P A O Y

Yliopistonkatu 27 20100 Turku 10 puh. 336511
 Maariankatu 6 20110 Turku 11 puh. 19796

Teossarjan päätoimittaja:
 PAAVO HAVAS FT, Oulun yliopiston
 kasvitieteen professori
 Toimituskunnan jäsenet ja
 osatoimittajat:
 ERKKI HAUKIOJA FT, Turun
 yliopiston eläintieteen dosentti
 URPO HÄYRINEN FM, Maa- ja
 metsätalousministeriön
 luonnonvarainhoito-osaston tarkastaja
 MATTI LEINONEN FT, Tampereen
 normaalikoulun biologian ja maantieteen
 lehtori
 JOUKO MERILÄINEN FT, Joensuun
 korkeakoulun vesiekologian dosentti
 PEITSA MIKOLA MMT, Helsingin
 yliopiston metsäbiologian
 täysinpalvellut professori
 MIKKO RAATIKAINEN FT,
 Jyväskylän yliopiston biologian
 professori
 RAUNO RUUHIJÄRVI FT, Helsingin
 yliopiston kasvitieteen apulaisprofessori

OSOITTELUKSET

TYL:N HALLITUS

Puheenjohtaja	JUHA VUORINEN	361238
Terhotie 17, Tku 72		
VARAPUHEENJOHTAJA	ANTTI KARLIN	375802
Yokylä 6B3, Tku 51		
SINTEERI	SINIKKA JALONEN	472555
Vililäntie 2, Tku 40		
RAHASTONHOITAJA	ARTO VALLIOLA	442325
Pormestarinkatu 2029, Tku 75		
TIEDOTEVASTAAVA	VESA MULTALA	371902
Talikkokatu 6E79, Tku 54		
JÄSEN	TAPANI MISSONEN	371409
Yokylä 23A3, Tku 51		
VARAJÄSEN	PÄIVI JALAVA	355127
Linnunpääntie 2A, Tku 84		
VARAJÄSEN	JUHANA PIHA	13694
Kiinanmyllykatu 5A, Tku 50		

JURMON LINTUASEMANHOITAJA

Tiedustelut, varaukset ym.	JOUNI SAARIO	375753
Yokylä 78A11, Tku 51		

LEHTI- JA HAVAINTOARKISTO

Vaihtopyynnöt, arkistokortit ja lehtien lainaus	JUHANA PIHA	ks. hallitus
---	-------------	--------------

HAVAINTOLOIKKUNTA

Vuodenaikaiskatsaukset ym.	HEIKKI KARHU	371942
Talikkokatu 6A2, Tku 54		

RARITEETTILAVAINNOKSET

Tiedustelut ja ilmoitukset	ELLI TENOVUO	374567
Jaantatie 34D73, Tku 54		

LINTUJEN RENKAAT JA SIIPIMERKIT

Yliopiston Eläinmuseo, Rengastuotoimisto,	90/4027276
P.Rautatiekatu 13, 00100 Hki 10	

TALVILINTULASKENTA

Yliopiston Eläinmuseo	ks. lintujen renkaat ...
-----------------------	--------------------------

LOUKKAANTUNEET LINNUT JA MUUT ELÄIMET

ANJA BERIKÄINEN	484062
-----------------	--------

ELÄINNÄYTTEET

Riistaeläinten tauti- ja kuolinsyytutkimukset 90/736040
 Valtion eläinlääketieteellinen laitos
 Hameentie 57, 00550 Hki 55
 Näyte on esijäähdytettävä ennen lähettämistä (ei saa pakastaa).

KUOLLEET LINNUT JA MUUT ELÄIMET

Turun yliopiston biologian laitos	645758
20500 Turku 50	

Näytteen on oltava tuore ja siitä tulee ilmetä löytöpaikka ja aika sekä löytäjän nimi.